

Vejledning nr. 9384 af 7. april 2022
om afholdelse af folkeafstemning den 1. juni 2022
om Danmarks deltagelse i det europæiske
samarbejde om sikkerhed og forsvar ved at
afskaffe EU-forsvarsforbeholdet

(Til alle kommunalbestyrelser og
valgbestyrelser)

UOFFICIEL TRYKVENLIG VERSION

Indhold

1. Indledning	8
2. Oversigt over opgavefordelingen ved folkeafstemning	10
2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver	10
2.2. Valgbestyrelsens opgaver	10
3. Tidsfrister og postomdeling	11
3.1. Oversigt over tidsfristerne ved folkeafstemningen onsdag den 1. juni 2022	11
3.2. Levering, afhentning og omdeling af post og brevstemmer med PostNord	16
3.2.1. Generelt om omdeling af post med PostNord m.v.	16
3.2.2. Aftale om samlet afsendelse af mellemkommunale brevstemmer afgivet i den sidste periode op til afstemningen	16
4. Valgret, valglisten og valgkort	18
4.1. Valgret	18
4.2. Generelt om valglisten	18
4.2.1. Vælgere, der skal optages på 15.-dagsvalglisten	18
4.2.2. Vælgere, der skal optages på udlandstilflyttervalglisten	19
4.2.3. Vælgere, der skal optages på udlandsdanskervalglisten	19
4.2.4. Vælgere, der skal optages på nordatlantvalglisten	19
4.3. Maskinel udarbejdelse af valglisten	19
4.3.1. Automatisk optagelse på valglisten	19
4.3.2. 15.-dagsvalglisten	20
4.3.3. Udlandstilflyttervalglisten	20
4.3.4. Udlandsdanskervalglisten	21
4.3.5. Nordatlantvalglisten	22
4.4. Tilfælde, hvor kommunen skal optage vælgere på valglisten manuelt	22
4.4.1. Manuel optagelse pga. mangler m.v. ved indberetning til CPR	22
4.4.2. Manuel optagelse af visse udlandsdanskere	23
4.4.3. Manuel optagelse af visse vælgere på nordatlantvalglisten	24
4.4.4. Manuel optagelse af vælgere, der får dansk indfødsret, eller hvis værgemål ophæves senere end 7 dage før afstemningsdagen	25
4.4.5. Manuel optagelse af vælgere, der via digital selvbetjening har anmeldt flytning på skæringsdatoen efter dannelsen af 7.-dagsvalglisteudtrækket	25
4.4.6. Manuel optagelse af vælgere, der er overført fra et andet afstemningssted	25
4.4.7. Manuel optagelse af forsvundne personer, der giver sig til kende senest på afstemningsdagen	25
4.4.8. Manuel optagelse af vælgere under særlig adressebeskyttelse	25
4.5. Tilfælde, hvor kommunen skal slette vælgere af valglisten manuelt	26
4.5.1. Manuel sletning af vælgere, der optages manuelt på valglisten i en anden kommune	26
4.5.2. Manuel sletning af vælgere, der afgår ved døden, fortaber dansk indfødsret eller kommer under værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne	26

4.5.3. Manuel sletning af vælgere, der flytter til udlandet	26
4.5.4. Manuel sletning af vælgere, der flytter til Færøerne eller Grønland	27
4.5.5. Manuel sletning af vælgere, der er overført til et andet afstemningssted	27
4.6. Behandling af ansøgninger om optagelse på valglisten	27
4.6.1. Udlandsdanskervalglisten	27
4.6.2. Nordatlantvalglisten	28
4.7. Valgkort	28
4.7.1. Udarbejdelse og udsendelse af valgkort	28
4.7.2. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort	29
4.7.3. Fejl i valgkort	29
4.8. Digitale valglisten	30
4.9. Ændringer af kommunens afstemningsområder og afstemningssteder	31
4.10. Mulighed for ændret afstemningssted for vælgere med handicap eller nedsat førlighed	31
5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrelser og tilforordnede vælgere	34
5.1. Valgbestyrelser	34
5.2. Valgstyrelser	35
5.2.1. Valg af valgstyrelser og valgstyrelsesformand	35
5.2.2. Valgstyrelsens opgaver	36
5.3. Tilforordnede vælgere	36
5.3.1. Valg af tilforordnede vælgere	36
5.3.2. De tilforordnede vælgers opgaver	37
5.4. Diæter	38
6. Stemmesedler, opslag og valgplakater	40
6.1. Stemmesedler	40
6.1.1. Stemmesedlernes farve, materiale og størrelse	40
6.1.2. Vejledningstekster og overskrifter	40
6.1.3. Felter	41
6.1.4. Afkrydsningsrubrikkerne	41
6.1.5. Grafisk forlæg til stemmeseddel	41
6.2. Opslag om afstemningstemaet	41
6.3. Fejl i stemmesedler og opslag	41
6.4. Plakatopsætning på gade eller vej	41
6.4.1. Regulering af plakatopsætning	41
6.4.2. Valgplakater ved folkeafstemninger	42
6.4.3. Plakatopsætning, der ikke kræver tilladelse	42
6.4.4. Plakatopsætning, der kræver tilladelse	43
7. Afstemning på valgdagen	45
7.1. Tidsrummet for afstemningen	45
7.2. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen	45
7.2.1. Lokaler, valgborde, stemmerum, skriveredskaber og stemmekasser	45

7.2.2. Hjælpe midler ved stemmeafgivning på valgdagen	46
7.2.2.1. Hvilke hjælpemidler skal stilles til rådighed?.....	46
7.2.2.2. Annoncering og opslag om hjælpemidler	47
7.2.2.3. Anskaffelse af hjælpemidler og vejledning til kommunen m.v.	47
7.2.3. Fysisk tilgængelighed ved stemmeafgivningen	48
7.2.4. Opslag på afstemningsstederne	48
7.2.5. Andre forberedelser	48
7.3. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen	49
7.3.1. Identifikation af vælgeren og afmærkning på valglisten	49
7.3.2. Manuel optagelse på valglisten til og med valgdagen	50
7.3.3. Vælgere, der møder frem på valgdagen, men er afmærket på valglisten som en vælger, der allerede har stemt eller brevstemt	50
7.4. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen	51
7.4.1. Hvilke vælgere kan få hjælp til stemmeafgivningen?	51
7.4.2. På hvilken måde kan vælgeren få hjælp til stemmeafgivningen?.....	51
7.4.3. Hvem kan yde personlig bistand ved stemmeafgivningen?	53
7.4.4. Personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen	54
7.4.5. Mulighed for at vognstemme.....	55
7.4.6. Tavshedspligt.....	55
7.5. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne.....	55
7.6. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning er ikke tilladt i valglokalerne m.v.	55
7.7. Fotografering af stemmeafgivningen og publicering af billeder af en udfyldt stemmeseddel på de sociale medier.....	57
7.8. Indsamlinger m.v. på afstemningsstederne	58
7.9. Andre afstemninger samtidig med valg	58
7.10. Exit polls	59
7.11. Pressens adgang til stemmelokalerne	59
7.12. Valgobservatører	60
7.13. Børn i stemmerummet	60
8. Brevstemmeafgivning	61
8.1. Brevstemmematerialet	61
8.1.1. Brevstemmematerialets udformning	61
8.1.2. Nyt brevstemmemateriale og benyttelse af restoplæg. Bestilling og betaling af nyt materiale	62
8.2. Brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme (borgerservicecentre o.lign.)	62
8.2.1. Generelle regler	62
8.2.2. Kommunalbestyrelsens valg af brevstemmesteder	62
8.2.3. Åbningstider og annoncering	63

8.2.4. Afskærmning og sikring mod holdningsmæssig påvirkning. Brevstemmeafgivning på biblioteker, uddannelsesinstitutioner, i valgbusser o.lign.	63
8.2.5. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme	65
8.2.5.1. Instruktion af stemmemodtagere.....	65
8.2.5.2. Identifikation af vælgeren og udlevering af brevstemmemateriale	65
8.2.5.3. Udfyldning og afgivelse af brevstemme. Stemmemommelighed	65
8.2.5.4. Kommunens håndtering af afgivne brevstemmer	66
8.2.5.5. Hjælpe midler ved brevstemmeafgivningen	67
8.2.5.6. De fysiske rammer for brevstemmeafgivning.....	68
8.2.5.7. Forbud mod holdningsmæssig påvirkning m.v.	69
8.2.6. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme	69
8.2.6.1. Hvilke vælgere kan få hjælp til brevstemmeafgivningen?	69
8.2.6.2. På hvilken måde kan vælgeren få hjælp til sin stemmeafgivning?	70
8.2.6.3. Personlig bistand til udfyldning af stemmesedlen	71
8.2.6.4. Personlig bistand til udfyldning og underskrivelse af følgebrevet og yderkuverten	72
8.2.6.5. Mulighed for at vognbrevstemme	73
8.3. Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse.....	73
8.4. Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem	73
8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning	73
8.4.1.1. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen	73
8.4.1.2. Særligt om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem	74
8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere	75
8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem	76
8.4.4. Hjælp til brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem	77
8.5. Brevstemmeafgivning på mindre øer	78
8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg.....	78
8.6.1. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet.....	78
8.6.2. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg	79
8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning.....	79
8.6.4. Brevstemmematerialet	80
8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning.....	80
8.7. Modtagelse og kontrol af brevstemmer. Brevstemmeprotokol	80
8.7.1. Oprettelse af brevstemmeprotokol.....	80

8.7.1.1. Brevstemmeprotokollers indhold og udformning.....	80
8.7.1.2. Elektronisk brevstemmeprotokol.....	80
8.7.2. Modtagelse, registrering og opbevaring af brevstemmer.....	81
8.7.3. Aflevering af brevstemmer til valgstyrrerne på afstemningsstederne.....	81
8.7.3.1. Brevstemmer, der modtages umiddelbart før afstemningens begyndelse.....	81
8.7.3.2. Hvis der er modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde.....	82
8.7.3.3. Hvis en brevstemme ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde.....	82
8.7.4. Valgstyrrernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer.....	82
8.7.4.1. Generelle regler.....	82
8.7.4.2. Foreløbig afmærkning på valglisten af vælgere, der har brevstemt.....	82
8.7.4.3. Hvornår kan en brevstemme komme i betragtning?.....	83
8.7.4.4. Hvis en brevstemme ikke kan komme i betragtning.....	83
8.7.4.5. Hvis en brevstemme kan komme i betragtning.....	84
8.7.4.6. Håndtering og opbevaring af brevstemmer på valgdagen.....	84
8.7.5. Brevstemmer, der modtages i kommunen efter valgdagen.....	85
9. Opgørelse af afstemningen i opstillingskredsen.....	86
9.1. Stemmeoptælling på afstemningsstedet.....	86
9.1.1. Rammerne for stemmeoptællingen på afstemningsstedet.....	86
9.1.2. Fremgangsmåden ved stemmeoptællingen på afstemningsstedet.....	86
9.1.3. Afslutningen af stemmeoptællingen på afstemningsstedet.....	86
9.2. Bedømmelse af stemmesedler.....	87
9.2.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet og brevstemmesedler.....	87
9.2.1.1. Stemmesedlen og brevstemmesedlen afmærkes med et kryds.....	87
9.2.1.2. »Ja« eller »Nej« er overkrydset, overstreget eller understreget.....	88
9.2.1.3. Andre ugyldige stemmesedler og brevstemmesedler, herunder blanke stemmer.....	88
9.2.2. Særligt om bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet.....	89
9.2.3. Særligt om bedømmelse af brevstemmesedler.....	89
9.2.4. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler.....	90
9.3. Valgstyrrernes afstemningsbog.....	90
9.4. Indberetning til Danmarks Statistik på valgaftenen.....	90
9.5. Fintælling i opstillingskredsen.....	91
9.5.1. Rammerne for fintællingen.....	91
9.5.2. Fremgangsmåden ved fintællingen.....	91
9.5.2.1. Brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning.....	92
9.5.3. Afslutningen på fintællingen.....	92
9.6. Valgbestyrelsens valgbog.....	92
9.7. Indsendelse af kopi af valgbogen til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet.....	92
9.8. Rettelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen samt eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen.....	93
9.8.1. Fejl og mangler i valgbogen.....	93

9.8.2. Eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen	93
9.8.3. Anmodninger om fornyet fintælling	93
10. Opbevaring og kassation af valgmateriale	94
11. Afholdelse af udgifter ved afstemningen	95
12. Formularer m.v. til brug ved afstemningen	96
Bilag 1	97
Oversigt over bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger og skrivelser om folkeafstemninger	
Bilag 2	99
Oversigt over ændringer af reglerne om folkeafstemninger siden folkeafstemningen i 2015 om omdannelse af retsforbeholdet til en tilvalgsordning	
Bilag 3	100
Bekendtgørelse nr. 31 af 7. januar 2019 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger	
Bilag 4	102
Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning	
(Til alle kommunalbestyrelser)	
Bilag 5	104
Bekendtgørelse nr. 298 af 23. april 1992 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger	
Bilag 6	106
Opslag over afstemningstemaet (til stemmerummene)	

1. Indledning

Den 6. marts 2022 indgik regeringen (Socialdemokratiet) og Venstre, SF - Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre og Det Konservative Folkeparti et nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik. Af kompromiset fremgår bl.a. følgende:

”Afskaffelse af forsvarsforbeholdet

Aftalepartierne er enige om, at de grundlæggende ændringer af den sikkerhedspolitiske situation i Europa og et nyt normalbillede stiller nye krav til Danmarks helhjertede engagement i udviklingen af den europæiske forsvars- og sikkerhedspolitik. Tiden kalder på et gearskifte. Aftalepartierne anbefaler derfor en afskaffelse af det danske forsvarsforbehold.

Aftalepartierne er på den baggrund enige om, at der den 1. juni 2022 afholdes en folkeafstemning om at afskaffe forsvarsforbeholdet.”

Der skal afholdes folkeafstemning i henhold til særlig lov efter reglerne i grundlovens § 42, stk. 6, 2. pkt., jf. § 19.

Udkast til de lovforslag,¹ som skal skabe det retlige grundlag for afholdelse af folkeafstemningen, er sendt i offentlig høring den 30. marts 2022 og forventes fremsat i Folketinget i begyndelsen af maj 2022.

Folkeafstemningen afholdes ikke på Færøerne og i Grønland, da Færøerne og Grønland står uden for EU, og lovforslaget, der skal stemmes om, således ikke skal gælde for Færøerne og Grønland, se § 77 i lov om folketingsvalg på Færøerne, jf. lovbekendtgørelse nr. 41 af 15. januar 2020 henholdsvis § 70 i lov om folketingsvalg i Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 2241 af 25. november 2021.

Ved folkeafstemningen stemmes der for og imod lovforslaget.

Det følger af folketingsvalgloven, at brevstemmeafgivningen kan begynde på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område 3 måneder før afstemningsdagen, jf. folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 57, stk. 3, og § 58, stk. 2. Brevstemmeafgivningen kan dog ikke begynde, før der er den fornødne klarhed over afstemningstemaet.

Ved den aktuelle folkeafstemning har Indenrigs- og Boligministeriet vurderet, at der fra og med den 30. marts 2022 forelå den fornødne klarhed over afstemningstemaet til, at brevstemmeafgivningen kunne begynde. I vurderingen af spørgsmålet lagde ministeriet vægt på, at lovforslaget var sendt i ekstern høring, og at aftalepartierne bag afstemningen havde taget politisk stilling til afstemningstemaet. Spørgsmålet på stemmesedlen (afstemningstemaet) var angivet i bemærkningerne til udkastet til det lovforslag, der danner grundlag for afholdelse af folkeafstemningen, og som blev sendt i ekstern høring.

Efter at lovforslagene blev sendt i ekstern høring den 30. marts 2022, er titlen på lovforslaget samt spørgsmålet på stemmesedlen ændret således, at der er tilføjet ”ved at afskaffe EU-forsvarsforbeholdet” til sidst. Spørgsmålet på stemmesedlen lyder herefter: ”Stemmer du ja eller nej til, at Danmark kan deltage i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar ved at afskaffe EU-forsvarsforbeholdet? (Forslag til lov om Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar ved at afskaffe EU-forsvarsforbeholdet)”.

Indenrigs- og Boligministeriet vurderer, at denne ændring er af afklarende karakter og ikke væsentligt ændrer afstemningstemaet. Det er derfor fortsat ministeriets vurdering, at der forelå den fornødne klarhed om afstemningstemaet fra og med den 30. marts 2022.

Af hensyn til forberedelse af afstemningen, herunder brevstemmeafgivningen og udarbejdelse af valglisten m.v., har Indenrigs- og Boligministeriet

---

¹ Udkast til forslag til lov om Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar samt udkast til forslag til lov om afholdelse af folkeafstemning om forslag til lov om

Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar.

fundet det hensigtsmæssigt at udsende denne vejledning allerede på nuværende tidspunkt, selv om den formelle bekendtgørelse om, at der skal afholdes folkeafstemning, endnu ikke har fundet sted.

Folkeafstemningen om Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar ved at afskaffe EU-forsvarsforbeholdet den 1. juni 2022 afholdes efter reglerne om folkeafstemninger i kapitel 12 i lov om valg til Folketinget (folketingsvalgloven, se lovbekendtgørelse nr. 294 af 7. marts 2022) samt de bekendtgørelser og cirkulærer, som Indenrigs- og Boligministeriet har udstedt i henhold til loven, se oversigten i *bilag 1*.

Siden folkeafstemningen den 3. december 2015 om omdannelse af retsforbeholdet til en tilvalgsordning er der gennemført en række ændringer af valglovgivningen, herunder de særlige regler om folkeafstemninger i folketingsvalglovens kapitel 12. Ændringerne er beskrevet i *bilag 2*.

I denne vejledning redegøres der for de opgaver, der påhviler kommunalbestyrelser og valgbestyrelser ved forberedelse, afholdelse og opgørelse af folkeafstemningen om Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar ved at afskaffe EU-forsvarsforbeholdet.

Indenrigs- og Boligministeriet vil desuden udsende en række meddelelser inden folketingsafstemningen, der gør rede for særlige forhold vedrørende folkeafstemningen. Disse meddelelser vil også blive lagt på ministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder> under fanen om det pågældende valg.

2. Oversigt over opgavefordelingen ved folkeafstemning

Dette afsnit indeholder en oversigt over de opgaver, som kommunalbestyrelserne og valgbestyrelserne tager sig af i forbindelse med folkeafstemningen. Det nærmere indhold af de enkelte opgaver er beskrevet i de følgende afsnit i vejledningen.

2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver

Ved folkeafstemningen tager kommunalbestyrelsen sig af følgende opgaver:

- 1) Vælger medlemmer til opstillingskredsens valgbestyrelse samt valgstyrere og tilforordnede vælgere, se afsnit 5.
- 2) Udarbejder valglister og udsender valgkort, se afsnit 4.
- 3) Træffer afgørelse om ansøgninger om at brevstemme i eget hjem, se afsnit 8.4, og om ændring af afstemningssted i bopælskommunen i opstillingskredsen for vælgere med handicap eller nedsat førlethed, se afsnit 4.10.
- 4) Træffer afgørelse om ansøgninger om optagelse på valglisten for udlandsdanskere eller videregiver disse til Valgnævnets behandling, se afsnit 4.6.
- 5) Tilrettelægger brevstemmeafgivningene på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem og udpeger stemmemodtagere på mindre øer, se afsnit 8. Det er en del af tilrettelæggelsen, at der skal stilles hjælpemidler til rådighed ved brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.2.5.5.
- 6) Forbereder afstemningen på valgdagen, bortset fra fremstilling af stemmesedler og opslag, se afsnit 7. Det er en del af forberedelsen, at der skal stilles hjælpemidler til rådighed ved stemmeafgivningen, se afsnit 7.2.2.
- 7) Sørger for, at valgmaterialiet er til stede ved fintællingen, se afsnit 9.6.
- 8) Opbevarer valgmaterialiet og tilintetgør nærmere angivne dele af dette, når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, se afsnit 10 (gælder kun de kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen).

2.2. Valgbestyrelsens opgaver

Ved folkeafstemningen tager valgbestyrelsen i opstillingskredsen sig af følgende opgaver:

- 1) Får fremstillet stemmesedler og opslag og sørger for, at dette materiale bliver afleveret til kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner i opstillingskredsen, se afsnit 6.1.
- 2) Modtager indberetninger på valgaftenen fra de enkelte afstemningssteder i opstillingskredsen om resultatet af stemmeafgivningen. Indberetter resultatet for opstillingskredsen som helhed til Danmarks Statistik, se afsnit 9.4.
- 3) Foretager senest dagen efter valgdagen fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgbog og sender samme dag en attesteret kopi af valgbogen til Indenrigs- og Boligministeriet og til Danmarks Statistik, se afsnit 9.5-9.8. Samtidig sendes to ubrugte, annullerede stemmesedler til Indenrigs- og Boligministeriet som Quickbrev. På de ubrugte stemmesedler skrives »ANNULLERET«.

3. Tidsfrister og postomdeling

3.1. Oversigt over tidsfristerne ved folkeafstemningen onsdag den 1. juni 2022

Forberedelsen, gennemførelsen og opgørelsen af folkeafstemningen skal ske inden for de tidsfrister, der er fastsat i folketingsvalgloven² og i de forskrifter, der af fastsat i medfør af loven. I det følgende gives en oversigt over disse tidsfrister.

*Når dagen for folkeafstemningen er meldt ud af regeringen
(6. marts 2022)*

- 1) Kommunalbestyrelsen kan vælge medlemmer til valgbestyrelsen samt valgstyrelse og tilfornordnede vælgere, såfremt dette ikke allerede er sket.³
- 2) Brevstemmematerialet skal til enhver tid findes hos kommunerne.⁴

*Når der er den fornødne klarhed over afstemningstemaet
(30. marts 2022)*

- 1) Brevstemmeafgivning til folkeafstemningen kan begynde på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område.⁵
- 2) Kommunalbestyrelsen kan – på et passende tidspunkt i forhold til påbegyndelsen af brevstemmeafgivningen i kommunerne – annoncere på kommunens hjemmeside og i de stedlige dagblade eller lokalaviser om brevstemmeafgivningen, herunder muligheden for at brevstemme i vælgerens hjem.

- 3) Kommunalbestyrelsen gør på kommunens hjemmeside og evt. ved annoncering i relevante medier vælgerne bekendt med muligheden for at benytte hjælpemidler ved brevstemmeafgivningen og ved stemmeafgivningen på valgdagen og med muligheden for at søge om at blive overflyttet til et andet afstemningssted i den forbindelse.⁶
- 4) Kommunalbestyrelsen forbereder brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger. Kommunalbestyrelsen skal herunder fastsætte dagen(e) for brevstemmeafgivningen, om muligt indrette et særligt stemmelokale, udpege og vejlede stemmemodtagerne samt sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid inden afstemningen gøres bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen.⁷
- 5) Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der får personlig hjælp, omsorg og pleje m.v. i hjemmet, og som må antages at opfylde betingelserne for at brevstemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningsskema af en person fra hjemmehjælpen eller hjemmesygeplejen.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte dagen(e) for brevstemmeafgivning i vælgerens eget hjem og udpege og vejlede stemmemodtagerne.⁸
- 6) Kommunalbestyrelsen opretter og fører senest på dette tidspunkt en protokol over de brevstemmer, kommunalbestyrelsen modtager til valget.⁹

² Lovbekendtgørelse nr. 294 af 7. marts 2022.

³ Folketingsvalglovens § 97, stk. 1, jf. §§ 23, 29 og 30.

⁴ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 60, stk. 2, 2. pkt.

⁵ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 57, stk. 3, og § 58, stk. 2, samt § 100, stk. 4.

⁶ § 8, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen.

⁷ § 3 i bekendtgørelse nr. 1137 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

⁸ § 3 i bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem.

⁹ Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

*Onsdag den 20. april 2022
(6 uger før valgdagen)*

Brevstemmaefgivningen i Danmark kan begynde på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme.¹⁰

*Onsdag den 4. maj 2022
(4 uger før valgdagen)*

- 1) Vælgere kan ansøge deres opholdskommune om at brevstemme i hjemmet.¹¹
- 2) Vælgere kan ansøge deres bopælskommune om at stemme på et andet afstemningssted i opstillingskredsen i bopælskommunen, hvis det er begrundet i vælgerens handicap eller nedsatte førighed.¹²

*Lørdag den 7. maj 2022
(den 4. lørdag før valgdagen)*

Fra kl. 12 denne dag kan der uden tilladelse fra vejmyndigheden ophænges valgplakater på højst 0,8 m² på offentlige veje og private fællesveje i byer og bymæssige områder. De nærmere regler herom i vejlovgivningen skal iagttages.¹³

*Onsdag den 11. maj 2022
(3 uger før valgdagen)*

- 1) Brevstemmaefgivning kan begynde på sygehuse, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, i Kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, og på danske havanlæg på dansk område.¹⁴
- 2) **Kl. 16 denne dag** er sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter)

til DAGI (Danmarks Administrative Geografiske Inddeling).

*Lørdag den 14. maj 2022
(18 dage før valgdagen)*

Det vil være hensigtsmæssigt at holde mindst ét sted i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, åbent i mindst nogle timer for brevstemmaefgivning. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også evt. øvrige brevstemmesteder i kommunen åbent.

*Tirsdag den 17. maj 2022
(15 dage før valgdagen)*

- 1) Skæringsdato for optagelse på valglisten af vælgere, der senest denne dag er flyttet til kommunen fra en anden kommune og har anmeldt flytning til tilflytningskommunen. Vælgere, der senere end denne dag flytter eller anmelder flytning, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl.¹⁵
- 2) Skæringsdato for optagelse på valglisten under den nye bopæl af personer, der senest denne dag er flyttet inden for kommunen og har anmeldt flytning til kommunen. Vælgere, der flytter eller anmelder flytning senere end denne dag, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl.¹⁶
- 3) **Kl. 18 denne dag** skal kommunalbestyrelsens indberetning af oplysninger til CPR, der kan have betydning for vælgernes optagelse på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste, være afsluttet. Det gælder blandt andet:
  - indenlandsk flytning,
  - tilflytning fra udlandet,
  - fraflytning til udlandet,

¹⁰ Folketingsvalglovens § 100, stk. 4.

¹¹ Folketingsvalglovens § 54, stk. 4, jf. § 100, og § 4, stk. 1, 4. pkt., i bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmaefgivning i vælgerens hjem.

¹² Folketingsvalglovens § 99, stk. 2, jf. § 47 a, stk. 2.

¹³ Vejlovens § 3, nr. 10, §§ 84 og 85 og privatvejslovens § 10, nr. 17, §§ 66 a og 66 b.

¹⁴ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 56, stk. 1.

¹⁵ Folketingsvalglovens § 96, stk. 2, jf. § 18, stk. 2, 1. pkt., og stk. 4.

¹⁶ Folketingsvalglovens § 96, stk. 2, jf. § 18, stk. 3 og 4.

- iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.,
  - erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret og
  - dødsfald.
- 4) Kommunen afhenter denne dag post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle meddelelser om ovenstående, der kan have betydning for vælgerens optagelse på 15.-dagsvalglisten, og som kommunen har modtaget senest denne dag. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.
- 5) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningssteder til kommunens databehandler (KMD).
- 6) Sidste frist for, at kommunalbestyrelsen på et møde kan træffe afgørelse om, at afstemningen på visse småøer først begynder kl. 9 (og ikke kl. 8) på valgdagen.¹⁷

*Fredag den 20. maj 2022
(12 dage før valgdagen)*

Kl. 18 denne dag er sidste frist for at ansøge opholdskommunen om at brevstemme i hjemmet, medmindre kommunalbestyrelsen har fastsat en senere frist.¹⁸ For at kunne modtage ansøgninger skal kommunen holde åbent mindst ét sted i kommunen i mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18, medmindre kommunalbestyrelsen har fastsat en senere frist.

Lørdag den 21. maj 2022

Det vil være hensigtsmæssigt at holde mindst ét sted i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, åbent i mindst nogle timer for brevstemmeafgivning. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også evt. øvrige brevstemmesteder i kommunen åbent.

*Søndag den 22. maj 2022
(10 dage før valgdagen)*

Indenrigs- og Boligministeriet bekendtgør senest denne dag på ministeriets hjemmeside og i landets dagblade:

- dag og tid for afstemningen,
- at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, og
- at indsigelser om fejlbehæftede eller manglende valgkort skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen.¹⁹

*Tirsdag den 24. maj 2022
(8 dage før valgdagen)*

- 1) Kommunalbestyrelsen skal have modtaget de maskinelt udskrevne 15.-dagsvalglisten. Kommunalbestyrelsen sørger for at rette disse valglisten manuelt i nødvendigt omfang frem til valgdagen.
- 2) **Kl. 12 denne dag** er sidste frist for, at en vælger med handicap eller nedsat førlighed kan ansøge sin bopælskommune om at stemme på et andet afstemningssted i opstillingskredsen i bopælskommunen.²⁰

*Onsdag den 25. maj 2022
(7 dage før valgdagen)*

- 1) Maskinelt udskrevne valgkort til vælgere optaget på 15.-dagsvalglisten skal senest denne dag være afleveret til postbesørgelse af kommunens databehandler (KMD).
- 2) Skæringsdato for optagelse på *udlandstilflyttersvalglisten* af vælgere, der flytter hertil fra udlandet, Færøerne eller Grønland, og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen.²¹
- 3) Skæringsdato for optagelse på *udlandsdanskervalglisten* af personer, der har valget uanset udlandsophold, se lovens § 2. Senest denne

¹⁷ Folketingsvalglovens § 99, stk. 1, jf. § 46, stk. 2.

¹⁸ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1 jf. § 54, stk. 4, 2., 4. og 5. pkt.

¹⁹ Folketingsvalglovens § 96, stk. 3, jf. § 21.

²⁰ Folketingsvalglovens § 99, stk. 2, jf. § 47 a, stk. 2.

²¹ Folketingsvalglovens § 96, stk. 1, jf. § 18, stk. 6, 1. pkt.

dag skal kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet således have truffet afgørelse om ansøgninger om optagelse på valglisten.²²

- 4) Skæringsdato for optagelse på *nordatlantvalglisten* af vælgere, der er omfattet af lovens § 96 a, og som er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland. Senest denne dag skal kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet således have truffet afgørelse om anmodninger om optagelse på valglisten.²³
- 5) **Kl. 18 denne dag** skal kommunalbestyrelsens indberetning af oplysninger til CPR, der kan have betydning for vælgernes optagelse på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste og udlandsdanskervalgliste, være afsluttet. Det gælder blandt andet:
- tilflytning fra udlandet, Færøerne og Grønland,
  - iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.,
  - erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret,
  - dødsfald og
  - optagelse på valglisten af personer, der efter kommunalbestyrelsens eller Valgnævnets afgørelse har valgt uanset udlandsophold eller ophold på Færøerne eller i Grønland.

Kommunen afhenter denne dag post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, anmeldelser om tilflytning fra udlandet og ansøgninger om optagelse på udlandsdanskervalglisten, som kommunen har modtaget senest denne dag. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.

Vælgere skal optages manuelt på udlandstilflyttervalglisten, udlandsdanskervalglisten og

nordatlantvalglisten, hvis de på grund af manglende indberetning til CPR før skæringstidspunktet kl. 18 denne dag ikke er optaget automatisk.

Torsdag den 26. maj 2022

(6 dage før valgdagen og frem til valgdagen)

- 1) Til og med valgdagen retter kommunen fejl i valglisten og udfærdiger herunder nye valgkort.²⁴
- 2) Til og med valgdagen retter kommunen valglisten manuelt, hvis kommunen modtager meddelelse om, at en vælger er fraflyttet til udlandet, har fået iværksat eller ophævet værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., har erhvervet eller fortabt dansk indfødsret eller er afgået ved døden.²⁵

Fredag den 27. maj 2022

(den "indeklemte" fredag)

(5 dage før valgdagen)

- 1) Vælgere skal have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort.
- 2) Kommunalbestyrelsen skal have modtaget den maskinelt udskrevne *udlandstilflyttervalgliste, udlandsdanskervalgliste og nordatlantvalgliste*, der berigtiges manuelt til og med valgdagen, se afsnit 4.4 og 4.5.
- 3) Det vil være hensigtsmæssigt at holde åbent for brevstemmeafgivning de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, selv om der traditionelt holdes lukket i kommunerne denne dag.
- 4) Kommunens databehandler skal senest denne dag aflevere de maskinelt udskrevne valgkort til postbesørgelse som Quickbrev for de vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne *udlandstilflyttervalgliste* (dvs. vælgere tilflyttet fra udlandet, Færøerne og Grønland). Grundet

²² Folketingsvalglovens § 96, stk. 1, jf. § 18, stk. 6, 2. pkt.

²³ Folketingsvalglovens § 96 b, stk. 1.

²⁴ Folketingsvalglovens § 96, stk. 2, jf. § 22, stk. 1.

²⁵ Folketingsvalglovens § 96, stk. 2, jf. § 22, stk. 2.

helligdag kan valgkortene ikke sendes den 26. maj 2022.

*Lørdag den 28. maj 2022
(Tredjesidste hverdag før valgdagen)*

Sidste dag for brevstemmeafgivning i Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område.²⁶

Kommunalbestyrelsen skal holde åbent for brevstemmeafgivning på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, som minimum i tidsrummet kl. 9-16.²⁷ Dette gælder, selv om fristen falder på en lørdag.

Det vil være hensigtsmæssigt også at holde eventuelle øvrige steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, åbent denne dag.

*Mandag den 30. maj og tirsdag den 31. maj 2022
(Næstsidste og sidste dag før valgdagen)*

- 1) Valgstyrerne kan om nødvendigt 1 eller 2 dage før valgdagen begynde at undersøge, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Undersøgelsen skal være færdig, inden afstemningen begynder på valgdagen.²⁸

For at komme i betragtning skal brevstemmer være modtaget af valgstyrerne, inden afstemningen begynder.²⁹

Kommunen skal afhente post og efterse sin postkasse dagen før valgdagen for at sikre, at brevstemmer kan afleveres rettidigt til vedkommende valgstyrere. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt samt afsnit 3.2.2 om aftalen mellem KL og PostNord om samlet afsendelse af mellemkommunale brevstemmer den sidste uge op til afstemningsdagen.

- 2) Valgbestyrelsen skal aflevere stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelserne i god tid, inden afstemningen begynder på valgdagen.³⁰

*Onsdag den 1. juni 2022
(Valgdagen)*

- 1) Kommunen skal efterse sin postkasse for at sikre, at eventuelle sent fremkomne brevstemmer kan afleveres rettidigt til valgstyrerne på de enkelte afstemningssteder, inden afstemningen begynder. Se afsnit 3.2.2 om afhentning af post på valgdagen, inden valghandlingen begynder.
- 2) Afstemningen foregår kl. 8-20, bortset fra på visse småøer, hvor kommunalbestyrelsen senest 15 dage før valgdagen har truffet afgørelse om, at afstemningen først begynder kl. 9.³¹
- 3) Stemmeoptælling foretages på afstemningsstederne umiddelbart efter afstemningens afslutning. Resultatet indberettes til valgbestyrelsen, der indberetter det til Danmarks Statistik.³²

*Torsdag den 2. juni 2022
(Fintællingsdagen - dagen efter valgdagen)*

- 1) Kommunalbestyrelsen sørger for, at afstemningsbøgerne, de benyttede valglister og valgkort samt stemmesedlerne og brevstemmematerialet er til stede ved fintællingen.³³
- 2) Valgbestyrelsen foretager senest dagen efter valgdagen fintælling for hvert afstemningsområde for sig og herefter for hele opstillingskredsen under ét, udarbejder valgbog, indberetter resultatet til Danmarks Statistik og sender samme dag i elektronisk form en attesteret kopi af valgbogen til Indenrigs- og Boligministeriet og til Danmarks Statistik (mærket "[kredsens/kommunens navn]: Valgbog"). Valgbestyrelsen sender samtidig to ubrugte, annullerede

²⁶ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1 jf. § 56, stk. 1, og § 58, stk. 4.

²⁷ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 56, stk. 2.

²⁸ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 65.

²⁹ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 66, stk. 3.

³⁰ Folketingsvalglovens § 100, stk. 1, jf. § 44.

³¹ Folketingsvalglovens § 99, stk. 1, jf. § 46, stk. 1 og 2.

³² Folketingsvalglovens § 101, stk. 1, jf. §§ 68, 70 og 71.

³³ Folketingsvalglovens § 101, stk. 1, jf. § 72, stk. 2.

stemmesedler som Quickbrev til Indenrigs- og Boligministeriet.³⁴

*Onsdag den 8. juni 2022
(Ugedagen efter valgdagen)*

- 1) Sidste frist for at klage over folkeafstemningen. Klager skal stiles til Folketinget og sendes til Indenrigs- og Boligministeriet.³⁵
- 2) Kommunerne anmodes om at sende en mail til valg@im.dk (mærket "[kommunens navn]: Brevstemmer modtaget efter valgdagen") med angivelse af, hvor mange brevstemmer der måtte være modtaget i kommunen fra dagen efter valgdagen og en uge frem.

*Torsdag den 9. juni 2022
(8 dage efter valgdagen)*

Valgplakater, der efter vejlovgivningens regler er ophængt uden tilladelse fra vejmyndigheden, skal være taget ned senest ved døgnets afslutning.³⁶

Ultimo juni 2022

Når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget – hvilket sædvanligvis sker inden en måned efter klagefristens udløb – tilintetgøres valglisten, valgkort, stemmesedler og brevstemmemateriale.³⁷ Indenrigs- og Boligministeriet giver kommunerne besked herom. Hvis valgmaterialiet anvendes til forskning og statistik, kan tilintetgørelsen udskydes til det tidspunkt, hvor valgmaterialiet ikke længere er nødvendigt til disse formål.

3.2. Levering, afhentning og omdeling af post og brevstemmer med PostNord

I forbindelse med en række opgaver ved afstemningen er det vigtigt, at den ansvarlige myndighed sørger for, at al post håndteres efter de gældende regler og frister.

3.2.1. Generelt om omdeling af post med PostNord m.v.

Almindelige breve leveres på hverdage, dvs. mandag til fredag. De almindelige breve er op til 5 hverdage undervejs.

Quickbreve omdeles fra dag til dag, mandag til fredag. Quickbreve skal afleveres på posthuse eller erhvervsindleveringer. Levering og afhentning af Quickbreve kan også ske via en distributionshub eller i et postboksanlæg, hvis der er indgået aftale med PostNord herom.

Posten omdeles fra PostNords distributionshubs, men ikke længere fra posthusene. Almindelig post kan derfor ikke afhentes på posthuset. PostNord har over for Indenrigs- og Boligministeriet oplyst, at en stor del af landets kommuner har indgået aftaler med PostNord om enten levering af post eller afhentning af post på en distributionshub eller i et postboksanlæg. Tidspunktet for afhentning og levering af post varierer, og det er derfor ikke muligt at oplyse et standardiseret tidspunkt for afhentning og levering af post.

Kommunen skal dog sikre, at al post er aftalt leveret eller afhentet m.v. så tæt på de gældende frister som muligt, så f.eks. alle indkomne ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten kan behandles senest på skæringsdatoen, og sent modtagne brevstemmer fra udlandet kan afleveres rettidigt til valgstyrrerne på de enkelte afstemningssteder, inden afstemningen begynder.

Kommunen kan eventuelt kontakte Erhverv Kundeservice hos PostNord på tlf.nr. 70 11 12 30 mandag til fredag i tidsrummet kl. 8-17 med henblik på at indgå aftale med PostNord om levering af post på en distributionshub eller i et postboksanlæg.

3.2.2. Aftale om samlet afsendelse af mellemkommunale brevstemmer afgivet i den sidste periode op til afstemningen

KL har indgået aftale med PostNord om distribution af mellemkommunale brevstemmer afgivet i de sidste dage op til valgdagen.

³⁴ Folketingsvalglovens § 101, stk. 1, jf. § 72, stk. 1, § 73 og § 74.

³⁵ Folketingsvalglovens § 103.

³⁶ Vejlovens § 84, stk. 1, og privatvejslovens § 66 a, stk. 1.

³⁷ Folketingsvalglovens § 104, stk. 3.

Aftalen betyder, at de mellemkommunale brevstemmer, der bliver afgivet i de sidste fem søgnedage af brevstemmeperioden, dvs. fra og med mandag den 23. maj 2022, kan samles til bunke ét sted i afsenderkommunen og sendes samlet. Aftalen har alene betydning for de mellemkommunale brevstemmer, der afgives i de sidste fem søgnedage af brevstemmeperioden. Alle øvrige brevstemmer skal således afsendes efter vanlig procedure.

KL informerer kommunerne direkte om processen for afhentning og levering af mellemkommunale brevstemmer op til afstemningsdagen. KL vil desuden løbende informere kommunerne om afstemningen og afstemningsprocessen på portalen Yammer.

4. Valgret, valglisten og valgkort

4.1. Valgret

Enhver, der har valgret til Folketinget og er optaget på valglisten, har ret til at deltage i folkeafstemninger, jf. folketingsvalglovens § 96.

Efter grundlovens § 29 og folketingsvalglovens § 1 har enhver valgret til Folketinget, der

- har dansk indfødsret (statsborgerskab),
- er fyldt 18 år,
- har fast bopæl i riget og
- ikke er umyndig.

Visse personer, der har taget ophold i udlandet, anses for at have fast bopæl i riget i relation til valgret til Folketinget og kan optages på valglisten efter ansøgning, se afsnit 4.6.1 og lovens §§ 2 og 16.

Personer, der har fast bopæl i de dele af riget, hvor folkeafstemningen ikke afholdes, dvs. på Færøerne eller i Grønland, har som udgangspunkt ikke valgret til folkeafstemningen, jf. lovens § 96, stk. 1, 2. pkt. Disse vælgere kan dog efter ansøgning blive optaget på den såkaldte nordatlantvalgliste, hvis de kan anses for at have fast bopæl i Danmark efter lovens §§ 96 a og 96 b, se afsnit 4.6.2.

Personer, der er under værgemål med *fuld* fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., anses for umyndige og har dermed ikke valgret til Folketinget.

Ved lov nr. 1722 af 27. december 2018 blev der indført en mulighed for at iværksætte værgemål med *delvis* fratagelse af en persons retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 2. pkt. Personer, der alene er frataget den retlige handleevne delvis efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 2. pkt., eller er under andre former for værgemål, se værgemålslovens §§ 5 og 7, bevarer deres valgret.

4.2. Generelt om valglisten

For at kunne udøve sin valgret, dvs. have ret til at stemme, skal man være optaget på valglisten, se lovens §§ 3 og 96.

Når dagen for folkeafstemningen er fastsat, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en valgliste over

kommunens vælgere, se lovens § 96, stk. 2, 1. pkt., jf. kapitel 4. Vælgerne skal optages på valglisten i deres bopælskommune, se lovens § 15. Der skal udarbejdes en valgliste for hvert afstemningsområde i kommunen, se lovens § 18, stk. 1.

Valglisten består af en 15.-dagsvalgliste, en udlandstilflyttervalgliste, en udlandsdanskervalgliste og en nordatlantvalgliste. De fire valglistes udarbejdes maskinelt af kommunens databehandler på grundlag af udtræk fra CPR som beskrevet i afsnit 4.3. Langt de fleste vælgere optages således automatisk på valglisten. I de tilfælde, der er beskrevet i afsnit 4.4 og 4.5, skal valglisten dog tilrettes manuelt af kommunen.

Den særlige nordatlantvalgliste udarbejdes *kun* af Københavns Kommune, se afsnit 4.3.5.

Da folkeafstemningen onsdag den 1. juni 2022 alene skal afholdes i Danmark, gælder der for flytninger til og fra Færøerne og Grønland, der ikke er omfattet af lovens § 96 a (nordatlantvalglisten), samme regler og skæringstidspunkter for valglistes som ved flytninger til og fra udlandet. Se lovens § 96, stk. 2, 3. pkt.

Kommunalbestyrelsen har efter databeskyttelseslovgivningen ikke adgang til at udlevere valglisten, herunder fortegnelser over førstegangsvælgere, til politiske partier m.v. Anmodninger om aktindsigt efter offentlighedsloven i valglistes – og andet valgmateriale – skal bedømmes i lyset af dette samt i lyset af materialets særlige karakter og funktion samt den særlige fortrolighed, hvormed valghandlinger er omgivet.

4.2.1. Vælgere, der skal optages på 15.-dagsvalglisten

På 15.-dagsvalglisten skal optages de vælgere, der har bopæl i kommunen tirsdag den 17. maj 2022 (15.-dagen før afstemningsdagen). Vælgere, der er flyttet til kommunen senest tirsdag den 17. maj 2022, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, skal således på 15.-dagsvalglisten.

Vælgere, der senere end tirsdag den 17. maj 2022 flytter *fra kommunen*, skal således forblive optaget på valglisten i fraflytningskommunen, se lovens § 18, stk. 4. Tilflytningskommunen skal i overens-

stemmelse med sin almindelige vejledningsforpligtelse oplyse disse vælgere om, at de kan stemme på afstemningsdagen på afstemningsstedet i den hidtidige bopælskommune eller brevstemme, herunder om sidste frist for brevstemmeafgivning og om, at brevstemmen skal stiles til fraflytningskommunen.

Vælgere, der senere end tirsdag den 17. maj 2022 flytter *inden for kommunen*, skal ligeledes forblive optaget på valglisten under den tidligere bopæl i kommunen, se lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7. Kommunen skal i overensstemmelse med sin almindelige vejledningsforpligtelse oplyse disse vælgere om, at de kan stemme på afstemningsdagen på afstemningsstedet for den hidtidige bopæl eller brevstemme, herunder om sidste frist for brevstemmeafgivning.

4.2.2. Vælgere, der skal optages på udlandstilflyttersvalglisten

På udlandstilflyttersvalglisten skal optages de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest onsdag den 25. maj 2022 (7 dage før afstemningsdagen) er flyttet til kommunen fra udlandet, Færøerne eller Grønland, og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, se lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. Hvis kommunen senest onsdag den 25. maj 2022 har registreret flytningerne i CPR, optages vælgerne automatisk, se afsnit 4.3.3. Hvis registreringen af flytningen i CPR først sker efter onsdag den 25. maj 2022, selv om den var anmeldt senest denne dag, skal vælgerne optages manuelt, se afsnit 4.4.1 og 4.4.5.

De vælgere, der senere end tirsdag den 17. maj 2022 er flyttet til kommunen fra en anden kommune i Danmark, optages ikke på udlandstilflyttersvalglisten, men skal forblive optaget på valglisten i fraflytningskommunen. Se afsnit 4.2.1.

På udlandstilflyttersvalglisten optages også de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest onsdag den 25. maj 2022 har fået dansk indfødsret eller fået ophævet værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.

4.2.3. Vælgere, der skal optages på udlandsdanskervalglisten

På udlandsdanskervalglisten optages de vælgere, der efter lovens § 2 har valgret uanset ophold i udlandet, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, hvis de har ansøgt om at blive optaget på valglisten, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest onsdag den 25. maj 2022 (7 dage før afstemningsdagen), se afsnit 4.6.1 og lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

I de tilfælde, der er beskrevet i afsnit 4.4.1 og 4.4.2, skal kommunen sørge for at optage vælgerne på valglisten manuelt.

4.2.4. Vælgere, der skal optages på nordatlantvalglisten

På nordatlantvalglisten optages de vælgere, der efter lovens § 96 a har valgret uanset ophold på Færøerne eller i Grønland, og som i forbindelse med opholdet er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland, hvis de har ansøgt om at blive optaget på valglisten, og enten Københavns Kommune eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest onsdag den 25. maj 2022 (7 dage før afstemningsdagen), se afsnit 4.6.2 og lovens § 96 b, stk. 1.

I de tilfælde, der er beskrevet i afsnit 4.4.1 og 4.4.3, skal Københavns Kommune sørge for at optage vælgerne på valglisten manuelt.

4.3. Maskinel udarbejdelse af valglisten

4.3.1. Automatisk optagelse på valglisten

Vælgere optages som udgangspunkt automatisk (dvs. maskinelt på grundlag af udtræk fra CPR og uden at ansøge) på valglisten i den kommune, hvor de er bopælsregistreret.

Det gælder også vælgere, der efter CPR-lovens regler er registreret i CPR som værende uden fast bopæl (under vejkode højere end 9900) i deres hidtidige bopælskommune, se § 6, stk. 4, i CPR-loven og § 13, nr. 1, i bekendtgørelse nr. 1167 af 13. september 2018 om folkeregistrering m.v. Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, og deres medfølgende ægtefæller m.v., og som

efter CPR-lovens § 24, stk. 5 og 6, ikke skal registreres som udrejst i CPR under udlandsopholdet, er herunder registreret i deres hidtidige bopælskommune under høj vejkode 9953, hvis de ikke bevarer rådigheden over deres bopæl under udlandsopholdet.

Personer, der er registreret i CPR som udrejst (udlandsdanskere), har kun valgret efter ansøgning, se afsnit 4.6.1. De vil også blive optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste, hvis kommunen har indberettet afgørelsen om valgret inden skæringstidspunktet for det maskinelle valglisteudtræk, se afsnit 4.3.4.

Personer, der opholder sig på Færøerne eller i Grønland, og som er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland, har kun valgret efter ansøgning, se afsnit 4.6.2. De vil også blive optaget på den maskinelt udskrevne nordatlantvalgliste, hvis Københavns Kommune har indberettet afgørelsen om valgret inden skæringstidspunktet for det maskinelle valglisteudtræk, se afsnit 4.3.5.

I en række tilfælde skal kommunen dog berigtige valglisten manuelt for at sikre en korrekt optagelse på valglisten af alle, der er berettigede hertil, se afsnit 4.4 og 4.5.

4.3.2. 15.-dagsvalglisten

15.-dagsvalglisten (se afsnit 4.2.1) udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR med de ændringer, som kommunen har modtaget og registreret i CPR til og med tirsdag den 17. maj 2022 (15 dage før afstemningsdagen).

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af 15.-dagsvalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette følgende til CPR:

- 1) Alle flytninger til kommunen, der er anmeldt til og med tirsdag den 17. maj 2022, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med denne dato.
- 2) Meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest tirsdag den 17. maj 2022.
- 3) Meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1.

pkt., som kommunen har modtaget senest tirsdag den 17. maj 2022.

- 4) Dødsfald i de tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen (hovedsageligt dødsfald i udlandet).

Indberetningerne til CPR skal foretages senest tirsdag den 17. maj 2022 kl. 18. Meddelelser modtaget tirsdag den 17. maj 2022 skal derfor indberettes samme dag inden kl. 18.

Meddelelsernes rigtighed skal kontrolleres på sædvanlig måde. De almindelige betingelser i CPR-loven for indberetning, herunder af en anmeldt flytning, til CPR skal være opfyldt. En anmeldt flytning, der ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, kan ikke danne grundlag for optagelse på valglisten.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen tirsdag den 17. maj 2022 (skæringsdatoen for indberetning til CPR) efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1-4, som kommunen har modtaget senest denne dag. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt. Kommunen skal også sørge for at være ajour med behandlingen af anmeldte flytninger, som er modtaget gennem kommunens digitale flyttesystem.

Dannelsen af CPR's udtræk til 15.-dagsvalglisten påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 på skæringsdatoen tirsdag den 17. maj 2022. Vælgere, der i CPR registreres som tilflyttet kommunen, efter at dannelsen af 15.-dagsvalglisteudtrækket er påbegyndt, men inden onsdag den 25. maj 2022 (7.-dagen før afstemningsdagen), vil ikke blive optaget på 15.-dagsvalglisten, men på udlandstilflyttervalglisten, se 4.3.3.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste senest 8 dage før afstemningsdagen fra kommunens databehandler, dvs. senest tirsdag den 24. maj 2022.

De pågældende vælgere skal have tilsendt valgkort, se afsnit 4.7.

4.3.3. Udlandstilflyttervalglisten

Udlandstilflyttervalglisten (se afsnit 4.2.2) udarbejdes maskinelt onsdag den 25. maj 2022 (7.-dagen

før afstemningsdagen) på grundlag af oplysningerne i CPR. I det maskinelle udtræk indgår de vælgere, der er bopælsregistreret i kommunen, men som ikke indgik i 15.-dagsvalglisteudtrækket (f.eks. pga. forskudt registrering af en flytning til kommunen på 15.-dagen tirsdag den 17. maj 2022, der er anmeldt samme dag).

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af udlandstilflyttervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette følgende forhold til CPR, som ikke allerede er indberettet før udarbejdelsen af 15.-dagsvalglisten:

- 1) Alle flytninger fra udlandet, Færøerne og Grønland, der er anmeldt til og med onsdag den 25. maj 2022, og hvor flyttedatoen er før eller lig med denne dato.
- 2) Meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1., 1. pkt., som kommunen har modtaget senest onsdag den 25. maj 2022.
- 3) Meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest onsdag den 25. maj 2022.
- 4) Dødsfald i de tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen (hovedsageligt dødsfald i udlandet).

Indberetningerne skal ske senest onsdag den 25. maj 2022. Meddelelser modtaget onsdag den 25. maj 2022 skal derfor indberettes samme dag inden kl. 18.

Det forudsættes, at meddelelsers rigtighed kontrolleres på sædvanlig måde, og at de almindelige betingelser fastsat i CPR-loven for indberetning, herunder af en anmeldt flytning, til CPR i øvrigt er opfyldt. Der henvises til det, der er anført i forbindelse med 15.-dagsvalglisten, se afsnit 4.3.2.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen onsdag den 25. maj 2022 (skæringsdatoen for indberetning til CPR) efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1-4, som kommunen har modtaget senest denne dag. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt.

Bemærk, at dannelsen af CPR's udtræk til udlandstilflyttervalglisten påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 på skæringsdatoen onsdag den 25. maj 2022. Kommunalbestyrelsens indberetning af oplysninger til CPR, der kan have betydning for pågældendes optagelse på valglisten, skal derfor være afsluttet inden kl. 18. Vælgere, der i CPR registreres som tilflyttet kommunen, efter at dannelsen af udtrækket er påbegyndt, vil således ikke automatisk blive optaget på udlandstilflyttervalglisten, men skal optages manuelt af kommunen, se afsnit 4.4.1 og 4.4.5.

Vælgere, der flytter eller anmelder flytning til kommunen fra udlandet, Færøerne eller Grønland senere end onsdag den 25. maj 2022, kan ikke optages på valglisten og har derfor ikke ret til at stemme ved folkeafstemningen, medmindre de allerede er optaget på udlandsdanskervalglisten, se lovens § 16, jf. § 2, eller nordatlantvalglisten, se lovens § 96 b, jf. § 96 a. I givet fald skal de forblive optaget på udlandsdanskervalglisten eller nordatlantvalglisten. Se afsnit 4.2.3 og 4.2.4.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste senest 5 dage før afstemningsdagen fra kommunens databehandler, dvs. senest fredag den 27. maj 2022.

4.3.4. Udlandsdanskervalglisten

Udlandsdanskervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR. Dannelsen af CPR's udlandsdanskervalglisteudtræk påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 onsdag den 25. maj 2022.

Indberetninger om optagelse på udlandsdanskervalglisten skal derfor foretages til CPR inden dette skæringsstidspunkt for at sikre, at de pågældende vælgere optages på den maskinelt udarbejdede valgliste.

Ansøgninger, der er modtaget på skæringsdagen for indberetninger til CPR, skal således behandles samme dag, og optagelser skal efterfølgende indberettes til CPR samme dag inden kl. 18. Hvis kommunen ikke når at foretage indberetningen inden da, skal vælgeren optages manuelt, se afsnit 4.4.1.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR efterser sin postkasse og sin elektroniske post for samme dag at behandle de ansøgninger, som kommunen

har modtaget senest denne dag, se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt. Kommunen skal også sørge for at være ajour med behandlingen af ansøgninger om optagelse på valglisten, som er modtaget gennem kommunens eventuelle digitale selvbetjeningssystem.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste senest 5 dage før afstemningsdagen fra kommunens databehandler, dvs. senest fredag den 27. maj 2022.

4.3.5. Nordatlantvalglisten

Sager om optagelse på nordatlantvalglisten behandles af Københavns Kommune, se afsnit 4.6.2.

Nordatlantvalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR. Dannelsen af CPR's nordatlantvalglisteudtræk påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 onsdag den 25. maj 2022.

Indberetninger om optagelse på nordatlantvalglisten skal derfor foretages til CPR inden dette skæringsstidspunkt for at sikre, at de pågældende vælgere optages på den maskinelt udarbejdede valgliste.

Ansøgninger, der er modtaget på skæringsdagen for indberetninger til CPR, skal således behandles samme dag, og afgørelser om optagelser skal efterfølgende indberettes til CPR samme dag inden kl. 18. Hvis Københavns Kommune ikke når at foretage indberetningen inden da, skal vælgeren optages manuelt, se afsnit 4.4.1.

Københavns Kommune skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR efterter sin postkasse og sin elektroniske post for samme dag at behandle de ansøgninger, som kommunen har modtaget senest denne dag, se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post generelt. Kommunen skal også sørge for at være ajour med behandlingen af ansøgninger om optagelse på valglisten, som er modtaget gennem kommunens eventuelle digitale selvbetjeningssystem.

Borgerrepræsentationen modtager den maskinelt udskrevne nordatlantvalgliste senest 5 dage før afstemningsdagen fra kommunens databehandler, dvs. senest fredag den 27. maj 2022.

Bemærk, at en vælger, der bliver optaget på nordatlantvalglisten efter afgørelse senest onsdag den 25. maj 2022, men som først er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland efter tirsdag den 17. maj 2022 og derfor allerede er optaget på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommunen, skal slettes manuelt af valglisten af fraflytningskommunen og i stedet optages manuelt på nordatlantvalglisten af Københavns Kommune. Se afsnit 4.4.3 og 4.5.4. I sådanne tilfælde, hvor flytte- og afgørelsestidspunktet ligger mellem 15.- og 7.-dagen før afstemningsdagen, skal Københavns Kommune kontakte fraflytningskommunen og sikre, at vælgeren er blevet slettet manuelt fra valglisten. Vælgeren bliver ikke optaget maskinelt i Københavns Kommune til trods for markering i CPR, hvis vælgeren allerede indgår på 15.-dagsvalglisten. Vælgeren skal derfor optages manuelt på valglisten i Københavns Kommune.

4.4. Tilfælde, hvor kommunen skal optage vælgere på valglisten manuelt

De vælgere, der er nævnt i afsnit 4.4.1-4.4.8, skal optages manuelt på valglisten.

Rettelser i valglisten skal foretages til og med afstemningsdagen onsdag den 1. juni 2022. Derfor er det nødvendigt, at der på afstemningsdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 8-20), er medarbejdere til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der måtte blive fremsat.

For at sikre at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden, kan kommunen f.eks. på afstemningsdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes.

Indfødsretskontoret i Udlændinge- og Integrationsministeriet kan kontaktes telefonisk på tlf.nr. 61 98 36 46 i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 8-20), for at afklare eventuelle tvivlsspørgsmål om en persons danske indfødsret.

4.4.1. Manuel optagelse pga. mangler m.v. ved indberetning til CPR

En vælger skal optages på valglisten manuelt, hvis det konstateres, at der ikke rettidigt er foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen

burde have foretaget med henblik på udlandstilflytter-, udlandsdanske- eller nordatlantvalglisten, dvs. inden kl. 18 senest onsdag den 25. maj 2022, se afsnit 4.3.3, 4.3.4 og 4.3.5. En vælger skal endvidere optages på valglisten manuelt, hvis det konstateres, at der ikke rettidigt er foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget med henblik på 15.-dagsvalglisten, dvs. senest tirsdag den 17. maj 2022 kl. 18, se afsnit 4.3.2. Hvis indberetning sker før skæringstidspunktet onsdag den 25. maj 2022 (7.-dagen før afstemningsdagen), vil vedkommende dog automatisk fremgå af udlandstilflyttervalglisten. Er vælgeren flyttet fra en kommune til en anden, uden at det er registreret i CPR, må tilflytningskommunen henvende sig til fraflytningskommunen, så vælgeren kan slettes manuelt af valglisten i fraflytningskommunen.

Dette gælder også, hvis der kommer oplysninger frem efter fristen for indberetning til CPR, men dog senest på afstemningsdagen, der gør, at der nu skal ske indberetning til CPR. Er en flytning til en kommune ikke indberettet til CPR senest tirsdag den 17. maj 2022, f.eks. fordi der ikke er indsendt en erklæring fra vælgerens logivært, som bekræfter, at vælgeren er flyttet til adressen m.v. eller lignende, skal den pågældende vælger til og med afstemningsdagen optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, hvis tilflytningskommunen efter tirsdag den 17. maj 2022 finder grundlag for at acceptere den anmeldte flytning. Det er forudsat, at tilflytningskommunen har modtaget flytteanmeldelsen senest tirsdag den 17. maj 2022, og at flyttedatoen er før eller lig med denne dato. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde – hvis der er tale om en indenrigsflytning – underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér.

Hvis kommunalbestyrelsens afgørelse om, at en anmeldt flytning til en kommune ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, ændres af enten kommunalbestyrelsen selv eller Indenrigs- og Boligministeriet efter onsdag den 25. maj 2022, men dog senest på afstemningsdagen, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten. Optagelse på valglisten skal i denne situation ske manuelt, da vælgeren ikke er optaget på den maskinelt udskrevne valgliste over kommunens vælgere. Det er kun nødvendigt med en manuel optagelse på valglisten, hvis afgørelsen først ændres efter onsdag den 25. maj 2022, da optagelse på valglisten som

følge af ændringer foretaget mellem tirsdag den 17. maj og onsdag den 25. maj 2022 vil fremgå af udlandstilflyttervalglisten. Det er forudsat, at tilflytningskommunen har modtaget flytteanmeldelsen senest tirsdag den 17. maj, og at flyttedatoen er før eller lig med denne dato. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde – hvis der er tale om en indenrigsflytning – underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér.

4.4.2. Manuel optagelse af visse udlandsdanskere

Afgørelser om optagelse på valglisten af personer, der har valgret uanset ophold i udlandet, skal som hovedregel indberettes til CPR på sædvanlig måde senest på skæringstidspunktet for CPR's udtræk til kommunerne (kl. 18 onsdag den 25. maj 2022), se afsnit 4.3.4. Som hovedregel vil disse vælgere derfor blive optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste.

I følgende tilfælde skal en vælger dog optages manuelt på udlandsdanskervalglisten:

- A. Hvis kommunen ikke, som den ellers skulle, har nået at indberette afgørelsen om optagelse på valglisten til CPR inden kl. 18 senest onsdag den 25. maj 2022, selv om afgørelsen er truffet senest denne dag, se afsnit 4.3.4.
- B. Hvis en vælger, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget, og deres ægtefæller, registrerede partnere eller samlever), umiddelbart inden udsendelse til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland, se lovens § 16, stk. 1, 2. pkt. Vedkommende skal optages manuelt på valglisten, hvis kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet senest onsdag den 25. maj 2022 har truffet afgørelse om, at vælgeren skal optages på valglisten.

Det skyldes, at sådanne afgørelser ikke skal indberettes til CPR, og derfor vil de pågældende vælgere ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Da disse vælgere skal optages på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR, er det kommunalbestyrelsen i denne kommune, der

har pligt til at sørge for, at vælgerne optages manuelt på valglisten. Se § 17, stk. 3 og 4, i bekendtgørelse nr. 1242 af 29. oktober 2018 om optagelse på valglisten af personer, der har valgtret uanset ophold i udlandet.

- C. Hvis en vælger allerede er optaget på valglisten i medfør af lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, men 2-årsperioden udløber før afstemningsdagen, og vedkommende har søgt om fornyet optagelse på valglisten inden 2-årsperiodens udløb, og der endnu ikke er truffet afgørelse herom. Dette er en følge af, at valgretsperioden forlænges for denne gruppe, indtil der er truffet afgørelse, hvis de anmoder om fornyet optagelse inden 2-årsperiodens udløb, se lovens § 16, stk. 3. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter afstemningsdagen, hvis 2-årsperioden udløber på afstemningsdagen eller senere, da den pågældende i givet fald vil blive optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste.

Bemærk, at punkt C om forlængelse ved fornyet ansøgning ikke gælder for vælgere, der er optaget på valglisten efter § 2, stk. 3, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 3 (personer, der opholder sig i udlandet, og som agter at vende tilbage til landet inden for to år efter udrejsen, samt deres ægtefæller m.v.), da disse vælgere kun vil kunne optages på valglisten på et nyt grundlag, dvs. når enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om, at de pågældende er omfattet af en af persongrupperne i lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2. En sådan ansøgning om fornyet optagelse vil derfor skulle behandles straks.

En vælger, der bliver optaget på udlandsdanskervalglisten efter afgørelse senest onsdag den 25. maj 2022, men som først er flyttet til udlandet efter den 17. maj 2022 og derfor allerede er optaget på 15.-dagsvalglisten, skal forblive optaget på 15.-dagsvalglisten. Sådanne vælgere skal således – uanset ovenstående – ikke optages på valglisten manuelt. Se afsnit 4.5.3.

4.4.3. Manuel optagelse af visse vælgere på nordatlantvalglisten

Afgørelser om optagelse på valglisten af personer, der har valgtret uanset ophold på Færøerne eller i

Grønland, skal som hovedregel indberettes til CPR på sædvanlig måde senest på skæringstidspunktet for CPR's udtræk til kommunerne (kl. 18 onsdag den 25. maj 2022), se afsnit 4.3.5. Som hovedregel vil disse vælgere derfor blive optaget på den maskinelt udskrevne nordatlantvalgliste.

I følgende tilfælde skal en vælger dog optages manuelt på nordatlantvalglisten:

- A. Hvis Københavns Kommune ikke, som den ellers skulle, har nået at indberette afgørelsen om optagelse på valglisten til CPR inden kl. 18 senest onsdag den 25. maj 2022, selv om afgørelsen er truffet senest denne dag, se afsnit 4.3.5.
- B. Hvis en vælger allerede er optaget på valglisten i medfør af lovens § 96 a, stk. 2 eller 3, eller § 96 a, stk. 5, jf. stk. 2 eller 3, men 2-årsperioden udløber før afstemningsdagen, og vedkommende har søgt om fornyet optagelse på valglisten inden 2-årsperiodens udløb, og der endnu ikke er truffet afgørelse herom. Dette er en følge af, at valgretsperioden forlænges for denne gruppe, indtil der er truffet afgørelse, hvis de anmoder om fornyet optagelse inden 2-årsperiodens udløb, se lovens § 96 b, stk. 3. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter afstemningsdagen, hvis 2-årsperioden udløber på afstemningsdagen eller senere, da den pågældende i givet fald vil blive optaget på den maskinelt udskrevne nordatlantvalgliste.

Bemærk, at punkt B om forlængelse ved fornyet ansøgning ikke gælder for vælgere, der er optaget på valglisten efter § 96 a, stk. 4, eller § 96 a, stk. 5, jf. stk. 4 (personer, der opholder sig på Færøerne eller i Grønland, og som agter at vende tilbage til Danmark inden for to år efter udrejsen, samt deres ægtefæller m.v.), da disse vælgere kun vil kunne optages på valglisten på et nyt grundlag, dvs. når enten Københavns Kommune eller Valgnævnet har truffet afgørelse om, at de pågældende er omfattet af en af persongrupperne i lovens § 96 a, stk. 2 eller 3, eller § 96 a, stk. 5, jf. stk. 2 eller 3. En sådan ansøgning om fornyet optagelse vil derfor skulle behandles straks.

- C. Hvis en vælger bliver optaget på nordatlantvalglisten efter afgørelse senest onsdag den 25. maj

2022, men først er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland efter tirsdag den 17. maj 2022 og derfor allerede er optaget på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommune. Sådanne vælgere skal slettes manuelt af valglisten af fraflytningskommunen og i stedet optages manuelt på nordatlantvalglisten af Københavns Kommune.

Ved optagelse efter punkt C skal Københavns Kommune kontakte fraflytningskommune og sikre, at vælgeren er blevet manuelt slettet fra valglisten. Vælgeren bliver ikke optaget maskinelt i Københavns Kommune til trods for markering i CPR, hvis vælgeren indgår på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommunen. Vælgeren skal derfor optages manuelt på valglisten i Københavns Kommune.

4.4.4. Manuel optagelse af vælgere, der får dansk indfødsret, eller hvis værgemål ophæves senere end 7 dage før afstemningsdagen

Personer, der får dansk indfødsret (statsborgerskab) senere end onsdag den 25. maj 2022 (7 dage før afstemningsdagen), skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for optagelse på valglisten.

Personer, der har været under værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., men hvis værgemål bliver ophævet senere end onsdag den 25. maj 2022, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for at blive optaget på valglisten.

Disse rettelse af valglisten i form af manuel optagelse på valglisten skal foretages til og med afstemningsdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med afstemningsdagen. Det gælder også, selv om meddelelserne måtte komme frem, efter at valghandlingen er gået i gang.

4.4.5. Manuel optagelse af vælgere, der via digital selvbetjening har anmeldt flytning på skæringsdatoen efter dannelsen af 7.-dagsvalglisteudtrækket

Dannelsen af CPR's 7.-dagsvalglisteudtræk påbegyndes umiddelbart efter kl. 18 onsdag den 25. maj 2022. En vælger, der via digital selvbetjening har anmeldt flytning denne dag efter kl. 18 med virkning senest fra onsdag den 25. maj 2022, optages

således ikke på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, men skal optages manuelt på valglisten.

4.4.6. Manuel optagelse af vælgere, der er overført fra et andet afstemningssted

En vælger med handicap eller nedsat førlighed, der efter ansøgning overføres til et andet afstemningssted i bopælskommunen, skal optages manuelt på valglisten på det afstemningssted, vælgeren er overført til, se afsnit 4.10 og lovens § 99, stk. 2.

Kommunen skal også sørge for, at vælgeren slettes af valglisten på vælgerens oprindelige valgsted, se afsnit 4.5.5.

Valglisten skal påføres en anmærkning om, at vælgeren er overført fra et andet afstemningssted på grund af vælgerens handicap eller nedsatte førlighed.

4.4.7. Manuel optagelse af forsvundne personer, der giver sig til kende senest på afstemningsdagen

Vælgere, der tirsdag den 17. maj 2022 er eftersøgt uden at blive fundet og derfor er registreret som forsvundet i CPR af den hidtidige bopælskommune, se CPR-lovens § 6, stk. 5, optages ikke på valglisten og kan derfor ikke stemme ved folkeafstemningen i den hidtidige bopælskommune.

Hvis en sådan vælger giver sig til kende på et senere tidspunkt (f.eks. ved at henvende sig til kommunen eller møde frem på et afstemningssted på afstemningsdagen), skal vedkommende til og med afstemningsdagen optages manuelt på valglisten i den hidtidige bopælskommune. Kommunalbestyrelsen skal derudover ændre den pågældendes bopælsregistrering i CPR i overensstemmelse hermed.

4.4.8. Manuel optagelse af vælgere under særlig adressebeskyttelse

Vælgere, der er under særlig adressebeskyttelse, se CPR-lovens § 6, stk. 6-8, er i CPR registreret på den høje vejkode 9962. For at yde den registrerede den nødvendige beskyttelse må vejkode 9962 ikke være knyttet til et valgdistrikt (afstemningsområde), der kan genfindes i Danmarks Adresseregister (DAR) og Danmarks Administrative Geografiske Inddeling (DAGI).

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at en vælger, der er under særlig adressebeskyttelse, er optaget på valglisten. Hvis dette ikke sker automatisk, skal kommunen optage vælgeren på valglisten manuelt.

4.5. Tilfælde, hvor kommunen skal slette vælgere af valglisten manuelt

De vælgere, der er nævnt nedenfor i afsnit 4.5.1-4.5.5, skal slettes manuelt af valglisten.

Rettelser i valglisten skal foretages til og med afstemningsdagen. Derfor er det nødvendigt, at der på afstemningsdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 8-20), er medarbejdere til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der måtte blive fremsat.

For at sikre, at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden, kan kommunen f.eks. på afstemningsdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes.

4.5.1. Manuel sletning af vælgere, der optages manuelt på valglisten i en anden kommune

I visse tilfælde, hvor en vælger er flyttet fra en kommune til en anden, skal tilflytningskommunen manuelt optage vælgeren på valglisten og underrette fraflytningskommunen om, at den pågældende vælger derfor skal slettes manuelt af valglisten dér.

Fraflytningskommunen skal slette en vælger manuelt af valglisten i de tilfælde, hvor tilflytningskommunen pga. fejl, fremkomst af nye oplysninger eller omgørelse af en afgørelse om en anmeldt flytning først indberetter en flytning til CPR senere end tirsdag den 17. maj 2022, *selv om* flytningen er anmeldt senest denne dag, og flyttedatoen ligger før eller er lig med denne dag. For mere herom, se afsnit 4.4.1 om manuel optagelse på valglisten pga. mangler ved indberetning til CPR.

4.5.2. Manuel sletning af vælgere, der afgår ved døden, fortaber dansk indfødsret eller kommer under værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne

Ved meddelelser om dødsfald, fortabelse af dansk indfødsret eller iværksættelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værge-

målslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., der modtages i kommunen senere end tirsdag den 17. maj 2022 og frem til og med afstemningsdagen indtil afstemningens afslutning, skal den pågældende vælger slettes manuelt af valglisten.

4.5.3. Manuel sletning af vælgere, der flytter til udlandet

Ved meddelelse om fraflytning til udlandet skal vælgeren slettes af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med afstemningsdagen, og vælgeren ikke har valgret i medfør af lovens § 2.

Som noget nyt skal den manuelle sletning fra 15.-dagsvalglisten af en vælger, der flytter til udlandet mellem tirsdag den 17. maj og onsdag den 25. maj 2022, først ske efter onsdag den 25. maj 2022, og kun hvis vælgeren ikke har valgret i medfør af lovens § 2. Dvs. at sletningen fra 15.-dagsvalglisten kun skal ske, hvis der ikke senest onsdag den 25. maj 2022 er truffet afgørelse om optagelse på udlandsdanskervalglisten efter lovens § 2. Hvis der senest onsdag den 25. maj 2022 træffes afgørelse om optagelse på valglisten efter reglerne om udlandsdanskere, skal vælgeren forblive optaget på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalglister.

Hvis vælgeren alligevel som følge af flytning mellem tirsdag den 17. maj og onsdag den 25. maj 2022 er blevet slettet manuelt af 15.-dagsvalglisten, og der senest onsdag den 25. maj 2022 træffes afgørelse om optagelse på valglisten efter reglerne om udlandsdanskere, skal vælgeren optages manuelt på udlandsdanskervalglisten.

En vælger, der flytter til udlandet senere end tirsdag den 17. maj 2022, og som ikke har ansøgt om optagelse på udlandsdanskervalglisten eller ikke senest onsdag den 25. maj 2022 er blevet optaget på udlandsdanskervalglisten, skal efter onsdag den 25. maj 2022 slettes manuelt af 15.-dagsvalglisten.

En vælger, der har anmeldt flytning til et andet nordisk land, skal dog kun slettes, hvis fraflytningskommunen af myndighederne i tilflytningslandet underrettes om, at den pågældende senest på afstemningsdagen er registreret som bosat i tilflytningslandet, se CPR-lovens § 25, stk. 2.

For manuel sletning af vælgere, der flytter til Færøerne eller Grønland, se afsnit 4.5.4.

4.5.4. Manuel sletning af vælgere, der flytter til Færøerne eller Grønland

Ved registrering i CPR af flytning til Færøerne eller Grønland skal fraflytningskommunen slette vælgeren af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med afstemningsdagen. Dette indebærer, at alle personer, der er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland efter tirsdag den 17. maj 2022, og som derfor allerede er optaget på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommunen, skal slettes manuelt af valglisten af fraflytningskommunen. Disse personer kan evt. optages på nordatlantvalglisten, hvilket alene kan ske efter afgørelse truffet af Københavns Kommune, se afsnit 4.4.3.

En vælger, der til fraflytningskommunen har anmeldt flytning til Færøerne, skal dog kun slettes af valglisten, hvis fraflytningskommunen af de færøske myndigheder underrettes om, at den pågældende senest på afstemningsdagen er registreret som bosat på Færøerne, se CPR-lovens § 25, stk. 2, jf. § 27, stk. 2.

4.5.5. Manuel sletning af vælgere, der er overført til et andet afstemningssted

En vælger med handicap eller nedsat førlighed, der efter ansøgning overføres til et andet afstemningssted i bopælskommunen, skal slettes manuelt af valglisten på det afstemningssted, hvor vælgeren er overført fra, se afsnit 4.10 og lovens § 99, stk. 2.

Kommunen skal også sørge for, at vælgeren optages på manuelt på valglisten på vælgerens nye afstemningssted, se afsnit 4.4.6.

Valglisten skal påføres en anmærkning om, at vælgeren er overført til et andet afstemningssted på grund af vælgerens handicap eller nedsatte førlighed.

4.6. Behandling af ansøgninger om optagelse på valglisten

4.6.1. Udlandsdanskervalglisten

Vælgere, der opholder sig uden for riget efter lovens § 2, og som er registreret i CPR som udrejst, optages kun på valglisten efter ansøgning.

Ansøgning skal indgives til kommunalbestyrelsen i vælgerens seneste bopælskommune, hvor vælgeren

skal optages på valglisten, hvis ansøgningen kan imødekommes.

Kommunalbestyrelsen skal behandle ansøgninger løbende efter reglerne i lovens § 16 og § 18, stk. 6, 2. pkt., samt bekendtgørelse nr. 1242 af 29. oktober 2018 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet, med tilhørende vejledning nr. 9913 af 29. oktober 2018 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet.

Skæringsdatoen for optagelse på valglisten af vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, er onsdag den 25. maj 2022 (7 dage før afstemningsdagen). Det betyder, at der skal være truffet afgørelse (af enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet) om optagelse på valglisten senest onsdag den 25. maj 2022, se lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

Kommunalbestyrelsen skal, så vidt det overhovedet er muligt, sikre, at indkomne ansøgninger kan blive behandlet senest på skæringsdatoen onsdag den 25. maj 2022. Ansøgninger, som kommunalbestyrelsen modtager senest onsdag den 25. maj 2022, skal derfor behandles straks efter modtagelsen, herunder evt. straks sendes videre til Valgnævnet. Videresendelse til Valgnævnet kan ske via kommunernes digitale selvbetjeningsløsninger, via sikker (krypteret) e-post til valg@im.dk med anførelse af »Ansøgning om optagelse på valglisten« i emnefeltet eller via Digital Post (hvor »Valgpostkasse« vælges under Indenrigs- og Boligministeriet).

Kommunen skal onsdag den 25. maj 2022 efterse sin postkasse og elektroniske post med henblik på *samme dag* at behandle disse ansøgninger, som kommunen har modtaget senest denne dato.

Behandlingen af ansøgninger kan i visse tilfælde sættes i bero til efter afstemningsdagen. Det gælder ansøgninger om fornyet optagelse på valglisten, der er indgivet inden 2-årsperiodens udløb, se afsnit 4.4.2, pkt. C. Tilsvarende gælder, hvis en ansøgers anmeldte udrejsedato i CPR ligger efter afstemningsdagen, da vedkommende i givet fald vil blive optaget automatisk på valglisten som herboende vælger.

4.6.2. Nordatlantvalglisten

Personer, der har fast bopæl i de dele af riget, hvor folkeafstemningen ikke afholdes, dvs. på Færøerne eller i Grønland, og som er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland, har som udgangspunkt ikke valget til folkeafstemningen, jf. lovens § 96, stk. 1, 2. pkt.

Disse personer kan dog efter ansøgning blive optaget på valglisten til folkeafstemningen, hvis de kan anses for at have fast bopæl i Danmark efter lovens § 96 a.

Ansøgning skal indgives til Københavns Kommune, hvor vælgeren skal optages på en særlig valgliste – nordatlantvalglisten – hvis ansøgningen kan imødekommes.

Københavns Kommune skal behandle ansøgninger løbende efter reglerne i lovens § 96 b og bekendtgørelse nr. 660 af 13. maj 2020 om optagelse på valglisten til Europa-Parlamentsvalg og visse folkeafstemninger af personer, der har valget uanset ophold i et land uden for riget, der ikke er medlem af Den Europæiske Union (tredjeland), på Færøerne eller i Grønland.

Skæringsdatoen for optagelse på valglisten af vælgere, der har valget uanset ophold på Færøerne eller i Grønland efter lovens § 96 a, er onsdag den 25. maj 2022 (7 dage før afstemningsdagen). Det betyder, at der skal være truffet afgørelse (af enten Københavns Kommune eller Valgnævnet) om optagelse på valglisten senest onsdag den 25. maj 2022, se lovens § 96 b, stk. 1.

Københavns Kommune skal, så vidt det overhovedet er muligt, sikre, at indkomne ansøgninger kan blive behandlet senest på skæringsdatoen onsdag den 25. maj 2022. Ansøgninger, som Københavns Kommune modtager senest onsdag den 25. maj 2022, skal derfor behandles straks efter modtagelsen, herunder evt. straks sendes videre til Valgnævnet. Videre sendelse til Valgnævnet kan ske via kommunens digitale selvbetjeningsløsning, via sikker (krypteret) e-post til valg@im.dk med anførelse af »Ansøgning om optagelse på valglisten« i emnefeltet eller via Digital Post (hvor »Valgpostkasse« vælges under Indenrigs- og Boligministeriet).

Københavns Kommune skal onsdag den 25. maj 2022 efterse sin postkasse og elektroniske post med

henblik på *samme dag* at behandle disse ansøgninger, som kommunen har modtaget senest denne dato.

Behandlingen af ansøgninger kan i visse tilfælde sættes i bero til efter afstemningsdagen. Det gælder ansøgninger om fornyet optagelse på valglisten, der er indgivet inden 2-årsperiodens udløb, se afsnit 4.4.3, pkt. B. Tilsvarende gælder, hvis en ansøgers anmeldte udrejse- eller flyttedato i CPR ligger efter afstemningsdagen, da vedkommende i givet fald vil blive optaget automatisk på valglisten som herboende vælger.

Bemærk, at en vælger, der bliver optaget på nordatlantvalglisten efter afgørelse senest onsdag den 25. maj 2022, men som først er registreret i CPR som udrejst eller med bopæl i Grønland efter tirsdag den 17. maj 2022 og derfor allerede er optaget på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommunen, skal slettes manuelt af valglisten af fraflytningskommunen og i stedet optages manuelt på nordatlantvalglisten af Københavns Kommune. Se afsnit 4.4.3 og 4.5.4. I sådanne tilfælde, hvor flytte- og afgørelsesdatoen ligger mellem 15.- og 7.-dagen før afstemningsdagen, skal Københavns Kommune kontakte fraflytningskommunen og sikre, at vælgeren er blevet slettet manuelt fra valglisten. Vælgeren bliver ikke optaget maskinelt i Københavns Kommune til trods for markering i CPR, hvis vælgeren indgår på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommunen. Vælgeren skal derfor optages manuelt på valglisten i Københavns Kommune.

Nærmere information om håndtering af disse ansøgninger findes i [ministeriets brev af 15. januar 2019 til Københavns Kommune](#), [ministeriets brev af 16. januar 2019 til alle kommuner](#), [ministeriets brev af 4. juni 2020 til Københavns Kommune](#) og [ministeriets brev af 4. juni 2020 til alle kommuner](#). Alle brevene er tilgængelige på ministeriets valg-hjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder/generelle-skrivelser>.

4.7. Valgkort

4.7.1. Udarbejdelse og udsendelse af valgkort

Så snart valglisten er udarbejdet, sender kommunalbestyrelsen valgkort ud til de vælgere, der er optaget på valglisten og registreret i CPR med bopæl

eller fast opholdssted i kommunen, se lovens § 20, 1. pkt., jf. § 96 stk. 2, 1. pkt.

Der skal ikke sendes valgkort til vælgere på udlandsdanskervalglisten eller nordatlantvalglisten.

Vælgere, der er registreret uden fast bopæl i CPR (under vejkode højere end 9900), skal heller ikke automatisk have tilsendt valgkort. Disse vælgere skal dog have udleveret eller tilsendt et valgkort, hvis de beder om det og samtidig angiver en adresse, som valgkortet kan sendes til, se lovens § 20, 2. pkt.

Valgkortene udarbejdes maskinelt på grundlag af de maskinelt udarbejdede valglisten og dermed på grundlag af kommunens indberetninger til CPR, se afsnit 4.3. I visse tilfælde udarbejdes valgkortene dog manuelt, se nedenfor.

Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn, adresse, nummer på valglisten, afstemningsstedets beliggenhed samt dag og tidspunkt for afstemningen, se lovens § 20, 3. pkt. Hvis de maskinelt udskrevne valgkort ikke indeholder de nævnte oplysninger, f.eks. fordi ændringerne i afstemningsområderne eller afstemningsstederne er indberettet for sent (se afsnit 4.9), må de manglende oplysninger påføres valgkortene manuelt.

Kommunalbestyrelsen (udføres i praksis aktuelt af KMD) skal aflevere alle valgkort, der udskrives efter 15.-dagsvalglisten, til postbesørgelse tids nok til, at de kan være modtaget af vælgerne senest fredag den 27. maj 2022 (5 dage før afstemningsdagen). For at sikre hurtig udbringning orienterer KMD postvæsenet om udsendelsen i god tid inden afleveringen til postbesørgelse.

Det anbefales endvidere inden afleveringen at fjerne valgkort til personer, der er afgået ved døden eller har mistet deres valgret (pga. fraflytning til udlandet, Færøerne eller Grønland, pga. fortabelse af dansk indfødsret eller pga. iværksættelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt.), hvis kommunen senere end tirsdag den 17. maj 2022 (15 dage før afstemningsdagen) har modtaget meddelelse herom.

Valgkort, der udskrives maskinelt efter udlandstillyttervalglisten, skal afleveres til postbesørgelse direkte fra KMD senest fredag den 27. maj 2022 (5

dage før afstemningsdagen), så vælgerne så vidt muligt modtager dem mandag den 30. maj 2022. Disse valgkort skal derfor sendes som Quickbreve (dag til dag-forsendelse). Grundet helligdag kan disse valgkort ikke sendes torsdag den 26. maj 2022.

Kommunalbestyrelsen skal også sende valgkort til vælgere, der ikke er omfattet af de maskinelt udarbejdede valglisten og valgkort, men som optages manuelt på valglisten, se afsnit 4.4 og 4.5, så snart kommunen har de oplysninger, der fører til optagelse på valglisten. Valgkort udsendt senere end onsdag den 25. maj 2022 skal sendes som Quickbreve (dag til dag-forsendelse). Som nævnt skal der dog ikke sendes valgkort til vælgere på udlandsdanskervalglisten eller nordatlantvalglisten.

Tilflytningskommunen skal sende nyt valgkort til vælgere, der er optaget på 15.-dagsvalglisten i fraflytningskommunen, men som skal optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, se afsnit 4.4. Med valgkortene skal der følge en meddelelse om, at det nye valgkort træder i stedet for det tidligere tilsendte.

4.7.2. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort

Senest 10 dage før folkeafstemningen, dvs. senest søndag den 22. maj 2022, bekendtgør Indenrigs- og Boligministeriet på ministeriets hjemmeside samt i landets dagblade, at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, og at indsigelser om manglende modtagelse af valgkort eller valgkort med fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen, se lovens § 96, stk. 3, jf. § 21.

Kommunalbestyrelsen skal straks behandle indsigelser om valgkort og rette eventuelle fejl ved at udfærdige nye valgkort og rette i valglisten, se lovens § 22, stk. 1.

4.7.3. Fejl i valgkort

Konstaterer kommunalbestyrelsen, at der er fejl eller mangler i et eller flere valgkort (f.eks. en forkert adresse på afstemningsstedet), skal kommunalbestyrelsen, hvis det er muligt, udsende nye valgkort med de korrekte oplysninger til de berørte vælgere.

Opdages fejlen så tæt på afstemningsdagen, at nye valgkort ikke kan med sikkerhed komme frem til vælgerne senest dagen før afstemningsdagen,

dvs. senest tirsdag den 31. maj 2022, skal kommunalbestyrelsen på anden måde sørge for at underrette de berørte vælgere, f.eks. ved udsendelse af SMS, e-mail eller Digital Post. Endvidere skal der lægges en generel orientering et centralt sted på kommunens hjemmeside. På de forkert oplyste afstemningssteder eller adresser skal der derudover opsættes en synlig meddelelse om det rette afstemningssted og/eller adresse samt rutevejledning. I det omfang det er tidsmæssigt muligt og afhængig af fejls karakter og omfang, bør der også annonceres herom i lokalaviser m.v.

4.8. Digitale valglisten

Det er frivilligt, om en kommune vil anvende digitale valglisten. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en digital valgliste for et, flere eller alle afstemningsområder i kommunen, se lovens § 19, stk. 3. Det er i givet fald kommunalbestyrelsen selv, der skal betale merudgifterne.

Den digitale valgliste skal ligesom valglisten på papir udarbejdes på grundlag af oplysningerne i CPR. Den digitale valgliste skal indeholde de samme oplysninger som valglisten på papir og skal rettes, afmærkes og påføres bemærkninger efter de gældende regler herom. Den digitale valgliste kan anvendes til alle de opgaver, som en valgliste efter gældende lovgivning bruges til ved afholdelse af valg og folkeafstemninger. Forskellen vil derfor alene bestå i, at valglisten foreligger i digital form, og i, at rettelser og afmærkning af valglisten sker digitalt, ligesom eventuelle bemærkninger påføres valglisten digitalt.

Ved brug af digital valgliste skal der til enhver tid være en papirudgave af valglisten tilgængelig på det enkelte afstemningssted på afstemningsdagen og ved gennemgangen af brevstemmer. Det er således ikke tilstrækkeligt, at der i tilfælde af systemnedbrud, strømsvigt eller lignende fremskaffes en papirudgave af valglisten ved at udskrive en sådan på afstemningsstedet eller et andet sted. En papirudgave af valglisten skal være til rådighed, så man med det samme kan påbegynde manuel registrering af brevstemmer eller vælgere.

Selv om kommunalbestyrelsen har besluttet at anvende en digital valgliste, skal valgkort stadig udsendes til vælgerne på papir. Valgkortene skal inde-

holde de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning (se afsnit 4.7), og kan herudover forsynes med en strejkode for at gøre det nemmere på afstemningsdagen at registrere på den digitale valgliste, at den pågældende vælger har afgivet stemme.

Der skal udarbejdes én digital valgliste for hvert af de afstemningsområder i kommunen, hvor kommunalbestyrelsen har besluttet, at der skal anvendes digital valgliste. Den digitale valgliste er således fælles for alle valgborde. En vælger, der bliver afmærket på den digitale valgliste ved et valgbord, bliver derfor automatisk også afmærket på den digitale valgliste ved det/de øvrige valgbord(e). Vælgeren skal derfor ikke som ved en papirvalgliste henvende sig ved et bestemt valgbord, men kan gå hen til det bord, hvor køen er kortest.

Den digitale valgliste kan godt indeholde flere oplysninger eller varetage andre funktioner end dem, der er nævnt i valglovgivningen (se f.eks. afsnit 8.7.4.2 om brevstemmeafmærkning). Omvendt kan kommunalbestyrelsen beslutte, at den digitale valgliste kun skal bruges til nogle af de opgaver, der har med valglisten at gøre. F.eks. kan kommunalbestyrelsen beslutte at anvende en papirbaseret valgliste til manuelle rettelser og kontrol af brevstemmer og kun anvende en digital valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere på afstemningsdagen. Det forudsætter dog, at de ændringer, der er sket i papirudgaven af valglisten, siden er tastet korrekt ind på den digitale valgliste. Omvendt vil der heller ikke være noget i vejen for, at kommunalbestyrelsen anvender en digital valgliste til at rette og gennemgå brevstemmer og en papirbaseret valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere, forudsat at den papirbaserede valgliste først udskrives, efter at den digitale valgliste er brugt til de nævnte opgaver.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig – og KMD skal som databehandler – gennemføre passende tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger om behandlingen af personoplysninger, se databeskyttelsesforordningens artikel 32.

Hvis kommunalbestyrelsen bruger en digital valgliste, skal Indenrigs- og Boligministeriet særligt henlede opmærksomheden på, at kommunalbestyrelsen skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at valgstyrrerne ved gennemgangen af brevstemmerne og valglisteførerne ved kontrollen af de

fremmødte vælgere på afstemningsdagen hurtigt går over til at registrere manuelt på en papirudgave af valglisten, hvis systemet bryder sammen, eller hvis der sker strømsvigt eller lignende. På samme måde skal kommunalbestyrelsen have truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de manuelle registreringer efterfølgende bliver tastet ind i den digitale valgliste, når det digitale system er kommet op at køre igen efter et systemnedbrud m.v. I sådanne tilfælde skal både den digitale og den manuelle valgliste destrueres, når klagefristen er udløbet, og klager over folkeafstemningen er endeligt afgjort, se afsnit 10.

Det henstilles, at KMD af hensyn til driftssikkerheden på afstemningsdagen stiller den endelige version af en digital valgliste til rådighed for kommunerne i behørig tid inden afstemningen, så de digitale valglister kan installeres og testes, inden de tages i brug på afstemningsdagen. I perioden op til afstemningen vil det også være hensigtsmæssigt at undgå ikke-nødvendige ændringer eller opdateringer af systemet, der understøtter den digitale valgliste. Kommunalbestyrelsen kan gøre KMD opmærksom på dette forhold.

4.9. Ændringer af kommunens afstemningsområder og afstemningssteder

Der er ét afstemningssted for hvert afstemningsområde. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at ændre grænserne for afstemningsområderne ved at oprette, sammenlægge eller nedlægge afstemningsområder.

Proceduren for indberetning af ændringer i afstemningsområder og afstemningssteder blev ændret i 2018. CPR er overgået til at være baseret på adresse-data fra DAR (Danmarks Adresseregister) med tilhørende oplysninger om administrative inddelinger fra DAGI (Danmarks Geografiske Inddeling).

DAGI er således nu den autoritative kilde til oplysninger om administrative inddelinger, herunder afstemningsområderne (benævnt »Valgdistrikt« i CPR's vejregister), og kommunerne skal nu udelukkende opdatere afstemningsområderne i DAGI.

Kommunalbestyrelsen skal som hidtil løbende indberette ændringer i afstemningsområder (valgdistrikter) til DAGI og ændringer i afstemningssteder

til KMD. Det er ikke tilstrækkeligt at indberette ændringer i afstemningssteder til DAGI, da KMD's system ikke modtager oplysninger fra DAGI.

Ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) skal være indberettet til DAGI senest kl. 16 3 uger før afstemningsdagen, dvs. senest kl. 16 onsdag den 11. maj 2022 via webapplikationen: <https://dagisys.sdfe.dk/Afstemningsomraader/>.

Ændringer vedrørende afstemningssteder (valgsteder) skal være indberettet til KMD senest 15 dage før afstemningsdagen, dvs. senest tirsdag den 17. maj 2022.

Indenrigs- og Boligministeriet henstiller, at kommunalbestyrelsen informerer de berørte vælgere grundigt om en evt. ændring af et afstemningssted, så de pågældende vælgere er opmærksomme på, at de ikke skal møde op, hvor de plejer, på afstemningsdagen. Oplysningen kan gives gennem information i lokalaviser, direkte meddelelse til de berørte vælgere m.v.

4.10. Mulighed for ændret afstemningssted for vælgere med handicap eller nedsat førlighed

Kommunalbestyrelsen i vælgerens bopælskommune kan efter ansøgning fra en vælger tillade, at vælgeren stemmer på afstemningsdagen på et andet afstemningssted end det, vælgeren er tilknyttet i henhold til valglisten. Vælgeren kan ved folkeafstemninger overføres til et andet afstemningssted i hele bopælskommunen. Ændringen af afstemningssted skal være begrundet i vælgerens handicap eller nedsatte førlighed. Er denne betingelse opfyldt, skal kommunalbestyrelsen imødekomme vælgerens ansøgning. Se lovens § 99, stk. 2.

Ethvert forhold, der vedrører vælgerens handicap eller nedsatte førlighed, kan begrunde en ændring af afstemningssted. Det er f.eks. muligt for kørestolsbrugere at blive overført til et afstemningssted med handicapvenlige fysiske adgangsforhold. Det er endvidere muligt for f.eks. blinde og svagsynede vælgere, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen, at blive overført til et afstemningssted, hvor der er indrettet et separat lydtæt stemmerum, eller for så vidt angår svagsynede vælgere, hvor der er særligt gode lysforhold i stemmelokalet/stemmerummet. Også rådigheden over et hæve-/sænkebord og/eller et forstørrelsesapparat af typen CCTV

(Closed Circuit Television) i et særligt handicapvenligt stemmerum, længden på gardinerne i stemmerummene, handicaptoiletfaciliteter m.v. kan begrunde en ændring af afstemningssted.

Det er derimod ikke muligt at ændre afstemningssted af andre årsager, som ikke vedrører vælgerens handicap eller nedsatte førklighed, f.eks. at det af rent logistiske årsager er nemmere for vælgeren at stemme på et bestemt afstemningssted.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for ændring af afstemningssted og om de nærmere betingelser herfor. Kommunalbestyrelsen skal i den forbindelse oplyse, hvor de hjælpemidler, der ikke stilles til rådighed på alle afstemningssteder, dvs. hæve-/sænkebord og CCTV, kan benyttes. Vælgere, som ønsker at benytte disse hjælpemidler, kan således ansøge om at blive overflyttet til det afstemningssted, hvor de stilles til rådighed. Se afsnit 7.2.2 om hjælpemidler ved stemmeafgivningen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen oplyser vælgerne om muligheden for ændring af afstemningssted på kommunens hjemmeside. Det kan også være hensigtsmæssigt med annoncering i relevante medier, men der er ikke noget krav herom.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen oplyser om tilgængelighed til afstemningsstederne i kommunen på kommunens hjemmeside, og at afstemningsstederne registreres på hjemmesiden: <http://godadgang.dk/>.

Ansøgning om at afgive stemme på et andet afstemningssted i bopælskommunen skal indgives til vælgerens bopælskommune senest kl. 12 tirsdag den 24. maj 2022 (8 dage før afstemningsdagen). Ansøgning skal indgives forud for hvert valg eller folkeafstemning og kan ved folkeafstemningen den 1. juni 2022 tidligst indgives onsdag den 4. maj 2022 (4 uger før afstemningsdagen). Se lovens § 99, stk. 2, 3. pkt.

Indenrigs- og Boligministeriet udarbejder et vejledende ansøgningsskema, som kommunalbestyrelsen kan udlevere til de relevante vælgere. Ansøgningsskemaet vil blive lagt på ministeriets valg-hjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder> under fanen med meddelelser om folkeafstemnin-

gen. Kommunalbestyrelsen kan evt. lægge ansøgningsskemaet på kommunens hjemmeside sammen med oplysningen om muligheden for at søge om ændring af afstemningssted.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen i relevant omfang gør opmærksom på muligheden for at afgive stemme på et andet afstemningssted i vælgerens bopælskommune over for de vælgere, der modtager hjemmehjælp eller hjemmesygepleje eller bor i de boformer eller boliger efter lov om social service eller boliglovgivningen, hvor der kan brevstemmes, se afsnit 8.4, og som på grund af handicap eller nedsat førklighed ville kunne søge om at stemme på et andet afstemningssted. De vælgere, der ønsker det, bør, i det omfang det er nødvendigt, have hjælp til at udfylde og indsende ansøgningen. Hvis vælgeren ikke er i stand til selv at underskrive ansøgningen, må den person, der hjælper vælgeren med at udfylde ansøgningen, underskrive med sit eget navn og angive, at hjælperen underskriver på vælgerens vegne (underskrift efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn).

Det er efter ministeriets opfattelse i overensstemmelse med loven, at vælgeren indgiver sin ansøgning om overførsel til et andet afstemningssted telefonisk eller ved hjælp af en digital selvbetjeningsløsning, hvis en sådan tilbydes af kommunen.

Kommunalbestyrelsen skal som udgangspunkt ikke undersøge, om vælgeren opfylder betingelsen for at skifte afstemningssted eller forlange lægeerklæring eller lignende. Kommunalbestyrelsen kan i almindelighed lægge vælgerens erklæring om, at betingelsen er opfyldt, til grund. Kommunalbestyrelsen kan dog godt undersøge det nærmere, hvis der i den konkrete sag er anledning hertil, f.eks. fordi kommunalbestyrelsen har begrundet mistanke om, at betingelsen ikke er opfyldt.

Hvis der er mangler ved ansøgningen (f.eks. manglende erklæring fra vælgeren om, at betingelsen for at skifte ansøgningsssted er opfyldt), skal kommunalbestyrelsen særligt hurtigt give vælgeren besked herom, så vælgeren kan nå at udbedre manglerne (evt. telefonisk) inden ansøgningsfristen.

Kommunalbestyrelsen skal underrette vælgeren om kommunalbestyrelsens afgørelse om, hvorvidt vælgeren skal skifte afstemningssted eller ej. Hvis an-

søgningen kan imødekommes, skal kommunalbestyrelsen underrette vælgeren om det nye afstemningssteds præcise beliggenhed og om, at vælgeren skal se bort fra afstemningsstedet på valgkortet.

Der er ikke i loven fastsat noget krav om, at kommunens afgørelse skal være skriftlig. Det følger imidlertid efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse af god forvaltningsskik, at en skriftlig ansøgning skal besvares skriftligt. En telefonisk ansøgning, der imødekommes, kan besvares telefonisk, men skal i alle tilfælde følges op af en skriftlig afgørelse, da vælgeren skriftligt skal underrettes om det nye afstemningssteds præcise beliggenhed samt om, at vælgeren kan se bort fra afstemningsstedet, der fremgår af valgkortet. Desuden bør et afslag, uanset om ansøgningen er indgivet skriftligt eller telefonisk, under alle omstændigheder gives skriftligt i medfør af princippet om god forvaltningsskik. Det skriftlige afslag skal indeholde en begrundelse for, hvorfor ansøgeren ikke opfylder lovens betingelser for at skifte afstemningssted, se forvaltningslovens § 24.

Vælgeren skal modtage underretning om kommunalbestyrelsens afgørelse senest dagen før afstemningsdagen, dvs. senest tirsdag den 31. maj 2022. Af hensyn til vælgerens mulighed for at arrangere transport *henstilles* det, at vælgeren modtager denne underretning i god tid inden afstemningsdagen, dvs. inden for få arbejdsdage efter ansøgningsfristens udløb.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at en vælger, der overføres til et andet afstemningssted, slettes fra valglisten på det oprindelige afstemningssted, se afsnit 4.5.5, og tilføjes valglisten på det afstemningssted, som vælgeren er overført til, se afsnit 4.4.6.

5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrere og tilforordnede vælgere

Valgbestyrelser, valgstyrere og tilforordnede vælgere vælges i overensstemmelse med reglerne for folketingsvalg i lovens kapitel 5 og med de opgaver, der er nævnt i dette kapitel, dog med de ændringer, der følger af afstemningens karakter, jf. lovens § 97, stk. 1.

5.1. Valgbestyrelser

Reglerne om valg af valgbestyrelser og valgbestyrelsernes opgavevaretagelse findes i lovens §§ 23-26, § 28 og § 31.

For hver opstillingskreds vælges én valgbestyrelse, uanset om opstillingskredsen består af flere (dele af) kommuner. I kommuner med flere opstillingskredse vælges én valgbestyrelse, der er fælles for alle opstillingskredse i kommunen, se lovens § 23, stk. 1.

Landets inddeling i opstillingskredse er fastlagt i valgkredsfortegnelsen, se bilag 1 til loven. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilke kommuner der helt eller delvis indgår i opstillingskredsene.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, udføres de fælles funktioner af *kredskommunen*, se lovens § 8, stk. 4. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilken kommune i opstillingskredsen der er kredskommune (kredskommunen er angivet i kursiv).

Kommunalbestyrelsen vælger medlemmerne af valgbestyrelsen blandt sine medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Hvis der kun er én kommune i opstillingskredsen, er borgmesteren født formand for valgbestyrelsen. I kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, se §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 47 af 15. januar 2019), kan kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem henholdsvis en udvalgsformand er medlem i stedet for borgmesteren, se folketingsvalglovens § 23, stk. 3.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, vælger hver kommunalbestyrelse i disse

kommuner et nærmere fastlagt antal medlemmer til valgbestyrelsen blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Borgmesteren i kredskommunen er født formand for valgbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen (i kredskommunen) vælger valgbestyrelsens næstformand blandt (kreds)kommunens medlemmer af valgbestyrelsen.

For nærmere om valg af valgbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse samt om formand og valg af næstformand, se lovens §§ 23-26.

Kommunalbestyrelsen skal vælge valgbestyrelsen senest på det tidspunkt, som er nødvendigt for varetagelsen af valgbestyrelsens opgaver, f.eks. fremsstilling af stemmesedler. Valgbestyrelsen skal herudover vælges senest, når dagen for folkeafstemningen er fastsat, dvs. når datoen er bekendtgjort af statsministeren i Statstidende, jf. lovens § 95, stk. 3, sammenholdt med § 97, stk. 1. Medlemmer til valgbestyrelsen kan dog godt være valgt allerede på et tidligere tidspunkt, f.eks. på det konstituerende møde. Den formelle fastsættelse af dagen for folkeafstemningen forventes først at ske meget kort før afstemningsdagen. Kommunerne bedes ikke afvente dette tidspunkt.

Bliver et medlem af kommunalbestyrelsen, der er valgt som medlem af valgbestyrelsen, forhindret i at varetage hvervet som medlem af valgbestyrelsen, indtræder det medlem af kommunalbestyrelsen, der efter folketingsvalglovens regler er udpeget som stedfortræder for vedkommende, i valgbestyrelsen, se lovens § 23, stk. 3. Det er således ikke (nødvendigvis) den person, der ville være det fraværende medlems stedfortræder ved møder i kommunalbestyrelsen, der skal indtræde i valgbestyrelsen.

Der er ikke fastsat noget quorumkrav i valglovgivningen for valgbestyrelsens virksomhed. Det er dog efter ministeriets opfattelse forudsat, at alle medlemmer af valgbestyrelsen som udgangspunkt skal være til stede på valgbestyrelsens møder. Bliver et medlem af valgbestyrelsen forhindret i at deltage i et møde i valgbestyrelsen, og er det bekendt, at stedfortræderen heller ikke kan være til stede, skal kommunalbestyrelsen derfor udpege en ny stedfortræder for det ordinære medlem. Der skal ikke udpeges en 2. stedfortræder for stedfortræderen, men en ny stedfortræder for det ordinære medlem. Det er

tilstrækkeligt, at den gruppe, der udpegede det ordinære medlem af valgbestyrelsen og dennes stedfortræder, udpeger en ny stedfortræder for det ordinære medlem. Det er således ikke nødvendigt at indkalde kommunalbestyrelsen.

Om valgbestyrelsens opgaver, se oversigten i afsnit 2.2 og lovens § 23, stk. 2, og § 28, stk. 3, sammenholdt med § 97, stk. 2. Om formanden for valgbestyrelsens opgaver, se lovens § 28, stk. 1 og 2, § 70, § 71, § 74, stk. 3, og § 105, stk. 1, 2. pkt., jf. § 97 og §§ 99-101. Om valgbestyrelsens valgbog, se afsnit 9.6.

5.2. Valgstyrere

Reglerne om valg af valgstyrere og valgstyrernes opgavevaretagelse findes i lovens §§ 29 og 31.

5.2.1. Valg af valgstyrere og valgstyrerformand

Kommunalbestyrelsen vælger, senest når dagen for folkeafstemningen er fastsat, mindst 5 og højst 9 valgstyrere for hvert afstemningsområde til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på afstemningsstedet, se lovens § 29, stk. 1.

Valgstyrerne vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, se lovens § 29, stk. 2.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyrer, se lovens § 31, stk. 1, 1. pkt. (borgerligt ombud).

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges som valgstyrer.

Forholdstalsvalgene foretages efter reglerne i styrelseslovens § 24, stk. 3. Det er dog ikke nødvendigt at afholde valg, hvis der er enighed i kommunalbestyrelsen om, hvem der skal udpeges til valgstyrere og formænd for valgstyrerne. Afholdes der valg af valgstyrere, skal der over for formanden for kommunalbestyrelsen anmeldes særskilte valggrupper til dette valg. Valggrupperne behøver ikke at være sammenfaldende med de valggrupper, der er anmeldt til valget af stående udvalg og økonomiudvalget, se styrelseslovens § 24, stk. 3.

Det er kommunalbestyrelsens (valggruppernes) sammensætning på tidspunktet for valget af valgstyrere, der er afgørende. Det er således uden

betydning, om et eller flere af medlemmerne af valggrupperne efter valget af valgstyrere er blevet løsgængere eller har skiftet liste, således at fordelingen af valgstyrere mellem valggrupperne ville have set anderledes ud, hvis den var foretaget på et senere tidspunkt.

Hvis kommunalbestyrelsen ikke ønsker at bruge forholdstalsmetoden til beregning af antallet af valgstyrere (og tilforordnede vælgere), som de enkelte valggrupper hver især kan udpege, er det tilladt at anvende en anden fordeling, hvis der er enighed herom i kommunalbestyrelsen. Man kan f.eks. aftale, at et vist antal af valgstyrerne (og de tilforordnede vælgere) udpeges efter forholdstalsmetoden, og at de resterende pladser fordeles til de mindre partier, nye partier eller partier, som ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen. Det kan også aftales, at et vist antal af valgstyrerne (og de tilforordnede vælgere) udpeges efter forholdstalsmetoden, mens de øvrige valgstyrere udpeges blandt vælgere, der har bopæl i kommunen, og som ikke er medlem af et parti. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at lade forvaltningen udpege de resterende valgstyrere (og tilforordnede vælgere), evt. efter nærmere fastsatte kriterier. Hvilken metode kommunalbestyrelsen anvender til at fordele disse resterende pladser, er op til den enkelte kommunalbestyrelse, så længe der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

I det omfang forvaltningen på kommunalbestyrelsens vegne skal finde »almindelige« vælgere, dvs. vælgere, der ikke er udpeget af et politisk parti, til at varetage hvervene som valgstyrere (eller tilforordnede vælgere), kan forvaltningen ikke lovligt lægge vægt på de pågældende personers politiske tilhørsforhold.

Det er muligt for en gruppe i kommunalbestyrelsen at frasige sig retten til at udpege et antal valgstyrere (og tilforordnede vælgere), selv om kommunalbestyrelsen har vedtaget, at de skal udpeges efter forholdstalsmetoden. Det antal valgstyrere (og tilforordnede vælgere), som gruppen har givet afkald på at udpege, fordeles i så fald efter forholdstalsmetoden mellem de øvrige grupper i kommunalbestyrelsen.

Det er også muligt at afgive retten til at udpege det antal valgstyrere (og tilforordnede vælgere), som en

gruppe efter forholdstalsmetoden har ret til at udpege, til en anden gruppe i kommunalbestyrelsen, hvis der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at tilrettelægge udpegningen på en for kommunen formålstjenlig måde, så længe det sker inden for lovens rammer, og så længe der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen vælger blandt valgstyrrerne en formand for disse for hvert afstemningsområde. Formændene vælges ligeledes ved forholdstalsvalg under ét, se ovenfor og lovens § 29, stk. 4.

5.2.2. Valgstyrrernes opgaver

Valgstyrrerne skal forestå afstemningen og stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Om valgstyrrernes opgaver, se lovens §§ 46-52, §§ 65-66, § 68, stk. 1, § 69, stk. 3, og § 70, jf. §§ 99-101. Om valgstyrrernes afstemningsbog, se afsnit 9.3.

Valgstyrrere har pligt til at gøre sig bekendt med deres opgaver og give fremmøde før afstemningsdagen på kommunalbestyrelsens forlangende for at modtage den fornødne instruktion m.v., se lovens § 31, stk. 1, 2. pkt.

Kommunalbestyrelsen kan efter behov indkalde valgstyrrerne til et møde før afstemningsdagen og tildele valgstyrrerne diæter herfor, hvis det skønnes svært at nå den nødvendige instruktion på afstemningsdagen, inden valgbehandlingen starter. Valgstyrrerne har pligt til at møde op til denne instruktion som led i deres hverv. Det forudsættes, at der alene er pligt til fremmøde i dag- og aftentimerne. Hvis en valgstyrrer har forfald til en instruktion, som finder sted før afstemningsdagen, kan der som alternativ til udpegning af en ny valgstyrrer ske instruktion på et andet tidspunkt, hvis det er muligt. Instruktionen kan evt. ske på anden vis end ved møde, f.eks. i form af videoinstruktion eller e-learningværktøjer, evt. i kombination med en (kortere) instruktion på afstemningsdagen inden afstemningen påbegyndes. Valgstyrrerne har pligt til at gøre sig bekendt med den instruktion, som kommunalbestyrelsen vælger at give dem.

Valgstyrrerne har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (dvs. er lovligt forhindret). Har en valgstyrrer forfald, udpeger

den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny valgstyrrer, se lovens § 31, stk. 2.

Er der uenighed om, hvor de enkelte valgstyrrere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i loven, at valgstyrrerne på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

En valgstyrrer kan gøre tjeneste på afstemningsstedet i et andet afstemningsområde inden for kommunen end det afstemningsområde, hvor den pågældende bor.

Valgstyrrerformanden, som skal opholde sig på afstemningsstedet umiddelbart inden og under hele valgbehandlingen og ved den efterfølgende stemmeoptælling, skal sørge for, at der umiddelbart inden og under valgbehandlingen og ved stemmeoptællingen til enhver tid er et tilstrækkeligt antal valgstyrrere til stede på afstemningsstedet til, at der kan sikres en hensigtsmæssig afvikling af valgbehandlingen og stemmeoptællingen. Der skal altid være et flertal af de udpegede valgstyrrere til stede på afstemningsstedet under valgbehandlingen og den efterfølgende stemmeoptælling. Valgstyrrerformanden kan således beslutte, at valgstyrrerne på skift kan forlade afstemningsstederne både umiddelbart inden valgbehandlingen (dvs. under den forberedelse af valgbehandlingen, der finder sted samme dag som valgbehandlingen), under valgbehandlingen samt den efterfølgende stemmeoptælling for at holde pause, når det ellers er foreneligt med afviklingen af valgstyrrernes opgaver. Det kan f.eks. være på tidspunkter i løbet af dagen, hvor der erfaringsmæssigt ikke møder så mange vælgere op for at stemme. Valgstyrrerne skal rette sig efter valgstyrrerformandens anvisninger. Alle valgstyrrerne skal være til stede ved underskrivelse af afstemningsbogen. Se lovens § 29, stk. 6.

5.3. Tilforordnede vælgere

Reglerne om valg af tilforordnede vælgere og deres opgavevaretagelse findes i lovens §§ 30 og 31.

5.3.1. Valg af tilforordnede vælgere

Kommunalbestyrelsen vælger, senest når dagen for folkeafstemningen er fastsat, et antal tilforordnede

vælgere til at hjælpe til ved afstemningen, se lovens § 30, stk. 1, 1. pkt. Kommunalbestyrelsen udpeger det nødvendige antal efter kommunalbestyrelsens skøn. Det er således op til kommunalbestyrelsen at fastsætte, hvor mange tilforordnede der skal være til stede på det enkelte afstemningssted, og hvornår de tilforordnede vælgere skal være til stede på afstemningsstedet. De tilforordnede vælgere kan organiseres i skiftehold, hvor de ikke kommer tilbage til afstemningsstedet på et senere tidspunkt – modsat hvad der gælder for valgstyrrerne, der skal være til stede ved underskrivningen af afstemningsbogen, se afsnit 5.2.2.

Kommunalbestyrelsen kan ikke undlade at udpege tilforordnede vælgere og i stedet anvende administrativt personale, heller ikke på enkelte afstemningssteder. Kommunens personale kan dog udpeges til at hjælpe valgstyrrerne og de tilforordnede vælgere under afstemningen, se afsnit 7.2.5. Der er endvidere ikke noget til hinder for, at personale, der er bosat i kommunen, udpeges som tilforordnede vælgere.

De tilforordnede vælgere vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, medmindre de udpeges i enighed af kommunalbestyrelsen, se lovens § 30, stk. 1, 2. pkt., og afsnit 5.2.1 om valg af valgstyrrer ved forholdstalsvalg. Afholdes der valg af tilforordnede vælgere, skal der anmeldes særskilte valggrupper til dette valg. Valggrupperne behøver ikke at være sammenfaldende med de valggrupper, der er anmeldt til valget af stående udvalg og økonomiudvalget, se styrelseslovens § 24, stk. 3. Det er uden betydning for valggruppens deltagerkreds, om forudsætningerne for valggruppens dannelse efter valget af tilforordnede vælgere er ændret, f.eks. ved at en eller flere af deltagerne i valggruppen har ændret politisk tilhørsforhold.

Det er inden for lovens rammer at føre en »brutto-liste« over tilforordnede vælgere, hvor kommunen kan påføre interesserede borgere, der kan trækkes på som tilforordnede vælgere, for det tilfælde, at kommunalbestyrelsen ikke selv kan stille med et tilstrækkeligt antal tilforordnede vælgere fra eget bagland. Om udpegning af tilforordnede vælgere i sådanne tilfælde henvises til det, som er anført om udpegning af valgstyrrer, se afsnit 5.2.1.

Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at tilrettelægge udpegningen på en for kommunen formålstjenlig måde, så længe det sker inden for lovens rammer, og så længe der er enighed herom i kommunalbestyrelsen.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som tilforordnet vælger, se lovens § 31, stk. 1, 1. pkt. (borgerligt ombud).

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges som tilforordnet vælger.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen tager særligt hensyn til de mindre partier og de partier, der ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen, når den udpeger de tilforordnede vælgere.

Er der uenighed om, hvor de enkelte tilforordnede vælgere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i loven, at de tilforordnede vælgere på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

5.3.2. De tilforordnede vælgeres opgaver

De tilforordnede vælgere skal bistå ved afstemningen, se lovens § 30. De nærmere regler om de tilforordnede vælgeres opgaver findes i lovens §§ 45-52, §§ 64-67 og §§ 68-74, jf. §§ 99-101. De tilforordnede vælgere har pligt til at gøre sig bekendt med deres opgaver og give fremmøde før afstemningsdagen på kommunalbestyrelsens forlangende for at modtage den fornødne instruktion m.v., se lovens § 31, stk. 1, 2. pkt.

Kommunalbestyrelsen kan efter behov indkalde de tilforordnede vælgere til et møde før afstemningsdagen og tildele de tilforordnede vælgere diæter herfor, hvis det skønnes svært at nå den nødvendige instruktion på afstemningsdagen, inden valghandlingen starter. De tilforordnede vælgere har pligt til at møde op til denne instruktion som led i deres hverv. Det forudsættes, at der alene er pligt til fremmøde i dag- og aftentimerne. Hvis en tilforordnet vælger har forfald til en instruktion, som finder sted før afstemningsdagen, kan der som alternativ til udpegning af en ny tilforordnet vælger ske instruktion på et andet tidspunkt, hvis det er muligt. Instruktionsen kan evt. ske på anden vis end ved møde, f.eks.

i form af videoinstruktion eller e-learningværktøjer, evt. i kombination med en (kortere) instruktion på afstemningsdagen inden afstemningen påbegyndes. De tilforordnede vælgere har pligt til at gøre sig bekendt med den instruktion, som kommunalbestyrelsen vælger at give dem.

De tilforordnede vælgere har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (dvs. er lovligt forhindret). Har en tilforordnet vælger forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny tilforordnet vælger, se lovens § 31, stk. 2.

De tilforordnede vælgere skal hjælpe valgstyrelserne med deres opgaver på afstemningsdagen, herunder stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere også skal medvirke ved fintællingen.

Tilforordnede vælgere skal endvidere efter kommunalbestyrelsens nærmere bestemmelse være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem. Efter lovens § 55, stk. 2, afgives brevstemmer de nævnte steder til to stemmemodtagere, der er udpeget blandt de tilforordnede vælgere. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Se nærmere afsnit 8.4.2.

Der er ikke noget krav om, at de tilforordnede vælgere, der fungerer som brevstemmemodtagere, også skal medvirke ved afstemningen på afstemningsdagen m.v.

En tilforordnet vælger kan gøre tjeneste på afstemningsstedet i et andet afstemningsområde inden for kommunen end det afstemningsområde, hvor den pågældende bor.

5.4. Diæter

Valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere får diæter for deres virksomhed i forbindelse med afstemningen, herunder for eventuel instruktion før afstemningsdagen af valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere, se lovens § 31, stk. 3.

Diæterne gives som udgangspunkt efter reglerne i styrelsesloven.

Diæterne er som udgangspunkt af samme størrelse som de diæter, der gives efter styrelsesloven. Diætsatsen for hverv, der beslaglægger højst 4 timer, udgør i 2022-niveau 440 kr. pr. dag. Hvis hvervet beslaglægger mere end 4 timer, ydes der det dobbelte af det gældende diætbeløb, dvs. 880 kr. pr. dag i 2022. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 2001 af 28. oktober 2021 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der ikke ydes diæter for virksomhed i forbindelse med afstemninger, eller at de diæter, der ydes, udgør et andet (højere eller lavere) beløb, end hvad der følger af reglerne i styrelsesloven. Kommunalbestyrelsen er herved ikke bundet af de nævnte diætsatser eller af bestemmelsen om, at der for dage, hvor hvervet beslaglægger mere end 4 timer, ydes det dobbelte diætbeløb. Diæterne kan pr. dag dog højst udgøre det femdobbelte af det diætbeløb, som i henhold til reglerne i styrelsesloven er fastsat for møder af ikke over 4 timers varighed, se folketingsvalglovens § 31, stk. 3, 4. pkt., dvs. i 2022 højst 2.200 kr. pr. dag.

Beslutning herom skal træffes på et møde i kommunalbestyrelsen og kan ikke delegeres til et udvalg eller kommunens forvaltning. Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutningen generelt eller for et eller flere af de hverv, der nævnes i bestemmelsen (valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrelser eller tilforordnede vælgere). Kommunalbestyrelsen kan også ud fra saglige og generelle kriterier træffe beslutningen for en del af indehaverne af et givet hverv. F.eks. kan kommunalbestyrelsen ud fra belastningen på det enkelte afstemningssted beslutte, at der kun for de medvirkende ved visse afstemningssteder ydes et andet diætbeløb. Kommunalbestyrelsen kan ligeledes ud fra saglige og generelle kriterier træffe beslutningen for en del af den virksomhed, den pågældende persongruppe udøver i forbindelse med en afstemning. F.eks. kan kommunalbestyrelsen ud fra belastningen ved afstemningen på afstemningsdagen og afstemningsaftenen beslutte, at de personer, der medvirker til begge typer opgaver, skal ydes et andet diætbeløb end de personer, der medvirker til f.eks. fintællingen.

Ydes der diæter til medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrelser og/eller tilforordnede vælgere, kan de

pågældende ikke frasige sig modtagelse af diæter. Diæterne er endvidere personlige. Kommunalbestyrelsen kan derfor ikke aftale med de pågældende medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrelse og/eller tilforordnede vælgere, at kommunen helt eller delvis skal overføre diæterne direkte til tredjepart, f.eks. den pågældendes partiorganisation, en velgørende organisation eller lignende.

Efter § 19, nr. 4, i Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 2104 af 23. november 2021 om kildeskat er diæter til valgstyrelse og tilforordnede vælgere ikke A-indkomst. Der skal derfor ikke tilbageholdes kildeskat.

Der gives ikke diæter til en borgmester eller til medlemmer af magistraten i kommuner med magistratsstyre, se § 64 i styrelsesloven, eller til udvalgsformænd i kommuner med delt administrativ ledelse, se § 64 a i styrelsesloven. De øvrige kommunalbestyrelsesmedlemmer kan modtage diæter, selv om de også får fast vederlag m.v. for hvervet som medlem af kommunalbestyrelsen, se vejledning nr. 9017 af 7. januar 2019 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv, afsnit 2.1.1.1, pkt. b og f, om styrelseslovens § 16, stk. 1, litra b og f.

Bestemmelsen om diæter i lovens § 31, stk. 3, medfører ikke en indskrænkning i retten til godtgørelse efter styrelseslovens §§ 16 og 16 a. For eventuelle kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende betyder det, at bl.a. befordringsgodtgørelse er obligatorisk, se styrelseslovens § 16, stk. 10. For ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende kan kommunalbestyrelsen beslutte at yde godtgørelse, se styrelseslovens § 16 a, stk. 7. Skal ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmer have befordringsgodtgørelse, skal kommunalbestyrelsen derfor træffe beslutning herom.

Hverken medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrelse eller tilforordnede vælgere kan få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med varetagelsen af hvervet, hvis den pågældende modtager diæter herfor efter folketingsvalglovens § 31, stk. 3. Se styrelseslovens § 16, stk. 6, og § 16 a, stk. 4.

6. Stemmesedler, opslag og valgplakater

6.1. Stemmesedler

Valgbestyrelsen sørger for at få fremstillet stemmesedlerne til brug ved afstemningen i opstillingskredsen, se lovens § 97, stk. 1, jf. § 23, stk. 2.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, se princippet i lovens § 44.

Indenrigs- og Boligministeriet opfordrer valgbestyrelserne til at udvise stor opmærksomhed på nøje korrekturlæsning af udkast til stemmesedler.

Om stemmesedlernes indhold og udformning, se bekendtgørelse nr. 31 af 7. januar 2019 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger (stemmeseddelbekendtgørelsen). Bekendtgørelsen er gengivet i *bilag 2* til vejledningen.

6.1.1. Stemmesedlernes farve, materiale og størrelse

Stemmesedlerne skal være af hvidt karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². Valgbestyrelsen kan godt vælge at bruge svært papir med f.eks. en gramvægt på 140 g/m². Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, 1. pkt.

Stemmesedlerne skal ved et anbragt knæk kunne foldes sammen, så de kan lægges ned i stemmekassen af vælgerne, uden at nogen kan se, hvad vælgeren har stemt. Knækket skal være anbragt sammenfaldende med den fede, vandrette streg, der adskiller feltet for »Ja-stemme« fra feltet for »Nej-stemme«. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, 2. og 3. pkt.

Der er ikke fastsat regler om stemmesedlernes størrelse. Dette spørgsmål må valgbestyrelsen tage stilling til. Bemærk, at der skal stilles overlægsplader til rådighed som et hjælpemiddel ved både brevstemmeafgivningen og på valgdagen, se afsnit 7.2.2.1 og 8.2.5.5. Valgbestyrelserne kan dermed med fordel fremstille stemmesedlerne, således at felterne for »Ja-stemme« og »Nej-stemme« har samme størrelse som på brevstemmesedlen, så de samme overlægsplader kan anvendes ved både

brevstemmeafgivningen og på valgdagen. Bredden af stemmesedlen og brevstemmesedlen skal dermed være den samme, hvis den samme overlægsplade skal kunne anvendes, hvorimod stemmesedlen vil være højere end brevstemmesedlen, da stemmesedlen skal indeholde en vejledningstekst. Brevstemmesedlens bredde er 14,8 cm, og størrelsen af felterne for »Ja-stemme« og »Nej-stemme« er (tilsammen) 7,9 x 14,8 cm.

Se afsnit 6.1.5 om ministeriets stemmeseddelforlæg.

6.1.2. Vejledningstekster og overskrifter

Øverst til højre på stemmesedlen anføres betegnelsen for opstillingskredsen med små typer. Umiddelbart under betegnelsen for opstillingskredsen anføres dato og år for afstemningen med små typer. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 4, stk. 1, 1. og 2. pkt.

Umiddelbart under betegnelsen for dato og år og begyndende fra stemmesedlens venstre kant anføres overskriften på stemmesedlen. Valgbestyrelserne vil få særskilt besked herom af Indenrigs- og Boligministeriet.

Vælgeren skal under overskriften vejledes om, hvordan man stemmer til valget. Umiddelbart under overskriften skal derfor anføres en vejledningstekst med følgende ordlyd, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 4, stk. 2, og stk. 3, 2. pkt.:

»Sæt X i én af rubrikkerne.

Du må ikke udfylde rubrikken med andet end et X, da din stemmeseddel så bliver ugyldig.

Du kan få byttet din stemmeseddel, hvis du skriver forkert.«

Vejledningsteksten skal være af en sådan størrelse, at den fremtræder synlig og nem at læse, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 4, stk. 4.

Umiddelbart til venstre for teksten »Sæt X i én af rubrikkerne.« indsættes en illustration af en stor hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 4, stk. 3, 1. pkt.

6.1.3. Felter

Stemmesedlerne skal indeholde et særskilt felt for henholdsvis »Ja-stemme« og »Nej-stemme«. Feltet for »Nej-stemme« anbringes under feltet for »Ja-stemme«. Felterne adskilles ved en fed, vandret streg. Feltet for »Nej-stemme« afsluttes med stemmesedlens nederste kant. Felterne for »Ja-stemme« og »Nej-stemme« skal være lige store. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 6.

I feltet for »Ja-stemme« anføres ordet »Ja«. Ordet »Ja« trykkes med store, fede typer. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 7, 1. og 2. pkt.

I feltet for »Nej-stemme« anføres ordet »Nej«. Ordet »Nej« trykkes med store, fede typer. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 8, 1. og 2. pkt.

6.1.4. Afkrydningsrubrikkerne

Til højre for henholdsvis »Ja« og »Nej« anbringes i passende afstand med halvfede streger en afkrydningsrubrik. Afkrydningsrubrikkerne skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds i rubrikken. Se bekendtgørelsens § 7, 3. og 4. pkt., og § 8, 3. og 4. pkt.

Afkrydningsrubrikkerne kan f.eks. have en indvendig størrelse på 1,5 cm x 1,5 cm.

Ordet »Ja« og rubrikken skal stå i midten af feltet for »Ja-stemme« med lige lang afstand til begge sider. Tilsvarende gælder for ordet »Nej« og rubrikken i feltet for »Nej-stemme«. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 7, sidste pkt., og § 8, sidste pkt.

6.1.5. Grafisk forlæg til stemmeseddel

Indenrigs- og Boligministeriet vil stille et grafisk forlæg til en stemmeseddel til rådighed for valgbestyrelserne. Stemmeseddelforlægget vil kunne hentes frit på ministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/> i pdf- og InDesign-formater. Forlægget er alene ment som et tilbud og en service over for valgbestyrelserne, og valgbestyrelserne er således ikke forpligtet til at anvende forlægget.

6.2. Opslag om afstemningstemaet

Valgbestyrelsen skal ud over stemmesedler sørge for at fremstille opslag, der skal hænges op i stemmerummet og stemmelokalerne på valgdagen, se lovens § 97, stk. 1, jf. § 23, stk. 2.

Det følger af lovens § 99, stk. 3, at vælgeren skal vejledes om stemmeafgivningen ved opslag i stemmerummet. Et forslag til, hvordan opslaget kan udformes, er indsat som *bilag 6* til vejledningen. Det vil være hensigtsmæssigt, at dette opslag ligeledes placeres i stemmelokalet. Opslagets størrelse kan f.eks. være på 40 x 60 cm, svarende til størrelsen af en avisside.

Derudover skal der fremstilles opslag om hjælpemidler, se afsnit 7.2.2 og 8.2.5.5.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere fremstille opslag om, hvordan man stemmer, og opslag om, at man kan få ombyttet sin stemmeseddel, hvis man sætter krydset forkert, se afsnit 7.2.4.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal opslag er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, se lovens § 44.

6.3. Fejl i stemmesedler og opslag

Valgbestyrelsen skal inden afstemningen sikre sig, at der ikke er fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag. Er der fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag, skal valgbestyrelsen sørge for at få fremstillet nye stemmesedler og opslag, hvor fejlen er rettet. Dette skal ske tids nok til, at de nye stemmesedler og opslag kan anvendes, når afstemningen går i gang på valgdagen.

Er det ikke muligt at få fremstillet nye stemmesedler og opslag i tide, skal valgbestyrelsen straks, dog uden at afbryde afstemningen, orientere Indenrigs- og Boligministeriet for at drøfte, hvordan fejlen kan afhjælpes.

6.4. Plakatopsætning på gade eller vej

6.4.1. Regulering af plakatopsætning

Opsætning af valgplakater er reguleret i lov om offentlige veje m.v. (vejloven), se lov nr. 1520 af 27.

december 2014 med senere ændringer, og lov om private fællesveje (privatvejsloven), se lovbekendtgørelse nr. 1234 af 4. november 2015 med senere ændringer. De to love indeholder regler for ophængning af valgplakater på offentlige veje og private fællesveje i byer og bymæssige områder.

Reglerne for ophængning af valgplakater er ens over hele landet.

Ophængerens skal ikke søge om forudgående tilladelse fra vejmyndigheden, og ved private fællesveje tillige ejeren af vejarealet, til at hænge valgplakater op, i det omfang det sker efter visse nærmere angivne regler. Se afsnit 6.4.3.

6.4.2. Valgplakater ved folkeafstemninger

Efter vejlovgivningen er en valgplakat »en valgagitorisk meddelelse på en vejrbestandig plade, der ikke er større end 0,8 m²«. Se afsnit 6.4.3.

Ved folkeafstemninger skal definitionen af »valgagitorisk materiale« fortolkes udvidende. Valgplakater med budskaber, der har relation til den pågældende folkeafstemning, er dermed omfattet af definitionen. I hvilket omfang en valgplakat har en sådan tilknytning til afstemningen, må bero på en konkret vurdering. Valgplakaterne skal i alle tilfælde leve op til lovens øvrige krav, jf. vejlovens §§ 84 og 85 og privatvejslovens §§ 66 a og 66 b.

6.4.3. Plakatopsætning, der ikke kræver tilladelse

Ophængning af valgplakater på vejarealer, der ikke kræver tilladelse, er reguleret i vejlovens §§ 84 og 85 og privatvejslovens §§ 66 a og 66 b.

Bestemmelserne finder kun anvendelse på valgplakater, således som de er defineret i vejlovens § 3, nr. 10, henholdsvis privatvejslovens § 10, nr. 17.

Efter disse bestemmelser er en valgplakat »en valgagitorisk meddelelse på en vejrbestandig plade, der ikke er større end 0,8 m²«. Det svarer til en traditionel valgplakat.

Det følger af ovennævnte bestemmelser, at der i forbindelse med folkeafstemninger må ophænges valgplakater på offentlige veje og private fællesveje i perioden fra den 4. lørdag før valgdagen kl. 12.00, dvs. fra den 7. maj 2022 kl. 12.00, og at de skal være nedtaget 8 dage efter valgdagen, dvs. den 9. juni 2022.

Ophængning af valgplakater må således ikke ske fra døgnets begyndelse. Nedtagning af valgplakater samt midler til fastgørelse heraf skal være tilendebragt ved døgnets afslutning, se vejlovens § 84, stk. 1, og privatvejslovens § 66 a, stk. 1.

Valgplakater må hænges op på master til vejbelysningen og til brug for elforsyningen, og på offentlige veje også på vejtræer, hegn og på indretninger fæstnet i jorden, der har til formål at fremvise valgplakater, se vejlovens § 84, stk. 2, og privatvejslovens § 66 a, stk. 2.

Valgplakater skal ophænges forsvarligt på en sådan måde, at de ikke dækker for autoriseret afmærkning, herunder færdselstavler, vejvisningstavler eller lignende udstyr, forhindrer hensigtsmæssige oversigtsforhold eller i øvrigt udgør en fare for trafikikkerheden, se vejlovens § 84, stk. 3, og privatvejslovens § 66 a, stk. 3.

Valgplakater må ikke hænges op (se vejlovens § 84, stk. 4, og privatvejslovens § 66 a, stk. 4):

- 1) på eller over motorveje, motortrafikveje og disse vejes rampeanlæg,
- 2) i midterrabatter, rundkørsler, midterøer og lign. på strækninger, hvor den tilladte hastighed er over 60 km/t.,
- 3) i midterrabatter, rundkørsler, midterøer og lign. på strækninger, hvor den tilladte hastighed midlertidigt er nedsat til 60 km/t. eller derunder,
- 4) på samme indretning som autoriseret afmærkning, herunder færdselstavler, vejvisningstavler eller lignende vejudstyr,
- 5) på højspændingsmaster, transformerstationer, kabelskabe og lign.,
- 6) nærmere end 0,5 m fra kørebane kant eller 0,3 m fra cykelstikant målt fra nærmeste kant af valgplakaten,
- 7) lavere end 2,3 m direkte over fortov eller cykelsti målt fra nederste kant af valgplakaten,

- 8) højere end 1,5 m under laveste strømførende ledning målt fra øverste kant af valgplakaten eller
- 9) på en sådan måde, at valgplakaten kan medføre skader på eller ændringer af vejtræer eller master til vejbelysning, hegn og indretninger til forsyningsvirksomhed.

Ophængte valgplakater skal være forsynet med navn, adresse, e-mailadresse og telefonnummer på den fysiske eller juridiske person, der har iværksat ophængningen, se vejlovens § 85, stk. 1, 1. pkt., og privatvejslovens § 66 b, stk. 1, 1. pkt. Oplysninger om juridiske personer skal suppleres med navn, adresse, e-mailadresse og telefonnummer på en fysisk person, der repræsenterer den juridiske person, se vejlovens § 85, stk. 1, 1. pkt., og privatvejlovens § 66 b, stk. 1, 2. pkt.

Valgplakater, som er ophængt i strid med ovennævnte regler, skal nedtages inden for 24 timer efter, at vejmyndigheden har meddelt et påbud herom, se vejlovens § 85, stk. 2, og privatvejslovens § 66 b, stk. 2.

Vejmyndigheden kan nedtage valgplakater, som ikke er nedtaget inden for ovennævnte frist eller er ophængt uden for den tilladte periode. Vejmyndigheden kan endvidere nedtage valgplakater, som er ophængt i strid med reglerne og ikke indeholder de krævede kontaktoplysninger, se vejlovens § 85, stk. 3, og privatvejslovens § 66 b, stk. 3.

Vejmyndigheden eller politiet kan altid straks tage valgplakater ned, der er hængt op, så de udgør en umiddelbar og konkret fare for trafikikkerheden, se vejlovens § 85, stk. 4, og privatvejslovens § 66 b, stk. 4.

Vejmyndigheden skal straks efter nedtagning bede den fysiske eller juridiske person, der har iværksat plakatoophængningen, eller den fysiske person, der repræsenterer den juridiske person, om at afhente valgplakaterne. Valgplakater, der ikke er afhentet senest 6 måneder efter afstemningen, kan destrueres, se vejlovens § 85, stk. 5, og privatvejslovens § 66 b, stk. 5.

Vejmyndigheden og politiets udgifter til nedtagning af valgplakater samt udgifter til udbedring af skader på vejtræer og indretninger betales af ophængerens.

Hvis det ikke er muligt at pålægge ophængerens de nævnte udgifter, kan den fysiske eller juridiske person, der er anført på bagsiden af valgplakaten, pålægges at afholde disse udgifter, medmindre den pågældende kan sandsynliggøre, at ophængningen ikke er sket på den pågældendes foranledning. Hvis valgplakaten ikke indeholder de nævnte kontaktoplysninger, kan den fysiske eller juridiske person, der agiteres for på valgplakaten, pålægges at afholde disse udgifter, medmindre den pågældende kan sandsynliggøre, at ophængningen ikke er sket på den pågældendes foranledning, se vejlovens § 85, stk. 6, og privatvejslovens § 66 b, stk. 6.

6.4.4. Plakatoopsætning, der kræver tilladelse

For at være omfattet af ovennævnte regler i vejloven henholdsvis privatvejsloven, der fritager ophængerens for at skulle søge vejmyndigheden om tilladelse til at hænge valgplakater op, skal valgplakaten ophænges på en vejrbestandig plade, der ikke er større end 0,8 m².

Ønsker man at ophænge større valgplakater, baner og variable valgplakater, herunder skærme med levende tekst og billeder m.v., skal der søges om tilladelse hertil hos den pågældende vejmyndighed efter bestemmelserne i vejlovens § 80, stk. 1, nr. 1, og privatvejslovens § 66, stk. 1, nr. 1. Ved ophængning på private fællesveje kan kommunens (offentligretlige) tilladelse kun udnyttes med vejejerens (privatretlige) accept. Det følger af privatvejslovens § 56, stk. 1.

Derudover finder Justitsministeriets bekendtgørelse om valgagitation (bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998) anvendelse ved valgplakater m.v. på arealer, der ikke er reguleret i vejlovens og privatvejslovens bestemmelser. Bekendtgørelsen fastsætter på samme måde, at opslag af plakater o. lign. i valgagitorisk øjemed på eller ud til offentlig gade, vej eller plads kun må ske, hvis ejeren har givet skriftlig tilladelse til det.

Vejmyndigheden skal ved behandlingen af sagen følge almindelige forvaltningsretlige regler, herunder forvaltningslovens bestemmelser, uanset om vejmyndigheden meddeler tilladelse efter vejlovens § 80, stk. 1, nr. 1, til ophængning af valgplakater på sine offentlige veje (statsveje eller kommuneveje)

eller giver en offentligretlig tilladelse efter privatvejslovens § 66, stk. 1, nr. 1. Vejmyndigheden skal være opmærksom på, at politiet skal inddrages, inden der kan gives tilladelse efter vejlovens § 80 (offentlige veje). Det følger af lovens § 89.

Vejmyndigheden kan i tilladelsen bl.a. fastsætte saglige vilkår om placering af sådanne valgplakater, bannere, skærme m.v., ophængningsmåde og tidsmæssig begrænsning af tilladelsen. Der kan således i tilladelsen fastsættes vilkår om, at ovennævnte valgplakater, bannere, skærme m.v. skal være nedtaget inden for en nærmere angivet frist, f.eks. senest 8 dage efter afstemningens afholdelse. Se de tilsvarende bestemmelser om valgplakater, der kan ophænges uden forudgående tilladelse, i vejlovens § 84, stk. 1, og privatvejslovens § 66 a, stk. 2, og afsnit 6.4.3.

Hvis nogen hænger valgplakater op på offentligt vejareal eller på private fællesveje i byer og bymæssige områder uden vejmyndighedens tilladelse, og den pågældende ikke efterkommer vejmyndighedens påbud om at fjerne disse, kan vejmyndigheden fjerne plakaterne for den pågældendes regning. Hænger plakaterne til ulempe eller fare for færdslen på et offentligt vejareal, kan vejmyndigheden og politiet straks fjerne plakaterne for den pågældendes regning uden forudgående påbud. På private fællesveje kan vejmyndigheden og i påtrængende tilfælde politiet fjerne plakaterne uden forudgående påbud, hvis det anbragte er til ulempe for færdslen. Se vejlovens § 81, stk. 2 og 3, og privatvejslovens § 66, stk. 4 og 5.

Hvis valgplakater omfattet af vejlovens § 80, stk. 1, nr. 1, og privatvejslovens § 66, stk. 1, nr. 1, ophænges uden tilladelse, skal vejmyndigheden dog først tage stilling til, om ophængningen kan lovliggøres, evt. med vilkår. Det fremgår af vejlovens § 81, stk. 1, og privatvejslovens § 99, stk. 1.

Om forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.6.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer eller eventuelt bruger af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokalerne er beliggende, beslutte, om kommunalbestyrelsen i det hele taget vil tillade valgagitation på afstemningsstedets matrikel, se afsnit 7.6. Vejlovens §§ 84 og 85 og privatvejslovens §§ 66 a og

66 b giver dog ikke kommunalbestyrelsen hjemmel til at bestemme, at lovligt ophængte valgplakater på offentlige veje eller en privat fællesvej ikke må ophænges i en nærmere bestemt afstand fra afstemningsstederne. En sådan hjemmel kan heller ikke udledes af valglovgivningen.

7. Afstemning på valgdagen

Afstemning på valgdagen og forberedelserne hertil finder sted efter reglerne i lovens kapitel 7 for folkevalgsvalg med de afvigelser, der følger af, at der er tale om en folkeafstemning, se lovens § 99. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sørge for gennemførelsen af valgbehandlingen. Denne opgave kan ikke delegeres helt eller delvis til valgbestyrelsen.

7.1. Tidsrummet for afstemningen

Afstemningen begynder kl. 8 (se undtagelse for visse småøer nedenfor) og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter indfinder sig vælgere for at stemme, se lovens § 46, stk. 1, 1. pkt.

Afstemningen sluttet, når ingen vælger tilkendegiver at ville stemme, selv om de opfordres til det, se lovens § 46, stk. 1, 3. pkt. En sådan opfordring til de tilstedeværende bør gives ved indgangen til valglokalet. Valgstyrerformanden bør først spørge, om der er andre, der ønsker at stemme, når der ikke længere er vælgere, der er i gang med at afgive deres stemme.

Ingen vælger må derfor nægtes adgang til at stemme – heller ikke efter kl. 20 – hvis vælgeren er mødt op for at stemme, inden afstemningen er afsluttet. Det gælder også, hvis vælgeren er mødt op for at stemme efter kl. 20, men inden afstemningen rent faktisk er afsluttet. Hvis der er tvivl om, hvorvidt afstemningen er afsluttet, bør denne tvivl i alle tilfælde komme vælgeren til gode.

Da afstemningen falder på en arbejdsdag, kan kommunalbestyrelsen for nedenstående øer, såfremt der ligger et afstemningssted på den pågældende ø, beslutte, at afstemningen først begynder kl. 9. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse herom på et møde senest 15 dage før valgdagen, dvs. senest den 17. maj 2022. Se lovens § 46, stk. 2.

De pågældende øer er:

Agersø, Anholt, Askø, Avernakø, Barsø, Birkholm, Bjørnø, Baagø, Drejø, Egholm, Endelave, Fejø, Femø, Fur, Hjarnø, Hjortø, Lyø, Mandø, Nekselø, Omø, Orø, Sejerø, Skarø, Strynø, Tunø, Venø og Aarø.

7.2. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen

7.2.1. Lokaler, valgborde, stemmerum, skriveredskaber og stemmekasser

Afstemningen foregår på ét afstemningssted i hvert afstemningsområde. Kommunalbestyrelsen skal sørge for lokaler til afstemningen samt det nødvendige antal stemmerum og stemmekasser, se lovens § 45, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal i øvrigt sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, se lovens § 45, stk. 4. Det indebærer bl.a., at kommunalbestyrelsen skal sørge for det nødvendige antal valgborde m.v. med den nødvendige bemanding.

Loven indeholder ikke nærmere regler om, hvor mange valgborde, stemmerum og stemmekasser der skal være på de enkelte afstemningssteder i forhold til antallet af vælgere. Det må kommunalbestyrelsen afgøre ud fra erfaringerne fra tidligere valg med, hvad der må anses for nødvendigt på de enkelte afstemningssteder, og hvad der må anses for muligt under hensyn til de pladsmæssige forhold og antallet af tilforordnede vælgere, der vil kunne udpeges. Det vil dog være hensigtsmæssigt om muligt at undgå, at der er mere end 1.500 vælgere pr. bord (valgliste), da dette normalt kan medføre kø på visse tidspunkter under afstemningen.

Stemmerum og stemmekasser skal være indrettet som fastsat i lovens § 45, stk. 2. Der skal bl.a. være det nødvendige udstyr i hvert stemmerum for, at vælgerne kan afgive deres stemme (skriveplade og blyant eller andet egnet skriveredskab). Det fremlagte skriveredskab behøver ikke være en blyant eller en sort eller blå kuglepen, men må godt have en mere synlig farve, f.eks. rød, hvis kommunalbestyrelsen f.eks. måtte vurdere, at det vil gøre afkrydsningen tydeligere og lette stemmeoptællingen.

Det er også tilladt for vælgeren at anvende sit eget medbragte skriveredskab. Det er dog i den forbindelse vigtigt, at vælgeren vejledes om, at farven eller tykkelsen af skriveredskabet ikke må afvige så væsentligt fra gængse skriveredskaber, at stemmesedlen kan bedømmes som værende givet et særpræg, da stemmesedlen i givet fald vil være ugyldig, se afsnit 9.2.1.3.

Stemmekasserne skal være indrettet således, at ingen stemmeseddel kan tages ud, uden at stemmekassen åbnes, og stemmekasserne skal kunne låses eller forsegles, se lovens § 45, stk. 2. Lukning af stemmekasser med plastikstrips eller andet materiale, der kan klippes op og erstattes af en ny tilsvarende lukning, vil ikke være tilstrækkelig. Det afgørende for valget af lukkemekanisme er, at lukningen ikke må kunne erstattes, uden at man vil kunne se eller opdage det. Man skal således kunne se, hvis en stemmekasse har været åbnet, f.eks. ved at lukkemekanismen er brudt eller ødelagt, eller ved at lukkemekanismen er erstattet af en anden lukning.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* til, at stemmekasserne udskiftes i god tid, inden de bliver overfyldte, da der ved overfyldte stemmekasser kan opstå risiko for, at stemmesedler i praksis kan tages ud. Kommunerne bør således sørge for, at valgstyrrerne og de tilfornordnede vælgere på afstemningsstederne bliver instrueret i at udskifte stemmekasserne i god tid, inden de bliver helt fyldt med stemmesedler.

7.2.2. Hjælpemidler ved stemmeafgivning på valgdagen

Kommunalbestyrelsen skal stille hjælpemidler til rådighed ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen efter reglerne i bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, se lovens § 49, stk. 5.

7.2.2.1. Hvilke hjælpemidler skal stilles til rådighed?

Bekendtgørelsen stiller krav om, at nogle hjælpemidler skal stilles til rådighed på alle afstemningssteder i landet, mens andre alene skal stilles til rådighed på mindst ét afstemningssted i hver opstillingskreds.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed i mindst ét stemmerum på samtlige afstemningssteder på valgdagen:

- 1) **Sort pen.** Den sorte pen skal have en stregtykkelse på mindst 0,7 mm og højst 1,0 mm. Anvendelse af en sort pen gør, at afkrydsningen af stemmesedlen bliver tydeligere end ved brug af andre skriveredskaber som f.eks. blyanter. Se § 2, stk. 1, i bekendtgørelsen.

- 2) **Lup.** En lup kan forstørre teksten på stemmesedlen og er derfor en hjælp til vælgere med nedsat syn. Luppen skal være en ikke-håndholdt lup, der har fast eller justerbar afstand mellem linse og objekt, og luppen skal kunne forstørre tekst til mindst firedobbelt størrelse. Endelig skal vælgerne kunne afkrydse stemmesedlen under luppen. Der kan f.eks. være tale om en såkaldt standlup eller en lup, der er fastgjort på en »arm«, som kan monteres på bord eller væg. Se § 3, stk. 1, i bekendtgørelsen.
- 3) **LED-lampe.** Der skal være tale om en ikke-håndholdt LED-lampe, hvor vælgeren kan regulere lysstyrke og lysfarve, hvilket kan gøre det lettere for nogle at læse stemmesedlen. Vælgeren skal desuden kunne ændre lampens placering således, at lysudfaldet kan tilpasses vælgerens behov. Nogle vælgere kan f.eks. have behov for, at lysudfaldet er fra siden. Se § 4, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Følgende hjælpemiddel skal stilles til rådighed på samtlige afstemningssteder på valgdagen:

- 1) **Overlægsplade til stemmesedlen.** På overlægspladen skal »Ja« og »Nej« anføres med punktsskrift, og ud for »Ja« og »Nej« skal der være udstansede huller til brug for afkrydsning af stemmesedlen. Overlægspladen skal være udformet på en sådan måde, at stemmesedlen kan ligge fast under overlægspladen, når vælgeren skal afkrydse stemmesedlen. Se § 7, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Det bør sikres, at overlægspladen placeres korrekt på stemmesedlen. Dette kan f.eks. ske ved, at valgstyrreren eller den tilfornordnede vælger i forbindelse med udlevering af stemmesedlen placerer overlægspladen på stemmesedlen, såfremt vælgeren ønsker det.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed i mindst ét stemmerum på mindst ét afstemningssted i opstillingskredsen:

- 1) **Hæve-/sænkebord.** Et hæve-/sænkebord kan være en hjælp for vælgere, der er kørestolsbrugere. Bordet skal kunne reguleres i højden af vælgeren, skal være minimum 90 x 60 cm og skal have fri benplads, så en kørestolsbruger

kan placere sig ved bordet. Se § 5, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at hæve-/sænkebordet er forsynet med en mat overflade. Dette kan – hvis bordpladen ikke i sig selv er mat – opnås ved f.eks. at beklæde bordet med en dug eller lignende eller benytte et mat skriveunderlag. I givet fald skal dugen eller skriveunderlaget være tilstrækkeligt fastgjort, så vælgeren har et fast underlag, når stemmesedlen skal afkrydses. Det vil desuden være hensigtsmæssigt, hvis bordpladen kan skråtstilles af vælgeren, hvis den pågældende har behov for det i forbindelse med afkrydsning af stemmesedlen.

2) **Forstørrelsesapparat med skærm af typen CCTV (Closed Circuit Television).**

Vælgeren skal kunne regulere skriftstørrelse, kontraster og lysstyrke. Læsepladen, hvor stemmesedlen placeres ved brug af CCTV'et, skal desuden kunne låses fast, så stemmesedlen ligger fast, når vælgeren skal sætte sit kryds. Af sikkerhedsmæssige årsager er det vigtigt, at CCTV'et ikke kan tilkobles internettet. CCTV'et må heller ikke kunne affotografere stemmesedlen eller på nogen måde lagre data. Se § 6, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Vælgeren har endvidere mulighed for at medbringe egne hjælpemidler (f.eks. lup eller særligt skriverejskab) ved stemmeafgivningen.

Vælgeren kan på samme tid få hjælp til stemmeafgivningen ved brug af hjælpemidler og ved personlig bistand. Vælgeren kan også få personlig bistand til de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, herunder i form af vejledning om, hvordan et bestemt hjælpemiddel fungerer.

7.2.2.2. *Annoncering og opslag om hjælpemidler*

Kommunalbestyrelsen skal forud for begyndelsestidspunktet for brevstemmeafgivningen, hvor enhver vælger kan brevstemme (6 uger før valgdagen), på kommunens hjemmeside og evt. ved annoncering i relevante medier gøre vælgerne bekendt med muligheden for at benytte de nævnte hjælpemidler ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen. Se § 8, stk. 1, i bekendtgørelsen. Der skal i den forbindelse gives oplysninger

om, hvor de hjælpemidler, som ikke stilles til rådighed på alle afstemningssteder og brevstemmesteder, kan benyttes. Vælgere, som ønsker at benytte disse hjælpemidler, kan således ansøge om at blive overflyttet til det pågældende afstemningssted eller selv opsøge det brevstemmested, hvor hjælpemidlerne stilles til rådighed. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at der endvidere gives oplysning om muligheden for at blive overført til det afstemningssted, hvor hjælpemidlerne stilles til rådighed på valgdagen.

Derudover skal der på hvert afstemningssted være opslag, der oplyser om de hjælpemidler, som stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, se § 8, stk. 2, i bekendtgørelsen og afsnit 7.2.4. Hvis anvendelsen af hjælpemidler på valgdagen giver anledning til bemærkninger, skal disse anføres i afstemningsbogen, se § 9 i bekendtgørelsen.

7.2.2.3. *Anskaffelse af hjælpemidler og vejledning til kommunen m.v.*

Kommunalbestyrelsen er ansvarlig for at anskaffe og stille hjælpemidlerne til rådighed ved stemmeafgivningen på valgdagen og ved brevstemmeafgivningen.

Hvis kommunens egen hjælpemiddelcentral har hjælpemidler, som opfylder kravene til hjælpemidlerne, kan disse benyttes i forbindelse med stemmeafgivningen. Råder hjælpemiddelcentralen over et antal hjælpemidler, der gør det muligt at stille hjælpemidler til rådighed på flere afstemningssteder eller brevstemmesteder end dem, der er fastsat krav om i bekendtgørelsen, er der ikke noget til hinder for at stille de pågældende hjælpemidler til rådighed i videre omfang.

Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS) har over for Indenrigs- og Boligministeriet tilkendegivet, at instituttet gerne yder vejledning til kommunerne vedrørende hjælpemidlerne, herunder om anskaffelse af hjælpemidlerne. IBOS har endvidere tilkendegivet, at instituttet også gerne yder vejledning om, hvordan man på afstemningsstederne kan henvende sig til vælgere med handicap på en hensigtsmæssig måde. Der kan i den forbindelse rettes henvendelse til Annemarie Haack Enevoldsen, telefon: 39 45 23 13, e-mail: ab7h@kk.dk.

7.2.3. Fysisk tilgængelighed ved stemmeafgivningen

På hvert afstemningssted (i hvert stemmelokale) skal der være indrettet et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Det skyldes, at stemmerummet skal have plads til, at der ud over vælgeren kan være to valgstyrelere eller tilforordnede vælgere eller en valgstyrelser eller tilforordnet vælger og en personligt udpeget hjælper, når en vælger har brug for personlig bistand til at afgive sin stemme, se afsnit 7.4.

Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at der er plads til en kørestolsbruger og to hjælpere. Det bemærkes i denne sammenhæng, at stemmeafgivningen i selve stemmerummet må tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til stemmeafgivningen vanskeligt kan høres af andre end vælgeren selv og de medvirkende valgstyrelere, tilforordnede vælgere og/eller en eventuel personligt udpeget hjælper.

Når kommunalbestyrelsen udpeger de bygninger og lokaler, der skal bruges under afstemningen, skal kommunalbestyrelsen i øvrigt tage hensyn til, at lokalerne og stemmerummene så vidt muligt skal være tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen oplyser om tilgængelighed til afstemningsstederne i kommunen på kommunens hjemmeside, og at afstemningsstederne registreres på hjemmesiden: <http://godadgang.dk/>.

Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk, og hvilke mål et stemmerum skal have for at kunne benyttes af kørestolsbrugere.

Se instituttets Stemmeboksvejledning på instituttets hjemmeside: <https://build.dk/Pages/Vejledning-Stemmeboks.aspx>. For opklarende spørgsmål kan BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø kontaktes på telefon: 28 10 40 41 eller e-mail: build@build.aau.dk. Se også instituttets hjemmeside: <https://build.dk/>.

Folketingets Ombudsmand, som bl.a. foretager inspektioner af handicaptilgængelighed i den offentlige forvaltning, har også udarbejdet en tjekliste for

tilgængelighed af valglokaler til landets kommuner. Tjeklisten kan ses på Folketingets Ombudsmands hjemmeside: <https://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/valgsted>.

Det Centrale Handicapråd har også udarbejdet en guide til kommunerne om handicaptilgængelighed til valg og folkeafstemninger, der kan ses på rådets hjemmeside: <https://dch.dk/viden-om-handicap/vejledninger-om-handicap>.

7.2.4. Opslag på afstemningsstederne

På afstemningsstederne skal der være opslag, der oplyser om muligheden for at benytte de i afsnit 7.2.2 nævnte hjælpemidler, se § 8, stk. 2, i bekendtgørelsen om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at opslagene placeres, så de er synlige for vælgerne ved ankomsten til afstemningsstedet eller umiddelbart herefter, f.eks. ved indgangen og/eller ved valgbordet.

Derudover skal der i stemmelokalerne bl.a. være opslag, der giver vælgeren vejledning om, at vælgere, der stemmer *for* lovforslaget, sætter et kryds ved ordet »Ja« på stemmesedlen, mens vælgere, der stemmer *imod* lovforslaget, sætter et kryds ved ordet »Nej«, se lovens § 99, stk. 3. Se nærmere herom afsnit 6.2 og *bilag 6*.

Det vil herudover være hensigtsmæssigt, at der hænges opslag op i stemmerummene, der vejleder om, hvordan vælgeren skal bære sig ad med at stemme, og om, at det er muligt at få byttet stemmesedlen til en ny, hvis man kommer til at sætte krydset forkert, se lovens § 48, stk. 2. Indenrigs- og Boligministeriet vil forud for afstemningsdagen sende eksempler på, hvordan sådanne opslag kan udformes.

7.2.5. Andre forberedelser

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, herunder at valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere er oplyst om deres opgaver på valgdagen, se afsnit 5.2 og 5.3 samt lovens § 45, stk. 4.

Kommunalt ansat personale kan udpeges til at hjælpe valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere under afstemningen. Også kommunalt ansatte, der

ikke bor i opstillingskredsen, kan deltage. Afstemningen skal dog ske under valgstyrrernes ansvar, kontrol og instruktion. Opgaverne under afstemningen kan herudover ikke overlades til andre.

Kommunalbestyrelsen skal fastsætte nærmere regler om, hvordan opgaverne på afstemningsstedet skal varetages, herunder om hvordan eventuelle nøgler til stemmekasserne skal opbevares.

Det er ikke tilladt at ryge i indendørs lokaliteter, som offentligheden har adgang til, se rygelovens § 18, stk. 1 (lovbekendtgørelse nr. 1632 af 18. juni 2021 om røgfri miljøer). Det er derfor ikke tilladt at ryge i stemmelokalerne. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte at indrette rygerum og rygekabiner, hvor rygning kan finde sted, se rygelovens § 18, stk. 2. Hvad der forstås ved et rygerum og en rygekabine, fremgår af rygelovens § 3, stk. 1 og 2.

Hvis stemmelokalerne befinder sig på en skole eller en anden institution for børn og unge under 18 år, må der ikke ryges på skolens eller institutionens område, se rygelovens § 7, stk. 1.

7.3. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen

Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen på valgdagen er fastsat i lovens §§ 47 og 48 med de afvigelser, der følger af, at der er tale om en folkeafstemning, se lovens § 99.

I lovens § 47 er følgende fastsat:

»§ 47. Valgret udøves ved personligt fremmøde på afstemningsstedet. Vælgeren skal inden stemmeafgivningen aflevere sit valgkort til valglisteføreren. Har en vælger ikke medbragt valgkort, udskrives et valgkort. Valglisteføreren skal forlange, at vælgeren giver oplysning om sin fødselsdato. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel give oplysning om sit navn og sin bopæl. Hvis der er tvivl om en vælgers identitet, skal denne fastslås, om fornødent ved fremlæggelse af dokumentation herfor. Derefter, og når valglisteføreren har afmærket vælgerens navn på valglisten, udleveres en stemmeseddel til vælgeren.«

Stemmeafgivningen sker i stemmerummet, hvor kun vælgeren må være til stede, se lovens § 48, stk. 1, 1. pkt. Ved stemmeafgivningen sætter vælgere, der stemmer *for* lovforslaget eller loven, et kryds

ved ordet »Ja« på stemmesedlen, mens vælgere, der stemmer *imod*, sætter et kryds ved ordet »Nej«, se lovens § 99, stk. 3, 1. pkt.

I lovens § 48, stk. 2 og 3, er følgende fastsat:

»Stk. 2. En vælger kan få ombyttet sin stemmeseddel, hvis den er fejlagtigt afkrydset eller ved uagtsomhed gjort ubrugelig. Ombytning kan ikke ske, efter at stemmesedlen er lagt i stemmekassen.

Stk. 3. Når stemmeafgivningen er foretaget, sammenfolder vælgeren stemmesedlen, således at ingen kan se, hvordan der er stemt. Derefter lægger vælgeren stemmesedlen i stemmekassen i overværelse af en tilfornordnet vælger.«

7.3.1. Identifikation af vælgeren og afmærkning på valglisten

Det er en betingelse for at have ret til at stemme, at vælgeren er optaget på valglisten, se lovens § 3. Det er ikke en betingelse for at stemme, at man har medbragt sit valgkort til stemmeafgivningen, se lovens § 47, 3. pkt., som er gengivet ovenfor. Personer uden fast opholdssted, som kun får tilsendt et valgkort efter anmodning, kan ligesom de vælgere, der har glemt at medbringe deres valgkort, stemme på valgdagen uden valgkort, hvis de medbringer legitimation, f.eks. kørekort, pas eller sundhedskort. Stemmeafgivning uden valgkort kan alene ske på det afstemningssted, som vælgerens (seneste) bopælskommune anviser. Oplysning herom fås ved henvendelse til den pågældende kommune.

Valglisteføreren skal forlange, at vælgeren giver oplysning om sin *fødselsdato* (dvs. dag, måned og årstal), se lovens § 47, 4. pkt. Det er alene vælgerens fødselsdato, der skal oplyses, men ikke CPR-nummeret. Hvis vælgeren ikke ønsker at sige sin fødselsdato højt, kan oplysningen også gives ved at skrive fødselsdatoen på et stykke papir eller ved f.eks. at vise sundhedskortet. Dette skal højne sikkerheden omkring identifikation af vælgeren på valgdagen. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel oplyse sit navn og sin bopæl/adresse, se lovens § 47, 5. pkt.

Som det fremgår af lovens § 47, 6. pkt., skal en vælgers identitet fastslås, hvis der er tvivl herom. Dette kan om nødvendigt ske ved, at vælgeren bliver bedt om at fremlægge dokumentation herfor (ID). Det vil ikke være i overensstemmelse med loven, hvis der kræves ID af alle, der stemmer. Dokumentation for

en vælgers identitet skal alene kræves i tilfælde, hvor der er tvivl om den pågældende vælgers identitet. Der skal i den forbindelse kun fremlægges dokumentation for vælgerens identitet, hvis dette er fornødent. Det afgørende er herefter, om den pågældende vælgers identitet er fastslået med tilstrækkelig sikkerhed, og ikke hvordan identiteten er fastslået. Det er således ikke afgørende, om identiteten er fastslået ved valgkort og oplysning om fødselsdato, ved legitimation med eller uden billede eller ved personligt kendskab hos mindst én af de tilstedeværende myndighedspersoner til den pågældende vælger. Der kan endvidere ikke stilles et generelt krav om billedlegitimation, mens der konkret vil kunne stilles krav herom, hvis der, efter at vælgeren har fremvist legitimation uden billede, stadig er tvivl om vælgerens identitet. Det digitale sundhedskort (app'en »Sundhedskortet«) og det digitale kørekort (app'en »Kørekort«) kan indgå som et moment til fastlæggelse af vælgerens identitet på linje med et fysisk sundhedskort eller kørekort.

Valglisteføreren skal efter lovens § 47, sidste pkt., afmærke vælgerens navn på valglisten. Afmærkning på valglisten kan ske ved afkrydsning af den rubrik, hvor vælgerens navn står anført på valglisten. Der er endvidere ikke noget i vejen for, at der i valglisten af praktiske årsager sættes et nummer ud for vælgerne, efterhånden som de møder op for at stemme på valgdagen, og at samme nummer påføres den pågældende vælgers valgkort.

Indenrigs- og Boligministeriet skal dog indskærpe, at de stemmesedler, der udleveres til vælgerne, ikke må påføres et nummer eller nogen anden form for påskrift før udleveringen til vælgeren. Valgstyrerne og de tilforordnede vælgere skal gives klare instrukser herom.

De valgkort, som valglisteføreren modtager fra de vælgere, der møder frem for at stemme på afstemningsstedet, eller som udskrives for de vælgere, som ikke har medbragt valgkort, skal opbevares på afstemningsstedet. Herved sikres dokumentation for, at afmærkningen på valglisten af, at vælgeren har afgivet stemme, er korrekt.

7.3.2. Manuel optagelse på valglisten til og med valgdagen

Rettelser i valglisten skal foretages til og med valgdagen for de meddelelser, som kommunen modtager til og med valgdagen, dvs. også selvom valgbehandlingen er gået i gang.

Modtager kommunen på valgdagen oplysning om f.eks. en persons erhvervelse af dansk indfødsret eller ophævelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne m.v., der medfører, at vedkommende opfylder valgretsbetingelserne, skal vedkommende således optages manuelt på valglisten.

Tilsvarende gælder, hvis en vælger, der på skæringsdatoen for 15.-dagsvalglisten var registreret i CPR som forsvundet og derfor ikke er optaget på valglisten, møder frem på et afstemningssted på valgdagen, se afsnit 4.4.7.

Se afsnit 4.4 og 4.5 for nærmere om de tilfælde, hvor kommunen manuelt skal berigtige valglisten til og med valgdagen.

7.3.3. Vælgere, der møder frem på valgdagen, men er afmærket på valglisten som en vælger, der allerede har stemt eller brevstemt

Vælgere, der har afgivet en brevstemme, som er taget i betragtning, kan ikke stemme ved afstemningen på valgdagen, se lovens § 67.

Valglisteføreren må, inden stemmesedlen udleveres, sikre sig, at vælgeren ikke er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt eller brevstemt, og at afmærkningen på valglisten er korrekt. Viser det sig, at vælgeren er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt eller brevstemt, må valglisteføreren derfor undersøge, om vælgerens valgkort eller brevstemme er afleveret til afstemningsstedet.

I særlige tilfælde, hvor en vælger på valgdagen møder op for at stemme og nægter at have stemt tidligere på dagen, kan det vise sig nødvendigt at undersøge, om en anden vælger ved en fejl har afleveret den pågældende vælgers valgkort. Kan det ved nærmere undersøgelse sandsynliggøres, at en vælger ved en fejl har fået adgang til at stemme med en anden vælgers valgkort med det resultat, at den ret-

mæssige ejer af valgkortet dermed i princippet uretmæssigt afskæres fra at stemme, kan valgstyreforanden – når omstændighederne taler for det – give den pågældende vælger uden valgkort adgang til at stemme alligevel. I givet fald skal der gøres en bemærkning herom i afstemningsbogen.

I særlige tilfælde, hvor en vælger på valgdagen *møder op for at stemme og nægter at have brevstemt*, uanset at der i vælgerens navn er afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning, kan det vise sig nødvendigt at undersøge, om der kan være begået en administrativ fejl el.lign. Kan det ved nærmere undersøgelse sandsynliggøres, at en anden vælger har afgivet en brevstemme i vedkommendes navn, kan valgstyrene ud fra en konkret vurdering lade vælgeren stemme på valgdagen. Det vil især gøre sig gældende i de tilfælde, hvor det umiddelbart fremgår, at underskriften på følgebrevet ikke tilhører vælgeren, og i de tilfælde, hvor der kan være tvivl om, at underskriften tilhører vælgeren. Det kan desuden være relevant, hvis der afholdes en anden valghandling tæt på folkeafstemningen, og der dermed er risiko for sammenblanding af brevstemmer ved de to valg. Hvis valgstyrene lader vælgeren stemme på valgdagen, skal brevstemmen fjernes, og valglisten rettes, og der skal gøres en bemærkning herom i valgbogen.

Hvis en vælger, der har brevstemt, ved en fejl får udleveret en stemmeseddel og afgiver stemme på valgdagen, er det efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse nødvendigt at tage brevstemmen fra, så det sikres, at vælgeren – hvis stemmeseddel er lagt i stemmekassen og ikke kan tages op – ikke afgiver to stemmer til den samme afstemning.

Om digitale valglister, se afsnit 4.8.

7.4. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen

7.4.1. Hvilke vælgere kan få hjælp til stemmeafgivningen?

Vælgere, der på grund af manglende førlighed, svagelighed eller lignende ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet eller stemmerummet eller i øvrigt afgive stemme på den foreskrevne måde, kan forlange at få den fornødne hjælp til stemmeafgivningen, se lovens § 49, stk. 1.

Hjælp til stemmeafgivningen kan ydes ved personlig bistand og ved brug af de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, se afsnit 7.2.2 og lovens § 49, stk. 1, 2. pkt. En vælger med behov herfor kan endvidere stemme umiddelbart uden for stemmelokalet («vognstemme»), se afsnit 7.4.5.

Retten til at forlange hjælp ved stemmeafgivningen gælder alle vælgere, herunder personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få personlig bistand hertil. Vælgere med behov for hjælp til stemmeafgivningen har mulighed for på samme tid at få hjælp til stemmeafgivningen ved personlig bistand og ved brug af de hjælpemidler, der er stillet til rådighed ved stemmeafgivningen. Vælgere kan også få personlig bistand til de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen. Den personlige bistand kan f.eks. bestå i vejledning om, hvordan et bestemt hjælpemiddel fungerer.

For så vidt angår hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, henvises til afsnit 7.2.2.

Det er vælgeren selv og ingen andre, der over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger skal forlange at få personlig bistand eller hjælp ved brug af hjælpemidler til sin stemmeafgivning. Ingen vælger er tvunget til at modtage personlig bistand eller hjælp ved brug af hjælpemidler ved stemmeafgivningen. En valgstyrelse eller tilforordnet vælger kan således ikke betinge en vælgers adgang til at afgive stemme af, at vælgeren accepterer at lade sig bistå ved stemmeafgivningen eller benytter de hjælpemidler, der er stillet til rådighed, fordi valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger skønner, at vedkommende vil have behov herfor.

7.4.2. På hvilken måde kan vælgeren få hjælp til stemmeafgivningen?

1) Personlig bistand af to myndighedspersoner

Personlig bistand ved stemmeafgivningen kan ydes af to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, se lovens § 49, stk. 2, 1. pkt.

2) Personlig bistand af én myndighedsperson og én personlig hjælper

Vælgeren kan også forlange, at den personlige bistand ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, og en valgstyrelse eller tilforordnet vælger, se lovens § 49, stk. 2, 2. pkt.

Vælgerens ønske om at få personlig bistand til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget, skal i alle tilfælde være utvetydigt og må ikke kunne misforstås. Det er ikke tilstrækkeligt, at vælgeren ledsages af en anden person hen til en valgstyrelse eller tilforordnet vælger. Vælgeren skal også i denne situation sige til valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger, at vælgeren ønsker at få hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget. Vælgerens tilkendegivelse om behov for hjælp behøver ikke at blive fremsat umiddelbart over for valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger, dvs. den kan f.eks. ske på et andet sprog end dansk og kan eventuelt formidles gennem en anden person, f.eks. et familiemedlem eller en tolk.

At den personlige bistand ydes *i forening* mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. afkrydsning på stemmesedlen (se afsnit 7.4.4), må det aftales mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at en valgstyrelse må tilkaldes for at give anvisninger for stemmeafgivningens afvikling, som den personligt udpegede hjælper skal rette sig efter, se lovens § 50, 4. pkt.

3) Personlig bistand alene af én personlig hjælper

Vælgeren kan i visse tilfælde forlange, at personlig bistand ydes *alene* af én person, som vælgeren selv har udpeget, dvs. uden at der tillige skal medvirke en valgstyrelse eller tilforordnet vælger.

To betingelser skal være opfyldt, for at den personlige bistand kan ydes alene af en person, som vælgeren selv har udpeget: 1) Vælgeren skal *udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom, og*

2) ønsket skal være begrundet i en *umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse*, se lovens § 49, stk. 2, 3. pkt.

Betingelse 1: Udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse

For at personlig bistand kan ydes alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal vælgeren over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom. Vælgerens ønske om alene at få hjælp af en personligt udpeget hjælper skal dermed være udtrykkeligt og utvetydigt og må ikke kunne misforstås.

Det er vælgeren selv, der over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger skal udtrykke, at vælgeren alene ønsker hjælp af en personligt udpeget hjælper. Valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere har desuden ikke pligt til at spørge, om vælgeren alene ønsker hjælp til stemmeafgivningen af én personligt udpeget hjælper.

Det er valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger, der vurderer, om vælgeren udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegiver et ønske herom.

Tilkendegivelsen fra vælgeren kan ikke formidles gennem en anden person, f.eks. et familiemedlem eller en tolk.

I de tilfælde, hvor valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at en vælger *alene* kan kommunikere ved brug af tegnsprog, kan en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk (herunder taktil tegnsprogstolk) dog anses som en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse. Dette indebærer, at en vælger, der har en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og som ønsker personlig bistand af en person udpeget af vælgeren selv, og som fremsætter dette ønske over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger ved brug af en tegnsprogstolk, vil have mulighed for at få personlig bistand alene af en person, vælgeren selv har udpeget. Hvis valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at vælgeren kan kommunikere uden brug af tegnsprogstolk, vil en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk ikke i sig selv udgøre en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse.

En vælger, der alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktilt tegnsprog), kan anvende en tegnsprogstolk efter eget valg, f.eks. en personlig hjælper eller ægtefælle. Det er således ikke et krav, at personen har valgt til det pågældende valg. Det er heller ikke et krav, at personen er myndig, men vedkommende skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. Personen skal desuden rette sig efter valgstyrelens eller den tilfornede vælgers anvisninger og i øvrigt overholde valglovgivningens regler om forbud mod valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

Betingelse 2: Umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse

Vælgerens ønske om at få hjælp alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal være begrundet i en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.

En »umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse« er en funktionsnedsættelse, som valgstyrelsen eller de tilfornede vælgere kan se eller konstatere, f.eks. i form af brækkede lemmer m.v. eller brug af kørestol, krykkestokke, mobilitystok, førerhund el.lign.

Det omfatter også funktionsnedsættelser, som ikke umiddelbart er synlige, men som vælgeren kan dokumentere, f.eks. i form af ledsagekort eller parkeringskort for personer med handicap udstedt af Danske Handicaporganisationer eller en lægeerklæring eller en erklæring/attest udstedt af en offentlig myndighed.

Det er valgstyrelsen eller den tilfornede vælger, der vurderer, om betingelsen er opfyldt og dermed, om personlig bistand kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper.

Hvis det vurderes, at personlig bistand ikke kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper – fordi en eller begge af ovenstående betingelser ikke er opfyldt – skal vælgeren i stedet tilbydes, at personlig bistand ydes af en personligt udpeget hjælper sammen med en valgstyrelse eller tilfornet vælger, eller at personlig bistand ydes af to valgstyrelser eller tilfornede vælgere.

Beslutningen om, hvorvidt personlig bistand til stemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt

udpeget hjælper, er ikke en afgørelse i forvaltningslovens forstand. Der er således ikke pligt for valgstyrelsen eller den tilfornede vælger til at begrunde beslutningen herom over for vælgeren, til at give klagevejledning eller til – efter anmodning – at meddele beslutningen skriftligt.

Hvis en vælger er utilfreds med en beslutning om, hvorvidt personlig bistand til stemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper, har vælgeren mulighed for at indgive en valgklage, se lovens § 103. Valgstyrelsen eller den tilfornede vælger bør efter omstændighederne i medfør af den almindelige vejledningspligt vejlede vælgeren om denne klagemulighed, som indebærer, at Folketinget træffer afgørelse i sagen.

7.4.3. Hvem kan yde personlig bistand ved stemmeafgivningen?

Der er ikke begrænsninger i, *hvilken person* vælgeren kan udpege som personlig hjælper ved stemmeafgivningen. Hjælperen behøver ikke at have valgt til det valg, hvortil vælgeren ønsker at stemme. Hjælperen behøver heller ikke at være myndig, men skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. En valgstyrelse eller en tilfornet vælger kan også udpeges af vælgeren som personlig hjælper.

Den person, vælgeren udpeger som personlig hjælper ved stemmeafgivningen, er ikke forpligtet til at påtage sig dette hverv, hvorimod enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyrelse eller tilfornet vælger, se lovens § 31, stk. 1 og 2. Der ydes derfor heller ikke vederlag (diæter) fra det offentlige for at yde personlig bistand ved stemmeafgivningen.

Den person, vælgeren udpeger til at yde personlig bistand ved stemmeafgivningen, er forpligtet til at hjælpe vælgeren i overensstemmelse med valglovgivningen. Den person, vælgeren udpeger, må ikke give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme, se lovens § 51, stk. 1, 1. pkt., ligesom vedkommende ikke må udsætte vælgeren for anden form for holdningsmæssig påvirkning. Hjælperen må heller ikke optræde støjende eller truende eller på anden måde forstyrre den offentlige ro og orden, ligesom hjælperen ikke må forhindre, at kun vælgeren og hjælperen – og evt. en

myndighedsperson – overværer vælgerens stemmeafgivning, se lovens § 48, stk. 1, 1. pkt.

Hvis den personlige bistand ydes af én myndighedsperson og én personligt udpeget hjælper, tilkommer det i første omgang den myndighedsperson, der er til stede ved stemmeafgivningen, at påse, at disse principper bliver overholdt ved stemmeafgivningen, og hvis dette ikke er tilfældet, at afbryde stemmeafgivningen og tilkalde en (anden) valgstyrelse. Hjælperen skal som andre personer i stemmelokalet rette sig efter valgstyrelsens anvisninger og skal om nødvendigt, hvis valgstyrelsen bestemmer dette, forlade lokalet, se lovens § 50, 1. og 2. pkt. Den fornødne personlige bistand til vælgerens stemmeafgivning må, medmindre vælgeren ikke ønsker at få personlig bistand til at stemme, herefter gives af to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere i overensstemmelse med den almindelige regel herom. Vælgeren kan også udpege en ny personlig hjælper, og i visse tilfælde kan den personlige bistand ydes alene af en person udpeget af vælgeren, se ovenfor.

7.4.4. Personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen

En vælger har mulighed for at få personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen. Personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen kan kun ydes, hvis vælgeren *umiddelbart* over for den eller dem, der yder personlig bistand, *utvetydigt* kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme, se lovens § 49, stk. 4.

Hvis personlig bistand til stemmeafgivningen ydes af en myndighedsperson og en person, der er udpeget af vælgeren selv, og vælgeren ligeledes ønsker personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen, skal vælgeren *umiddelbart* over for *både* den person, der er udpeget af vælgeren selv, *og* myndighedspersonen *utvetydigt* kunne tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er ikke nok, at vælgerens tilkendegivelse af, hvad vælgeren ønsker at stemme, alene opfattes som *utvetydig* af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Hvis myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, er uenige om, hvad vælgeren tilkendegiver om, hvad vælgeren vil stemme, kan vælgerens tilkendegivelse om sin stemmeafgivning ikke be-

tragtes som *utvetydig*, medmindre tvivlen *umiddelbart* kan afklares ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

En håndskrevet eller maskinskrevet seddel, som vælgeren selv har taget med, hvor der står, hvad vælgeren ønsker at stemme, er ikke en *umiddelbar* tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme. En tilkendegivelse formidlet gennem tolk er som udgangspunkt heller ikke en *umiddelbar* tilkendegivelse. Vælgeren må i disse tilfælde supplerende tilkendegive *umiddelbart* over for hjælperne, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er forudsat i valglovgivningen, at den nødvendige kommunikation om vælgerens stemmeafgivning mellem vælgeren og dem, der hjælper vælgeren med stemmeafgivningen, foregår på dansk, når bistanden ydes af både en myndighedsperson og en person, der er udpeget af vælgeren selv.

Vælgerens tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme, skal være *utvetydig* og må ikke kunne misforstås. Når man bedømmer dette, kan man tage udgangspunkt i de krav, der stilles til, at en skriftlig tilkendegivelse på en brevstemmeseddel med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvad vælgeren ønsker at stemme, se afsnit 9.2.1. Der er ikke noget i vejen for *umiddelbart* at afklare tvivlen ved at stille vælgeren supplerende neutrale spørgsmål.

I de tilfælde, hvor valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at en vælger *alene* kan kommunikere ved brug af tegnsprog, kan en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk (herunder taktil tegnsprogstolk) anses som en *umiddelbar og utvetydig* tilkendegivelse. Dette indebærer, at en vælger, der ønsker personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen, ved brug af tegnsprogstolk kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme. Hvis valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at vælgeren kan kommunikere uden brug af tegnsprogstolk, vil en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk ikke i sig selv udgøre en *umiddelbar* og *utvetydig* tilkendelse.

En vælger, der alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktil tegnsprog), kan anvende en tegnsprogstolk efter eget valg, f.eks. en personlig hjælper eller ægtefælle. Det er således ikke et krav, at personen har valgt til det pågældende valg. Det er heller ikke et krav, at personen er myndig, men vedkommende skal dog have en sådan

alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. Personen skal desuden rette sig efter valgstyrelserens eller den tilfornordnede vælgers anvisninger og i øvrigt overholde valglovgivningens regler om forbud mod valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

7.4.5. Mulighed for at vognstemme

Hvis det er nødvendigt, skal en vælger have mulighed for at afgive stemme umiddelbart uden for stemmelokalet – en såkaldt vognstemme – f.eks. i en bil parkeret ved afstemningsstedet, se lovens § 49, stk. 1, sidste pkt. To valgstyrelser eller tilfornordnede vælgere skal i så fald bringe stemmesedlen ud til vælgeren, når de har sikret sig vælgerens identitet efter reglerne i lovens § 47. Når vælgeren har stemt og foldet stemmesedlen sammen, lægger valgstyrelserne eller de tilfornordnede vælgere stemmesedlen ned i en transportabel stemmekasse og bærer stemmekassen tilbage til stemmelokalet.

Det er meget vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får mulighed for at finde ud af, hvad vælgeren har stemt.

Personlig bistand kan som hidtil ydes ved stemmeafgivning uden for stemmelokalet. Stemmeafgivning uden for stemmelokalet må derfor tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til stemmeafgivningen sker *uden for hørevidde af andre* end vælgeren selv og de medvirkende valgstyrelser, tilfornordnede vælgere og/eller en evt. personligt udpeget hjælper.

Hvis en vælger, der afgiver stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have personlig bistand til at afkrydse stemmesedlen, gælder tilsvarende som anført i afsnit 7.4.4.

De hjælpemidler, der skal stilles til rådighed, skal være stillet til rådighed ved stemmeafgivningen og dermed ikke kun i stemmerummet. Det betyder, at også vælgere, der foretager stemmeafgivning umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have mulighed for at få hjælp til stemmeafgivningen ved brug af hjælpemidler, i det omfang et hjælpemiddel efter sin art kan anvendes uden for stemmelokalet, dvs. de sorte penne, de (stand)luppe, der ikke er fastgjort, samt overlægspladen til stemmesedlen.

7.4.6. Tavshedspligt

De personer, der står for afstemningen, og de personer, der yder personlig bistand, må ikke under afstemningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvorledes vælgeren skal stemme, se lovens § 51, stk. 1, 1. pkt.

De personer, der står for afstemningen, må ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har været til stede for at afgive stemme, eller i øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning, se lovens § 51, stk. 1, 2. pkt.

De myndigheds personer, der medvirker ved afstemningen, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning. Det gælder også, hvis myndigheds personen medvirker som hjælper, herunder personligt udpeget hjælper.

7.5. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne

Ifølge lovens § 50 kan valgstyrelserne bestemme, at det ud over de personer, der står for afstemningen, kun er de vælgere, der skal afgive stemme, der må opholde sig i stemmelokalet. Valgstyrelserne kan også begrænse antallet af de vælgere, der må være til stede, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det. De tilstedeværende skal rette sig efter valgstyrelsernes anvisninger.

Borgmesteren hører til de personer, der står for afstemningen, og har derfor ret til at opholde sig i stemmelokalerne.

Den person, en vælger selv har udpeget til at hjælpe sig med stemmeafgivningen, hører ikke til de personer, der står for afstemningen. Valgstyrelserne kan derfor bortvise sådanne personer, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det, se afsnit 7.5.

7.6. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning er ikke tilladt i valglokalerne m.v.

Valgstyrelserne skal sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se lovens § 50, 3. pkt.

Påbuddet for valgstyrene om at sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation, gælder efter bestemmelsen også enhver anden form for holdningsmæssig påvirkning. Bestemmelsen er en kodificering af de almindelige valgretlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling. Forbuddet mod valgagitation og anden holdningsmæssig påvirkning af vælgeren indebærer således, at der ikke må uddeles materiale eller hænges valgplakater op eller på anden måde udøves egentlig valgagitation i de nævnte lokaliteter eller de umiddelbare adgangsveje hertil, f.eks. gange, trapper samt efter omstændighederne skolegårde og lignende, se nedenfor.

Endvidere må materiale, der ganske vist ikke agiterer for et bestemt synspunkt i forbindelse med aktuelle politiske spørgsmål eller giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende, men som udsætter vælgeren for holdningsmæssige påvirkninger, ikke være fremlagt eller ophængt i valglokalet eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Heller ikke oplysende materiale om emnet for folkeafstemningen eller om aktuelle politiske spørgsmål må være fremlagt eller ophængt i valglokalet eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Det lovforslag, der stemmes om ved folkeafstemningen, må dog gerne være tilgængeligt.

Der vil kunne være tale om valgagitation, hvis der i valglokalerne er ophængt bannere, plakater m.v. for hjælpeorganisationer o.lign., hvis de pågældende organisationer har været aktive i valgkampen. Som et eksempel kan nævnes, at der ved folkeafstemningen den 3. december 2015 om omdannelse af retsforbeholdet til en tilvalgsordning var et afstemningssted, hvor der inden og på afstemningsdagen hang et banner for Red Barnet, der havde været aktive i »Ja«-kampagnen i forbindelse med folkeafstemningen. Der var med banneret således tale om valgagitation, hvorfor banneret skulle fjernes omgående. Valgstyrene skal således være opmærksomme herpå og på allerede ophængte bannere m.v. på afstemningsstederne.

Forbuddet gælder enhver form for holdningsmæssig påvirkning af vælgeren, uanset mediet hvorved eller måden hvorpå eller personen hvorfra den holdningsmæssige påvirkning finder sted. Holdningsmæssig påvirkning via kommunens eller valgstyres eller tilfornordnede vælgeres tændte

elektroniske medier (tv, computere, mobiltelefoner, smartphones og tablets m.v.) er omfattet af forbuddet.

Der må således ikke være et tændt tv i valglokalerne.

Også holdningsmæssig påvirkning fra andre vælgere er omfattet af forbuddet. Det er dog forudsat i loven, at valgstyrene alene skal skride ind, når manifestationerne er af en vis påtrængende karakter. At vælgere, der møder op for at stemme, bærer emblemer, mærkater el.lign. med opfordringer til at stemme på en bestemt måde eller har deres mobiltelefoner, smartphones, tablets m.v. tændt, er normalt ikke i sig selv nok til, at valgstyrene skal skride ind.

Derimod må valgstyrene og tilfornordnede vælgere samt kommunalt ansatte, der deltager i afviklingen af afstemningen, overhovedet ikke bære politiske emblemer, mærkater eller lignende. De må heller ikke bære emblemer, mærkater eller lignende, der agiterer for et bestemt synspunkt i forhold til aktuelle politiske spørgsmål eller i øvrigt giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende. En nål med FN's Verdensmål eller den gule sløjfe (»Støt vore soldater«) må anses for en sådan holdningsmæssig manifestation.

Det er ikke strid med bestemmelsen at bære dannebrogsemler eller lignende eller at flage med dannebrogflag. Det er derimod i strid med bestemmelsen at bære emblemer m.v. med EU-flaget eller det ukrainske flag, idet sådanne emblemer m.v. ikke vil fremstå som politisk neutrale i forhold til folkeafstemningens tema.

Det er endvidere ikke i strid med bestemmelsen at bære skilte med angivelse af navn, stilling, funktion ved afstemningen eller lignende. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse give valgstyrene, tilfornordnede vælgere eller kommunalt ansat personale, der deltager i afviklingen af afstemningen, nærmere anvisninger om, hvorledes det mest hensigtsmæssigt synliggøres over for vælgerne, hvem der kan rettes henvendelse til, hvis der er spørgsmål i forbindelse med valghandling. Anvisningerne skal gives i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Af hensyn til iagttagelsen af forbuddet mod, at valgstyrene og tilfornordnede vælgere (samt personligt udpegede hjælpere) under afstemningen giver

vælgerne råd eller opfordring med hensyn til, hvorledes vælgeren skal stemme, se lovens § 51, stk. 1, 1. pkt., *henstiller* ministeriet til, at valgstyrelse, tilforordnede vælgere og evt. medhjælpende kommunalt ansat personale alene henvender sig til vælgerne på dansk.

Valgstyrelserne skal i øvrigt sørge for, at vælgerne kan komme uforstyrret til og fra valglokalerne. Placering af valgplakater m.v. på afstemningsstedets matrikel (f.eks. i en skolegård) er ikke i sig selv i strid med lovens § 50. Det afgørende efter loven er, om der er tale om valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning »i valglokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil«. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning på afstemningsstedets matrikel skal imidlertid foregå i en så passende afstand fra indgangsdøren til den bygning, hvor valglokalerne ligger, at det ikke sker »i umiddelbar tilknytning« til valglokalerne. Er der tale om en større bygning med flere indgangsdøre, er de relevante indgangsdøre i denne sammenhæng dem, som vælgerne skal bruge, når de møder frem for at stemme på valgdagen.

Vurderingen af, hvad der må anses for »passende afstand«, vil afhænge af de konkrete adgangsforhold til bygningen med valglokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer, evt. bruger, af den matrikel, hvor bygningen med valglokalerne ligger, imidlertid beslutte, om valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning på afstemningsstedets matrikel i det hele taget skal være tilladt, uanset at en sådan valgagitation m.v. ikke i øvrigt ville være i strid med forbuddet mod valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Kommunalbestyrelsen vil således f.eks. kunne vælge den praksis ikke at tillade benyttelse af valgplakater, herunder »levende plakatsøjler«, på matriklen. Kommunalbestyrelsens afgørelse skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Områder på eller ud til offentlig gade eller vej er ikke omfattet af forbuddet mod valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, selv om de måtte ligge tæt på indgangsdøren til bygningen med valglokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan således ikke nedtage valgplakater m.v., som er lovligt ophængt i henhold til vejlovgivningen. Om kommunalbestyrelsens tilladelse til opsætning af valgplakater på kommunens vejarealer, se afsnit 6.4.

Reglerne giver ikke hjemmel for kommunalbestyrelsen til at gribe ind over for valgplakater, bannere o.lign. på private områder, private husmure m.v.

Der er intet i vejen for, at kommunalbestyrelsen frem mod valgdagen ved forskellige generelle tiltag som f.eks. annoncer, oplysningskampagner o.lign. forsøger at få vælgerne til at møde frem og stemme på valgdagen. Der er heller ikke noget til hinder for, at kommunen i forbindelse med sådanne generelle tiltag udlodder mindre præmier, f.eks. ved en essaykonkurrence eller en quiz om kommunen. Der er imidlertid ikke i valglovgivningen hjemmel til udlodning af præmier eller lignende til (nogle af) vælgerne i forbindelse med, at de møder frem og afgiver deres stemme. Det er endvidere ikke en opgave, som kommunalbestyrelsen kan påtage sig med hjemmel i kommunalfuldmagtsreglerne.

7.7. Fotografering af stemmeafgivningen og publicering af billeder af en udfyldt stemmeseddel på de sociale medier

Det er ikke tilladt, at en vælger fotograferer sin udfyldte stemmeseddel og herefter publicerer billedet på de sociale medier eller andre steder. Det er i strid med stemmehemmeligheden, som følger af lovens § 48, stk. 3, hvoraf det fremgår, at vælgeren skal sammenfolde sin stemmeseddel efter stemmeafgivningen, så ingen kan se, hvordan vælgeren har stemt.

Valgstyrelserne bør derfor informere de vælgere, der retter henvendelse herom, om, at det ikke er tilladt at fotograferer sin udfyldte stemmeseddel. Da det imidlertid ikke er strafbart på denne måde at bryde stemmehemmeligheden, kan valgstyrelserne alene gribe ind med en henstilling om at overholde stemmehemmeligheden i de tilfælde, hvor valgstyrelserne bliver bekendt med, at en vælger vil tage et billede af sin udfyldte stemmeseddel. Kommunalbestyrelsen er således heller ikke forpligtet til at reagere, hvis det efterfølgende opdages, at en vælger har publiceret et billede af sin udfyldte stemmeseddel på de sociale medier eller andre steder.

7.8. Indsamlinger m.v. på afstemningsstederne

Kommunalbestyrelsen afgør som ejer eller eventuelt bruger af den matrikel, hvor bygningen med valglokalerne er beliggende, om der må ske indsamlinger til almennyttige formål (Røde Kors, Folkekirken Nødhjælp m.v.) på valgdagen ved de enkelte afstemningssteder. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille betingelser om, hvor store indsamlingsbøsserne må være, og hvor de må stå m.v. Indsamlingsbøsserne skal selvsagt placeres uden for valglokalerne.

Indsamlingerne skal ske i overensstemmelse med reglerne i indsamlingsloven (lov nr. 511 af 26. maj 2014 med senere ændringer). Det indebærer bl.a., at en indsamling kræver tilladelse fra Indsamlingsnævnet. Det gælder både for opstilling af en indsamlingsbøsse og for gadeindsamling, hvor der rettes personlig henvendelse til vælgerne på åben gade eller andre offentlige steder med opfordringer til at yde bidrag til et forud angivet formål. Det er den forening, organisation m.v., som foretager indsamlingen, som har pligt til at indhente tilladelsen fra Indsamlingsnævnet og til at sikre, at eventuelle vilkår for tilladelsen og andre regler for indsamlingen overholdes. Nærmere oplysninger kan findes på Indsamlingsnævnets hjemmeside: <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/indsamlingsnaevnet> eller ved henvendelse til nævnet.

Kommunalbestyrelsen kan også tillade afholdelse af almennyttige lotterier ved afstemningsstederne.

Almennyttige lotterier skal overholde reglerne i spilleloven (lovbekendtgørelse nr. 1303 af 4. september 2020 med senere ændringer) og bekendtgørelsen om almennyttige lotterier (bekendtgørelse nr. 1288 af 29. november 2019). Dette indebærer bl.a., at der skal ansøges om tilladelse fra Spillemyndigheden eller – for almennyttige lotterier med en salgssum under 20.000 kr. – ske anmeldelse til Spillemyndigheden. Nærmere oplysninger kan findes på Spillemyndighedens hjemmeside: <https://www.spillemyndigheden.dk/almennyttigt-lotteri> eller ved henvendelse til myndigheden.

Eventuelle indsamlinger eller afholdelse af almennyttige lotterier skal i øvrigt foregå således, at de ikke på nogen måde kan forstyrre valghandlingen, herunder gøre det besværligt at komme ind og ud af

valglokalerne. Det skal således være muligt for vælgere at komme ind og ud af valglokalerne uden at blive standset eller anråbt af eventuelle indsamlere eller udbydere af almennyttige lotterier ved afstemningsstedet. Valgstyrelserne skal påse dette på afstemningsdagen, ligesom de skal påse, at vælgerne ikke i forbindelse med sådanne indsamlinger eller almennyttige lotterier udsættes for valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

Indenrigs- og Boligministeriet skal på baggrund af valgklager ved folketingsvalget den 18. juni 2015 over indsamlinger til almennyttige formål på valgsteder *henstille*, at kommunalbestyrelsen er særligt opmærksom på, at indsamlinger ikke må være til gene for vælgere.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om tilladelse til og betingelser for indsamlinger eller almennyttige lotterier skal i øvrigt træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille som vilkår, at indsamlingen eller det almennyttige lotteri opfylder betingelserne i indsamlingsloven henholdsvis spillelovgivningen, og at den påkrævede tilladelse eller anmeldelse forevises.

7.9. Andre afstemninger samtidig med valg

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der i forbindelse med folkeafstemningen skal afholdes en særlig lokal afstemning, f.eks. valg til ældrerådet. En forudsætning herfor er, at den lokale afstemning tilrettelægges på en sådan måde, at den lokale afstemning foregår tydeligt og klart adskilt fra folkeafstemningen, herunder med særlige valgborde, stemmerum og stemmekasser og så vidt muligt i adskilte lokaler med særskilte adgangsveje til de pågældende stemmelokaler. Den lokale afstemning skal herudover tilrettelægges på en måde, så den ikke kan virke forstyrrende på vælgerens adgang til at stemme ved folkeafstemningen eller på gennemførelsen af afstemningen i øvrigt, og sådan, at folkeafstemningen har første prioritet i forhold til den lokale afstemning.

Hvad angår afholdelse af bindende kommunale folkeafstemninger samtidig med folkeafstemningen, henvises til reglerne om disse afstemninger i kapitel 11 a i den kommunale og regionale valglov samt til

det daværende Social- og Indenrigsministeriums orienteringsbreve af 8. august 2018 og 5. februar 2019. Brevene kan findes på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder>.

7.10. Exit polls

Valglovgivningen indeholder ikke bestemmelser om, hvorvidt eller på hvilke betingelser der kan foretages meningsmålinger på afstemningsstederne på valgdagen, efter at vælgerne har afgivet deres stemme (exit polls).

Efter lovens § 50 skal vælgerne kunne stemme uden umiddelbart inden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning.

Der må derfor ikke foretages meningsmålinger på afstemningsdagen i valglokalerne eller på steder i umiddelbar tilknytning hertil. Der er ikke noget i vejen for at afholde meningsmålingen uden for valglokalerne og steder i umiddelbar tilknytning hertil, blot man først henvender sig til vælgerne, efter at de har stemt.

Meningsmålinger, der afholdes inden for afstemningsstedets matrikel, kan kun foretages med kommunalbestyrelsens tilladelse. Kommunalbestyrelsens afgørelse, om og på hvilke betingelser der skal gives tilladelse, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret. Kommunalbestyrelsen må derfor ikke ud fra et ønske om at forhindre afholdelsen af sådanne meningsmålinger give afslag eller gøre en tilladelse betinget af, at resultatet først offentliggøres efter afstemningens afslutning for at forhindre, at sådanne meningsmålinger afholdes.

Meningsmålinger på områder på eller ud til offentlig gade eller vej kan derimod foretages uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse gælder der ikke et forbud mod offentliggørelse af sådanne meningsmålinger, inden afstemningen på valgdagen er afsluttet. Et sådant forbud kan ikke udledes af forbuddet i loven mod foretagelse af stemmeoptælling og offentliggørelse af resultatet inden kl. 20 på valgdagen.

7.11. Pressens adgang til stemmelokalerne

Det er valgstyrene på afstemningsstedet, der som ansvarlige for afstemningen på valgdagen afgør, om og på hvilken måde pressen, herunder tv-reportagehold, skal have adgang til et stemmelokale.

Valgstyrene skal sikre, at pressen ikke får adgang til lokalerne på en måde, der strider mod stemmelokalernes hemmelighed. Pressen må under ingen omstændigheder overvære en vælgers stemmeafgivning i stemmerummet, hvor kun vælgeren og de, der efter loven må give vælgeren den nødvendige personlige bistand til stemmeafgivningen, må være til stede, se lovens § 48, stk. 1, og § 49. I de tilfælde, hvor en vælger får lov til at stemme uden for stemmelokalet (vognstemme), må pressen heller ikke overvære vælgerens stemmeafgivning. Pressen må heller ikke se, hvad en vælger har stemt, inden vælgeren lægger stemmesedlen i stemmekassen, da vælgeren skal folde stemmesedlen sammen på en sådan måde, at ingen kan se, hvordan vælgeren har stemt, se lovens § 48, stk. 3. Dette gælder, uanset om vælgeren udtrykkeligt ønsker, at andre kan se, hvordan vælgeren har stemt. Vælgeren kan altså ikke bestemme, at andre skal se den udfyldte stemmeseddel, før den bliver lagt i stemmekassen.

Valgstyrene skal også sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod forbuddet i lovens § 50 mod valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i valglokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.6 og 7.10. Hvis pressen får adgang til stemmelokalerne, skal valgstyrene sikre, at pressen først henvender sig til vælgerne, efter at disse har stemt, at vælgerne kun afbildes eller medvirker i reportagen efter eget ønske, og at reportagen fra stemmelokalerne ikke får karakter af valgagitation over for de vælgere, der er til stede i lokallet.

Valgstyrene skal endvidere sikre, at pressens eventuelle tilstedeværelse sker uden gene eller ulempe for vælgerne under hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling.

Indenrigs- og Boligministeriet skal i den forbindelse og på baggrund af valgklager ved folketingsvalget den 18. juni 2015 over mediernes interviews med partiledere på valgsteder *henstille*, at valgstyrene

er særligt opmærksomme på, at mediernes interviews med bl.a. partiledere ikke må foregå på en sådan måde, at de er til gene for andre vælgere, f.eks. ved at disse bliver filmet mod deres vilje, eller at adgangsvejene blokeres.

Valgstyrerne bedes ligeledes være særligt opmærksomme på, at det vil kunne have karakter af valgagitation, hvis politikere interviewes i valglokalerne.

Valgstyrernes afgørelse af, om og på hvilke betingelser det kan tillades, at pressen er til stede under afstemningen, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret.

7.12. Valgobservatører

Der er ikke i valglovgivningen særlige regler om valgobservatører. Baggrunden herfor er, at valg i Danmark i udgangspunktet er åbne og frit tilgængelige for enhver, så længe de pågældende ikke forstyrrer valghandlingen. Se afsnit 7.5 om opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne. Dette gælder således også for både danske og udenlandske valgobservatører, der kan være til stede på afstemningsstedet og i stemmelokalerne på lige fod med alle andre. Valgobservatørerne må ikke overvære en vælgers stemmeafgivning, heller ikke selv om dette er vælgerens ønske.

Danmark har ved flere tidligere valg haft besøg af valgobservatører i form af repræsentanter fra andre parlamentariske forsamlinger, valgadministrationer, NGO'er og partier i andre lande.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* til, at kommunerne instruerer valgstyrerne og de tilfornede vælgere i at udvise imødekommenhed over for valgobservatører.

Kommunerne har – ligesom alle andre – desuden mulighed for selv at invitere valgobservatører, som f.eks. interesserede udenlandske kolleger og samarbejdspartnere, til at overvære folkeafstemningen.

7.13. Børn i stemmerummet

Vælgeren skal være alene i stemmerummet, medmindre vælgeren har brug for personlig bistand, jf. lovens § 48, stk. 1, og § 49. Indenrigs- og Boligmini-

steriet har imidlertid ikke bemærkninger til, at valgstyrerne og de tilfornede vælgere tillader, at mindre børn, der ikke kan efterlades uden opsyn, går med en forælder ind i stemmerummet og overværer stemmeafgivningen. Det er en forudsætning, at børnene er under den skolepligtige alder og endnu ikke har lært alfabetet. Børn, der kommer med ind i stemmerummet, må således ikke kunne afkode, hvor forælderen sætter krydset, så de kan bryde stemmehemmeligheden ved at afsløre over for tredjemand, hvad forælderen stemte.

Når børnene er for store til at overvære stemmeafgivningen, vil det være en mulighed, at valgstyren eller den tilfornede vælger i stedet gør opmærksom på, at det store barn er velkomment til at se på stemmesedlen og gå med forælderen ind i stemmerummet, hvorefter barnet går ud og stiller sig på den anden side af stemmerummet (gardinet) og venter, mens forælderen sætter krydset. På denne måde kan også børn, der ikke må overvære stemmeafgivningen, få indblik i, hvordan et valg forløber.

8. Brevstemmeafgivning

Ved folkeafstemninger kan der brevstemmes efter de almindelige regler i lovens kapitel 8 om brevstemmeafgivning ved folketingsvalg, se lovens § 100 med de undtagelser, der følger af bestemmelsens stk. 2-4. Undtagelserne vedrører dels indholdet af brevstemmesedlerne (på brevstemmesedlerne skal klart adskilt være trykt ordene »Ja« og »Nej«) og fremgangsmåden ved stemmeafgivningen, dels fristen for at brevstemme i kommunerne på de steder, hvor enhver vælger kan brevstemme, se nedenfor i afsnit 8.2.

Her i landet kan der brevstemmes fra onsdag den 20. april 2022 (de sidste 6 uger før afstemningsdagen), dog senest lørdag den 28. maj 2022 (tredjesidste hverdag før afstemningsdagen, herunder lørdag), se lovens § 100, stk. 4. Der kan i denne periode brevstemmes på borgerservicecentre m.v. (se afsnit 8.2), i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem (se afsnit 8.4), på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse (se afsnit 8.3).

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der brevstemmes fra 3 måneder før afstemningsdagen, dog tidligst når der er den fornødne klarhed over afstemningstemaet, se afsnit 8.6. Folkeafstemningen afholdes ikke på Færøerne og i Grønland. Der opstår derfor ikke spørgsmål om stemmeafgivning for færøske og grønlandske vælgere, der midlertidigt opholder sig i Danmark.

Om materialet til brug for brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.1. Om kommunens modtagelse og registrering af de modtagne brevstemmer, se afsnit 8.7.

8.1. Brevstemmematerialet

8.1.1. Brevstemmematerialets udformning

Ved brevstemmeafgivningen må kun anvendes det brevstemmemateriale, der er fremstillet af Indenrigs- og Boligministeriet, se lovens § 60.

Brevstemmematerialet til brug ved brevstemmeafgivning til folkeafstemning består af:

- 1) En hvid stemmeseddel påtrykt ordene »Stemmeseddel« samt ordene »Ja« og »Nej« i to adskilte felter.
- 2) En rød konvolut, der på forsiden er påtrykt ordene »Stemmeseddel til folkeafstemning« samt en kort vejledning om, hvordan stemmesedlen skal udfyldes.
- 3) Et følgebrev. Følgebrevets ene side er forsynet med rubrikker til angivelse af den kommunalbestyrelse, følgebrevet skal sendes til, samt vælgerens navn, fødselsdato, bopæl og underskrift i tilknytning til en fortrykt tekst, hvoraf det bl.a. fremgår, at den stemmeseddel, der fremsendes i den lukkede konvolut, er en stemmeseddel til folkeafstemningen fra den vælger, der har underskrevet følgebrevet. Den samme side er endvidere forsynet med rubrikker i tilknytning til en fortrykt tekst til stemmemodtagerens attestation af vælgerens brevstemmeafgivning. Følgebrevets anden side er påtrykt en vejledning om fremgangsmåden ved afgivelsen af brevstemme. I nederste højre hjørne på vejledningssiden (bagsiden) er trykt »Schultz 2008«, »Rosendahls-Schultz Grafisk 2014« eller »Rosendahls 2016«.
- 4) En rød yderkuvert, der på forsiden i nederste venstre hjørne er påtrykt ordene »Stemmeseddel til folkeafstemning«. Forsiden er endvidere forsynet med rubrikker til angivelse af, hvilken kommunes kommunalbestyrelse yderkuverten med indeholdt brevstemme skal sendes til. Yderkuvertens bagside er forsynet med rubrikker til angivelse af vælgerens navn, fødselsdato og bopæl.

Kommunalbestyrelsen kan derudover anvende det følgebrev, som kommunalbestyrelsen kan udskrive fra KMD's system, og den yderkuvert, der passer til dette følgebrev. Dette materiale skal efter Indenrigs- og Boligministeriets bestemmelse sidestilles med de følgebrev og yderkuverter, som Indenrigs- og Boligministeriet har fået fremstillet, og kan derfor anvendes ved den brevstemmeafgivning, som kommunalbestyrelsen står for, se lovens § 66, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen skal dog sørge for, at der på alle brevstemmesteder i kommunen findes eksemplarer af Indenrigs- og Boligministeriets brevstemmemateriale, inkl. følgebrev og yderkuvert. Det må således ikke forekomme, at en vælger afvises fra at afgive en brevstemme, f.eks. fordi vedkommende ikke kan fremsøges i KMD's system eller pga. tekniske problemer med udskrivningen af følgebrevet fra KMD's system. I sådanne tilfælde skal vælgeren tilbydes at anvende Indenrigs- og Boligministeriets brevstemmemateriale, hvor følgebrevet kan udfyldes i hånden.

8.1.2. Nyt brevstemmemateriale og benyttelse af restoplæg. Bestilling og betaling af nyt materiale

Indenrigs- og Boligministeriet har senest i 2016 ladet fremstille nyt brevstemmemateriale til folkeafstemning. Brevstemmematerialet har samme format og indeholder samme bestanddele (se afsnit 8.1.1) som tidligere oplæg af brevstemmematerialet. Det er alene følgebrevet, der er ændret ved, at et felt til navnet på den stemmemodtager, som attesterer følgebrevet, er tilføjet på forsiden af følgebrevet. Både materialet fremstillet i 2008, 2014 og 2016 kan benyttes ved brevstemmeafgivningen.

Brevstemmemateriale fremstillet før 2008 kan derimod *ikke* benyttes, men skal kasseres. Endvidere kan brevstemmemateriale beregnet til folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg eller kommunale og regionale valg *ikke* benyttes til folkeafstemninger.

Brevstemmematerialet kan bestilles hos Stibo Complete (tidligere Rosendahls), Vandtårnsvej 83A, 2860 Søborg, telefon: 43 22 73 00, e-mail: kundeservice@stibocomplete.com. Det er ikke muligt at bestille brevstemmemateriale via forlagets hjemmeside.

Kommunerne bliver faktureret af Stibo Complete for det materiale, der bestilles. Udgifterne til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning på sygehuse, i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse, på skibe og havanlæg samt i udlandet afholdes dog af Indenrigs- og Boligministeriet.

8.2. Brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme (borgerservicecentre o.lign.)

8.2.1. Generelle regler

Enhver vælger kan brevstemme i enhver kommune her i landet, se lovens § 53. På de steder, hvor enhver vælger kan brevstemme, kan der brevstemmes fra onsdag den 20. april 2022 (de sidste 6 uger før afstemningsdagen), dog senest lørdag den 28. maj 2022 (tredjesidste hverdag før afstemningsdagen, herunder lørdag), se lovens § 100, stk. 4.

Enhver vælger, der kan identificere sig, se lovens § 61, har således en lovmæssig ret til inden for dette tidsrum at brevstemme i enhver kommune i hele landet på de steder, hvor kommunalbestyrelsen har bestemt, at vælgere kan brevstemme, se lovens § 53.

Brevstemmeafgivningen kan ikke forbeholdes vælgere, der har bestilt tid, men kommunalbestyrelsen må gerne tilbyde vælgerne at bestille tid for at undgå ventetid i forbindelse med brevstemmeafgivningen.

8.2.2. Kommunalbestyrelsens valg af brevstemmesteder

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme. Inden for valglovgivningens rammer er det op til den enkelte kommunalbestyrelse at beslutte, hvor brevstemmeafgivningen skal finde sted.

Det er forudsat i loven, at kommunalbestyrelsen skal sikre sig, at vælgeren ikke får for lang afstand til et sted, hvor vælgeren kan brevstemme, og at der er rimelige muligheder for offentlig og privat transport til brevstemmestedet. Det kan være hensigtsmæssigt at give adgang til at brevstemme på alle kommunens borgerservicecentre inkl. filialer. I større kommuner kan det være hensigtsmæssigt at give vælgerne adgang til at brevstemme flere steder i kommunen.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere sørge for, at de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, er tilstrækkeligt afskærmet, og at vælgerne ikke udsættes for holdningsmæssig påvirkning m.v. For mere herom, se afsnit 8.2.4.

8.2.3. Åbningstider og annoncering

Der skal være personale til stede, der kan fungere som brevstemmemodtagere for de vælgere, der måtte henvende sig for at brevstemme inden for almindelig ekspeditionstid i hele den periode, hvor enhver vælger kan brevstemme. En kommune må således ikke holde et borgerservicecenter åbent i kortere tid for brevstemmeafgivning end borgerservicecentrets almindelige åbningstid. Det gælder også, hvis borgerservicecentret har længere åbent den sidste dag, der kan brevstemmes, end det tidsrum, der som minimum skal være åbent for brevstemmeafgivning, dvs. kl. 9-16.

Åbningstiden for brevstemmeafgivning og evt. andre borgerserviceekspeditioner må dog godt afvige fra den pågældende lokations almindelige åbningstid, hvis kommunen afholder brevstemmeafgivning på et sted, hvor der foregår andre aktiviteter end borgerserviceekspeditioner, f.eks. på et bibliotek, en uddannelsesinstitution eller et kulturhus m.v., se afsnit 8.2.4. Det gælder også, selv om kommunen ikke har selvstændige borgerservicecentre, men udelukkende har sådanne »blandede« borgerservicefunktioner. Kommunen bør i givet fald annoncere åbningstiderne for brevstemmeafgivning og andre borgerserviceekspeditioner synligt på stedet og på kommunens hjemmeside og evt. på den pågældende lokations hjemmeside. Kommunen bør samtidig sikre sig, at medarbejdere på de pågældende lokationer og i borgerservice m.v. er bekendt med eventuelle differentierede åbningstider og dermed er i stand til at vejlede vælgere herom.

Kommunalbestyrelsen skal på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, holde åbent for brevstemmeafgivning som minimum i tidsrummet kl. 9-16 lørdag den 28. maj 2022 (den sidste dag, hvor der kan brevstemmes), se lovens § 56, stk. 2. Det vil være hensigtsmæssigt at holde også evt. øvrige steder i kommunen, hvor der kan brevstemmes, åbent nogle timer denne dag.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt også at holde brevstemmestederne i kommunen åbent nogle timer de to forudgående lørdage før den sidste dag for brevstemmeafgivning, dvs. lørdag den 14. maj 2022 og lørdag den 21. maj 2022.

Det er forudsat i loven, at kommunen på sin hjemmeside og på anden egnet måde, f.eks. ved annoncering i lokale dagblade, offentliggør, hvilken eller hvilke afdelinger i kommunen der varetager brevstemmefunktionen og disses åbningstid.

8.2.4. Afskærmning og sikring mod holdningsmæssig påvirkning. Brevstemmeafgivning på biblioteker, uddannelsesinstitutioner, i valgbusser o.lign.

Det er en forudsætning, at det lovfæstede princip om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valgbehandlingen overholdes, når kommunalbestyrelsen tilrettelægger brevstemmeafgivningen og beslutter, hvor i kommunen enhver vælger skal kunne brevstemme.

Kommunen skal således sikre, at vælgerne kan afgive deres brevstemme uden at blive udsat for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 8. Brevstemmeafgivningen bør derfor som udgangspunkt foregå i et særligt lokale eller i afskærmede omgivelser, hvor der ikke er fremlagt eller ophængt materiale, der kan tolkes som agiterende eller i øvrigt holdningspåvirkende.

Brevstemmeafgivningen skal i alle tilfælde fortsat forestås af kommunalt ansat personale. Kommunalbestyrelsen skal sørge for behørig instruktion af det kommunale personale, herunder om forbuddet mod at give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme, reglerne om hjælp til stemmeafgivning og den korrekte udfyldning af stemmeseddel, følgebrev og yderkuvert m.v.

Kommunalbestyrelsen bør være særligt opmærksom på dette, hvis brevstemmeafgivningen henlægges til andre dele af den kommunale forvaltning end borgerservicecentre, f.eks. biblioteker eller kulturhuse m.v., eller til mobile enheder, f.eks. valgbusser eller biblioteksbusser, eller til midlertidige afstemningssteder, f.eks. på banegårde eller uddannelsesinstitutioner. Brugen af mobile eller midlertidige brevstemmesteder forudsætter, at der sker den fornødne afskærmning af de lokaliteter, hvor brevstemmeafgivningen foregår, samt at stemmehemmeligheden og valgbehandlingsens uforstyrrede afvikling er sikret i tilstrækkelig grad – herunder også, når der ydes personlig bistand til stemmeafgivningen, se afsnit 8.2.6.

Ved henlæggelse af brevstemmeafgivning til biblioteker, hvor der som et led i bibliotekets forpligtelse til at informere om samfundsforhold i henhold til bibliotekslovgivningen er fremlagt holdningspåvirkende materiale, er det et krav, at dette materiale er anbragt således, at det ikke befinder sig i eller i nærheden af det område, hvor brevstemmeafgivningen foregår. Dette gælder også materiale, der ganske vist ikke agiterer for et bestemt synspunkt i forbindelse med aktuelle politiske spørgsmål eller giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende, men som udsætter vælgeren for holdningsmæssige påvirkninger. Heller ikke oplysende materiale om emnet for folkeafstemningen eller om aktuelle politiske spørgsmål må være fremlagt eller ophængt i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen. Det lovforslag, der stemmes om ved folkeafstemningen, må dog gerne være tilgængeligt. At nævnte materiale med undtagelse af lovforslaget ikke må befinde sig i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen, må efter ministeriets opfattelse indebære, at materialet ikke må kunne ses af vælgeren fra det sted, hvor brevstemmeafgivningen finder sted - heller ikke, hvis vælgeren vender sig rundt. Det skal således være placeret uden for vælgerens synsvidde.

Blandt andet ved den fornødne skiltning, afskærmning, støjdemping og den fornødne bemanning ved dertil instrueret kommunalt personale skal det sikres, at valgbehandlingen kan afvikles forsvarligt, stemmehemmeligheden overholdes, og brevstemmematerialet opbevares forsvarligt. Disse hensyn indebærer, at brevstemmemodtagere skal have den fornødne alder og modenhed, for at brevstemmeafgivningen kan foregå på en betryggende måde. Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse skal brevstemmemodtagere således normalt være myndige (være fyldt 18 år), idet de bl.a. på kommunens vegne skal attestere følgebrevet til brevstemmen og om nødvendigt kunne yde personlig bistand til stemmeafgivningen.

Der skal endvidere være den nødvendige plads og indretning til, at vælgeren kan afgive sin brevstemme uden overværelse af andre, og at den fornødne hjælp kan ydes de vælgere, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen.

Forbudt mod, at der på biblioteker fremlægges eller ophænges materiale, der kan tolkes agiterende

m.v., på det sted, hvor brevstemmeafgivningen afvikles, er ifølge Slots- og Kulturstyrelsen foreneligt med bibliotekernes forpligtelse til at informere om samfundsforhold i henhold til bibliotekslovgivningen, herunder ved fremlæggelse af valgmateriale m.v. Bibliotekerne kan derfor normalt benyttes til brevstemmeafgivning, uden at dette strider imod bibliotekernes informationsforpligtelse. Det bemærkes herved, at valgmateriale m.v. som nævnt godt må være fremlagt i rum og på steder, som vælgerne passerer på vej til brevstemmeområdet.

Ved henlæggelse af brevstemmeafgivningen til steder med fri adgang for offentligheden, f.eks. en uddannelsesinstitution eller en banegård m.v., skal der udvises særlig omhu for at sikre lovgivningens krav til valghandlingens uforstyrrede varetagelse, herunder i form af den fornødne afskærmning af brevstemmelokalerne og sikring af vælgeren mod holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden brevstemmeafgivningen. Det indebærer bl.a., at der ikke må afholdes vælgermøder i umiddelbar tidsmæssig tilknytning til brevstemmeafgivningen, således at vælgerne efter at have deltaget i et vælgermøde kan gå direkte hen og brevstemme i f.eks. et tilstødende lokale. Se lovens § 61, stk. 8, hvorefter stemmemodtageren påser, at vælgere, der ønsker at brevstemme, ikke udsættes for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning *i umiddelbar tilknytning* til brevstemmeafgivningen. Kommunalbestyrelsen bør derfor ved fastlæggelsen af dato og tidsrum for brevstemmeafgivning på steder med fri adgang for offentligheden forinden undersøge, om der er planlagt afholdt vælgermøder de pågældende steder, og om muligt træffe aftale med de pågældende lokationer om, at der ikke afholdes vælgermøder op til eller samtidig med brevstemmeafgivningen.

Der er ikke adgang til at oprette faste brevstemmesteder på eller ud til offentlig vej. Under forudsætning af, at der sker den nødvendige iagttagelse af de ovenfor nævnte almindelige principper for en betryggende, neutral og sikker brevstemmeafgivning, vil der dog kunne foranstalles brevstemmeafgivning fra mobile enheder, f.eks. en bogbus eller lignende.

8.2.5. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme

Indenrigs- og Boligministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende, skal foregå. Brevstemmeafgivningen skal derfor foregå direkte efter lovens regler, se lovens § 61.

8.2.5.1. Instruktion af stemmemodtagere

Indenrigs- og Boligministeriet modtager op til hvert valg henvendelser fra kommunerne om, hvorvidt brevstemmer, hvor følgebrevet ikke er udfyldt korrekt, kan tages i betragtning, herunder særligt, hvor der er begået administrative fejl. Ministeriet skal derfor indskærpe vigtigheden af, at de kommunalt ansatte og tilforordnede vælgere, der skal virke som stemmemodtagere, er tilstrækkeligt instrueret om proceduren for afgivelse og modtagelse af brevstemmer, herunder vigtigheden af, at der udvises den største omhyggelighed hermed. Stemmemodtagerne bør være særligt opmærksomme på, at der er anvendt det korrekte følgebrev, og at følgebrevet er udfyldt korrekt af både vælgeren og stemmemodtageren, så tvivlstilfælde ved den senere gennemgang af brevstemmerne mindskes mest muligt. Manglende iagttagelse af den foreskrevne fremgangsmåde kan føre til, at brevstemmen ikke kan tages i betragtning, se afsnit 8.7.4.3 og 9.2.1.

8.2.5.2. Identifikation af vælgeren og udlevering af brevstemmemateriale

Vælgere, der ønsker at brevstemme, skal vise den nødvendige legitimation til brevstemmemodtageren, inden brevstemmematerialet udleveres, se lovens § 61, stk. 1.

Vælgerens valgkort kan tjene som identifikation af vælgeren, hvis der ikke i øvrigt er anledning til tvivl om vælgerens identitet. Benyttes valgkortet, skal vælgeren dog, for at vælgeren kan anses for identificeret, oplyse sin fødselsdato, dvs. dag, måned og årstal, eller fremlægge anden form for ID, hvoraf fødselsdatoen fremgår, over for stemmemodtageren, inden brevstemmematerialet kan udleveres. Det er alene vælgerens fødselsdato, der skal oplyses, men ikke CPR-nummeret.

Er der tvivl om vælgerens identitet, skal denne fastslås. Dette skal om nødvendigt ske ved, at vælgeren fremlægger dokumentation herfor. I den forbindelse kan det digitale sundhedskort (app'en »Sundhedskortet«) og det digitale kørekort (app'en »Kørekort«) indgå. For mere om principperne for identifikation af vælgeren henvises til afsnit 7.3.1 om identifikation af vælgeren på valgdagen.

8.2.5.3. Udfyldning og afgivelse af brevstemme. Stemmehemmelighed

Ved brevstemmeafgivningen sætter vælgere, der stemmer for lovforslaget, et kryds ved ordet »Ja« på stemmesedlen, mens vælgere, der stemmer imod, sætter et kryds ved ordet »Nej«, se lovens § 99, stk. 3, 2. pkt., jf. § 100, stk. 3.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., skal vælgeren udfylde stemmesedlen, uden at andre overværer det, og dermed uden at andre kan se, hvad vælgeren har stemt, se dog afsnit 8.2.6 om de tilfælde, hvor vælgeren får personlig bistand til stemmeafgivningen. Reglen gælder også i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, er til stede i f.eks. borgerservicecentret, mens brevstemmeafgivningen finder sted. Reglen gælder, uanset om det er vælgerens ønske, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt.

Det er endvidere ikke tilladt, at en vælger fotograferer sin udfyldte stemmeseddel og herefter publicerer billedet på de sociale medier eller andre steder. Det vil være i strid med stemmehemmeligheden, som følger af lovens § 61, stk. 3, 1. pkt. Brevstemmemodtagerne bør derfor informere de vælgere, der retter henvendelse herom, om, at det ikke er tilladt at fotografere sin udfyldte stemmeseddel. Da det imidlertid ikke er strafbart på denne måde at bryde stemmehemmeligheden, kan brevstemmemodtagerne alene gribe ind med en henstilling om at overholde stemmehemmeligheden i de tilfælde, hvor brevstemmemodtagerne bliver bekendt med, at en vælger vil tage et billede af sin udfyldte stemmeseddel. Kommunalbestyrelsen er således heller ikke forpligtet til at reagere, hvis det efterfølgende opdagges, at en vælger har publiceret et billede af sin udfyldte stemmeseddel på de sociale medier eller andre steder.

Når vælgeren har udfyldt brevstemmesedlen, lægger vælgeren stemmesedlen i konvolutten. Derefter

udfylder vælgeren følgebrevet og underskriver dette i overværelse af stemmemodtageren, der attesterer stemmeafgivningen. Ved attestationen anfører stemmemodtageren – således som den fortrykte tekst til brug for attestationen foreskriver – dato, navn, underskrift, stilling og myndighedens stempel på følgebrevet. Hvis stemmemodtageren ikke har mulighed for at sætte myndighedens stempel på følgebrevet, skal myndighedens navn skrives med blokbogstaver.

Som anført i afsnit 8.1.1 kan kommunalbestyrelsen anvende det følgebrev, som kan udskrives fra KMD's system, og den yderkuvert, der passer til dette følgebrev. Anvendes følgebrevet fra KMD's system, skal vælgeren ikke udfylde følgebrevet, da de nødvendige oplysninger allerede fremgår af brevet. Vælgeren skal derfor alene underskrive følgebrevet i overværelse af stemmemodtageren, der attesterer stemmeafgivningen. Ved udskrivning af følgebrev er det vigtigt, at der udvises den fornødne omhyggelighed, så det sikres, at følgebrevet vedrører den korrekte type valg.

Vælgeren lægger efter stemmemodtagernes attestation af stemmeafgivningen konvolutten med stemmesedlen samt følgebrevet i yderkuverten og lukker yderkuverten i overværelse af stemmemodtageren. Vælgeren udfylder yderkuverten med sit navn, sin fødselsdato og sin bopæl i overværelse af stemmemodtageren, se lovens § 61, stk. 3. Hensigten hermed er at højne sikkerheden om afstemningen, idet det er Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse, at det er en central retssikkerhedsgaranti ved brevstemmeafgivningen, at vælgeren deltager i hele proceduren omkring brevstemmeafgivningen.

Ved anvendelse af følgebrev fra KMD's system og den tilhørende dobbeltrudede yderkuvert skal vælgeren ikke udfylde yderkuverten, da de nødvendige oplysninger fremgår af følgebrevet og er synlige i kuvertens ruder.

8.2.5.4. Kommunens håndtering af afgivne brevstemmer

Yderkuverten sendes til den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten, se lovens § 61, stk. 7.

Hvis vælgeren er flyttet eller står over for at skulle flytte inden 15.-dagen før afstemningen, og kommu-

nen i forbindelse med vælgerens brevstemmeafgivning eller på anden måde (også efterfølgende) bliver opmærksom på dette, bør kommunen videresende brevstemmen til vælgerens nye bopælskommune. Kommunen har ikke pligt til systematisk at undersøge, om vælgere, hvis brevstemme kommunen har modtaget, skulle være flyttet forud for afstemningen.

Når den enkelte vælger er færdig med at stemme, vil det være hensigtsmæssigt, at brevstemmen (yderkuvert med indhold) lægges ned i en særlig brevstemmekasse i vælgerens påsyn, sådan at én stemmekasse er beregnet til »indenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der ikke skal sendes videre med postvæsenet, mens en anden stemmekasse er beregnet til »udenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der skal sendes videre med postvæsenet.

»Udenbys« brevstemmer skal afleveres til postbeholdelse så hurtigt som muligt. Brevstemmerne bør om muligt afsendes samme dag, de er afgivet, eller senest dagen efter.

»Udenbys« brevstemmer, der afgives i perioden fra og med mandag den 23. maj 2022 til og med lørdag den 28. maj 2022 i en kommune, og som skal sendes til en anden kommune, kan samles til bunke ét sted i afsenderkommunen og sendes samlet i henhold til en aftale indgået mellem KL og PostNord, se afsnit 3.2.2.

Hvis kommunen i denne periode (den 23.-28. maj 2022) modtager anmodninger fra hospitaler og fængsler om at lade brevstemmer afgivet på disse institutioner indgå i kommunens samlede forsendelse med PostNord søndag den 29. maj 2022 for at sikre rettidig levering til bopælskommunen, er der intet til hinder for at medtage disse brevstemmer i forsendelsen.

Brevstemmer, der sendes med PostNord mere end 9 dage før afstemningsdagen, kan sendes som almindelige breve. Brevstemmer, der afgives de sidste 9 dage før valgdagen, skal sendes som Quickbreve (dag til dag-forsendelse), hvis de sendes med PostNord uden for den indgåede sær aftale med KL.

Om afsendelse af brevstemmer lørdag den 28. maj 2022, som er den sidste dag, hvor der kan brevstemmes, se afsnit 3.2.2.

8.2.5.5. Hjælpemidler ved brevstemmeafgivningen

Kommunalbestyrelsen skal stille hjælpemidler til rådighed ved brevstemmeafgivningen efter reglerne i bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen.

Vælgeren har også mulighed for at medbringe egne hjælpemidler (f.eks. lup eller særligt skriveredskab) ved brevstemmeafgivningen.

Bekendtgørelsen stiller krav om, at nogle hjælpemidler skal stilles til rådighed på alle de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, mens andre skal stilles til rådighed på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed på alle de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme:

- 1) **Sort pen.** Den sorte pen skal have en stregtykkelse på mindst 0,7 mm og højst 1,0 mm. Anvendelse af en sort pen gør, at udfyldningen af brevstemmesedlen bliver tydeligere end ved brug af andre skriveredskaber som f.eks. blyanter. Se bekendtgørelsens § 2, stk. 2. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* desuden, at der stilles sorte penne til rådighed for vælgerne, når kommunalbestyrelsen gennemfører brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder på plejehjem, se afsnit 8.4.
- 2) **Lup.** En lup kan forstørre teksten på stemmesedlen og er derfor en hjælp til vælgere med nedsat syn. Luppen skal være en ikke-håndholdt lup, der har fast eller justerbar afstand mellem linse og objekt, og luppen skal kunne forstørre tekst til mindst firedobbelt størrelse. Endelig skal vælgerne kunne afkrydse stemmesedlen under luppen. Der kan f.eks. være tale om en såkaldt standlup eller en lup, der er fastgjort på en »arm«, som kan monteres på bord eller væg. Se § 3, stk. 2, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* desuden, at der så vidt muligt stilles en sådan lup til

rådighed for vælgerne, når kommunalbestyrelsen gennemfører brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder på plejehjem, se afsnit 8.4.

- 3) **LED-lampe.** Der skal være tale om en ikke-håndholdt LED-lampe, hvor vælgeren kan regulere lysstyrke og lysfarve, hvilket kan gøre det lettere for nogle at læse stemmesedlen. Vælgeren skal desuden kunne ændre lampens placering, således at lysudfaldet kan tilpasses vælgerens behov. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* desuden, at der så vidt muligt stilles en sådan lampe til rådighed for vælgerne, når kommunalbestyrelsen gennemfører brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder på plejehjem, se afsnit 8.4.

- 4) **Overlægsplade til stemmesedlen.** På overlægspladen skal »Ja« og »Nej« anføres med punktskrift, og ud for »Ja« og »Nej« skal der være udstansede huller til brug for afkrydsning af stemmesedlen. Overlægspladen skal være udformet på en sådan måde, at stemmesedlen kan ligge fast under overlægspladen, når vælgeren skal afkrydse stemmesedlen. Se § 7, stk. 2, i bekendtgørelsen.

Det bør sikres, at overlægspladen placeres korrekt på stemmesedlen. Dette kan f.eks. ske ved, at brevstemmemodtageren tilbyder at hjælpe vælgeren med at placere overlægspladen på stemmesedlen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller* desuden, at der så vidt muligt stilles en overlægsplade til stemmesedlen til rådighed for vælgerne, når kommunalbestyrelsen gennemfører brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder på plejehjem, se afsnit 8.4.

Følgende hjælpemidler skal stilles til rådighed på mindst ét af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme:

- 1) **Hæve-/sænkebord.** Et hæve-/sænkebord kan være en hjælp for vælgere, der er kørestolsbrugere. Bordet skal kunne reguleres i højden af vælgeren, skal være minimum 90 x 60 cm og skal have fri benplads, så en kørestolsbruger kan placere sig ved bordet. Se § 5, stk. 2, i bekendtgørelsen.

Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at hæve-/sænkebordet er forsynet med en mat overflade. Dette kan – hvis bordpladen ikke i sig selv er mat – opnås ved f.eks. at beklæde bordet med en dug eller lignende eller benytte et mat skriveunderlag. I givet fald skal dugen eller skriveunderlaget være tilstrækkeligt fastgjort, så vælgeren har et fast underlag, når stemmesedlen skal udfyldes. Det vil desuden være hensigtsmæssigt, hvis bordpladen kan skråtstilles af vælgeren, såfremt den pågældende har behov for dette i forbindelse med afkrydsning af stemmesedlen.

- 2) **Forstørrelsesapparat med skærm af typen CCTV (Closed Circuit Television).** Vælgeren skal kunne regulere skriftstørrelse, kontraster og lysstyrke. Læsepladen, hvor brevstemmesedlen placeres ved brug af CCTV'et, skal desuden kunne låses fast, så brevstemmesedlen ligger fast, når vælgeren skal udfylde brevstemmesedlen. Af sikkerhedsmæssige årsager er det vigtigt, at CCTV'et ikke kan tilkobles internettet. CCTV'et må heller ikke kunne affotografere brevstemmesedlen eller på nogen måde lagre data. Se § 6, stk. 2, i bekendtgørelsen.

På hvert af de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, skal der være opslag, der oplyser om muligheden for at benytte de hjælpemidler, som stilles til rådighed, se bekendtgørelsens § 8, stk. 2. Indenrigs- og Boligministeriet *henstiller*, at opslagene placeres synligt for vælgerne ved ankomsten til brevstemmestedet eller umiddelbart herefter, f.eks. ved indgangen.

Om kommunens anskaffelse af ovennævnte hjælpemidler henvises til afsnit 7.2.2.3.

Om kommunens annoncering om muligheden for at benytte de nævnte hjælpemidler ved stemmeafgivningen på afstemningsdagen og ved brevstemmeafgivningen henvises til afsnit 7.2.2.2.

8.2.5.6. De fysiske rammer for brevstemmeafgivning

Det vil være hensigtsmæssigt, at der på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentre og lignende, så vidt muligt indrettes stemmerum, hvor vælgeren kan stemme. Et bord eller en pult, der står for sig selv, så vælgeren har mulighed for at afgive sin stemme uden at andre kan se, hvad vælgeren har stemt, kan dog også bruges.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt, hvis et eller flere af de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentre og lignende, er indrettet således, at lokalerne, herunder evt. stemmerum eller enkeltstående pulte, er tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Der skal desuden tages højde for, at det skal være muligt at stille eventuelle hjælpemidler til rådighed ved brevstemmeafgivningen i de enkelte stemmerum, se afsnit 8.2.5.5.

Det vil desuden være hensigtsmæssigt, hvis der på et eller flere af de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, for at lette tilgængeligheden for personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse indrettes et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal således have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to stemmemodtagere eller en stemmemodtager samt en personligt valgt hjælper, når en vælger har brug for personlig bistand til at afgive sin stemme, se afsnit 8.2.6. Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at der er plads til en kørestolsbruger samt to hjælpere. Brevstemmeafgivning i selve brevstemmestedets lokaler må tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til brevstemmeafgivningen vanskeligt kan høres af andre end vælgeren selv og den eller de medvirkende stemmemodtagere og/eller en eventuel hjælper, som vælgeren selv har udpeget.

Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne bruges af kørestolsbrugere. Se instituttets Stemmeboksvejledning her: <https://build.dk/Pa>

[ges/Vejledning-Stemmebokse.aspx](https://build.dk/Vejledning-Stemmebokse.aspx). For opklarende spørgsmål kan BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø kontaktes på tlf.nr. 28 10 40 41 eller e-mail: build@build.aau.dk. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: <https://build.dk/>. Se endvidere afsnit 7.2.3.

Det Centrale Handicapråd har udarbejdet guiden »Valg for alle« til kommunerne om handicaptilgængelighed til valg, der kan findes på adressen: <https://dch.dk/viden-om-handicap/vejledninger-om-handicap>.

8.2.5.7. Forbud mod holdningsmæssig påvirkning m.v.

Stemmmodtageren skal påse, at vælgere, der ønsker at brevstemme, ikke udsættes for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 8. Varetager flere stemmemodtagere brevstemmeafgivningen, skal forbuddet mod valgagitation og holdningsmæssig påvirkning påses af dem begge. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre, at der i de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, ikke ligger materiale med nogen form for holdningsmæssig påvirkning i forbindelse med afstemningen, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som egentlig valgagitation. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, er tilstrækkeligt afskærmet. For mere herom, se afsnit 8.2.4. Forbuddet gælder *enhver* form for holdningsmæssig påvirkning af vælgere, uanset medie, måde eller afsender m.v. Se afsnit 7.6 om det tilsvarende forbud på afstemningsdagen.

Stemmmodtagere og de personer, der yder personlig bistand, må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgere skal stemme, se lovens § 62, stk. 1, 1. pkt.

Stemmmodtagere må ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har afgivet brevstemme eller i øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning, se lovens § 62, stk. 1, 2. pkt.

De myndigheds personer, der medvirker ved brevstemmeafgivningen som stemmemodtagere, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning. Det gælder

også, hvis myndigheds personen medvirker som hjælper, herunder personligt udpeget hjælper.

Det er kommunalbestyrelsen, der afgør, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår pressen skal have adgang til borgerservicecentre og lignende i forbindelse med brevstemmeafgivningen, se afsnit 7.11.

8.2.6. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme

Indenrigs- og Boligministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan brevstemmeafgivningen skal foregå på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme. Hjælp til brevstemmeafgivningen skal derfor ydes direkte efter lovens regler.

8.2.6.1. Hvilke vælgere kan få hjælp til brevstemmeafgivningen?

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet, eller hvis vælgeren i øvrigt ønsker hjælp i forbindelse med brevstemmeafgivningen, skal den eller de stemmemodtagere, brevstemmen afgives til, yde den fornødne hjælp, se lovens § 61, stk. 4, 1. pkt.

Hjælp til brevstemmeafgivningen kan ydes ved personlig bistand og ved brug af hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 4, 2. pkt.

Retten til at forlange hjælp ved brevstemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der har behov for hjælp til brevstemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret brevstemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil. Vælgere med behov for hjælp til brevstemmeafgivningen har mulighed for på samme tid at få hjælp til brevstemmeafgivningen ved personlig bistand og ved brug af de hjælpemidler, der er stillet til rådighed ved brevstemmeafgivningen. Vælgere kan også få personlig bistand til de hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved brevstemmeafgivningen. Den personlige bistand kan f.eks. bestå i vejledning om, hvordan et bestemt hjælpemiddel fungerer.

For så vidt angår hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen, henvises til afsnit 8.2.5.5.

Det er i alle tilfælde *vælgeren selv*, der bestemmer, om vedkommende har brug for hjælp til brevstemmeafgivningen, hvilket bør indskræpes over for stemmemodtagerne. Hvis vælgeren trods et fysisk handicap eller lignende mener at være i stand til at gennemføre brevstemmeafgivningen uden hjælp, skal vælgeren have lov til det.

8.2.6.2. På hvilken måde kan vælgeren få hjælp til sin stemmeafgivning?

1) Personlig bistand af stemmemodtagere

Der er ikke nogen regel i folketingsvalgloven om, at der skal være to stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre eller lignende. Personlig bistand til brevstemmeafgivningen kan således ydes alene af én stemmemodtager. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede ved brevstemmeafgivningen for det tilfælde, at en vælger skal have personlig bistand til at udfylde stemmesedlen, se afsnit 8.2.6.3.

Hvis der er ydet personlig bistand ved brevstemmeafgivningen, skal dette fremgå af følgebrevet, se lovens § 61, stk. 4, sidste pkt. Dette kan ske ved, at stemmemodtagerne på følgebrevet påfører ordene »Personlig bistand ydet til udfyldning af stemmesedlen« eller lignende og deres underskrift.

2) Personlig bistand af én stemmemodtager og én personlig hjælper

Vælgeren kan også forlange, at den personlige bistand ydes af en stemmemodtager og en person, som vælgeren selv har udpeget. Hjælpen ydes således af den personligt udpegede hjælper *ud over* stemmemodtageren eller, hvis der medvirker flere stemmemodtagere, *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne, se lovens § 61, stk. 4, 2. pkt.

At den personlige bistand ydes *i forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til stemmeafgivningen ydes af både stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. Den, der attesterer stemmeafgivningen på

følgebrevet (stemmemodtageren), må ikke samtidig yde personlig bistand til at udfylde brevstemmesedlen, se afsnit 8.2.6.3, eller til at udfylde og underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, se afsnit 8.2.6.4. Personlig bistand til udfyldning af stemmesedlen samt udfyldning og underskrivelse af følgebrevet skal derfor ydes af den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang en anden praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, må det aftales mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven.

3) Personlig bistand alene af én personlig hjælper

Vælgeren kan i visse tilfælde forlange, at personlig bistand ydes *alene* af én person, som vælgeren selv har udpeget, dvs. uden at der tillige skal medvirke en stemmemodtager.

To betingelser skal være opfyldt, for at den personlige bistand kan ydes alene af en person, som vælgeren selv har udpeget: 1) Vælgeren skal *udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom*, og 2) ønsket skal være begrundet i en *umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse*, se lovens § 61, stk. 4, 4. pkt.

Betingelse 1: Udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse

For at personlig bistand kan ydes alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal vælgeren over for en stemmemodtager udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom. Vælgerens ønske om alene at få hjælp af en personligt udpeget hjælper skal dermed være udtrykkeligt og utvetydigt og må ikke kunne misforstås.

Det er vælgeren selv, der over for en stemmemodtager skal udtrykke, at vælgeren alene ønsker hjælp af en personligt udpeget hjælper. Stemmemodtageren har desuden ikke pligt til at spørge, om vælgeren alene ønsker hjælp til stemmeafgivningen af en personligt udpeget hjælper.

Tilkendegivelsen fra vælgeren kan ikke formidles gennem en anden person, f.eks. et familiemedlem eller en tolk.

Det er stemmemodtageren, der vurderer, om vælgeren udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegiver et ønske herom.

I de tilfælde, hvor valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at en vælger *alene* kan kommunikere ved brug af tegnsprog, kan en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk (herunder taktil tegnsprogstolk) dog anses som en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse. Dette indebærer, at en vælger, der har en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og som ønsker personlig bistand af en person udpeget af vælgeren selv, og som fremsætter dette ønske over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger ved brug af en tegnsprogstolk, vil have mulighed for at få personlig bistand alene af en person, vælgeren selv har udpeget. Hvis valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger vurderer, at vælgeren kan kommunikere uden brug af tegnsprogstolk, vil en tilkendegivelse ved brug af tegnsprogstolk ikke i sig selv udgøre en udtrykkelig og utvetydig tilkendegivelse.

En vælger, der alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktil tegnsprog), kan anvende en tegnsprogstolk efter eget valg, f.eks. en personlig hjælper eller ægtefælle. Det er således ikke et krav, at personen har valget til det pågældende valg. Det er heller ikke et krav, at personen er myndig, men vedkommende skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. Personen skal desuden rette sig efter valgstyrelsens eller den tilforordnede vælgers anvisninger og i øvrigt overholde valglovgivningens regler om forbud mod valgagitation eller anden holdningsmæssig påvirkning.

Betingelse 2: Umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse

Vælgerens ønske om at få hjælp alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, skal være begrundet i en umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.

En »umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse« er en funktionsnedsættelse, som stemmemodtagerne kan se eller konstatere, f.eks. i form af brækkede lemmer m.v. eller brug af kørestol, krykkestokke, mobilitæstok, førerhund el.lign.

Det omfatter også funktionsnedsættelser, som ikke umiddelbart er synlige, men som vælgeren kan dokumentere, f.eks. i form af ledsagekort eller parkeringskort for personer med handicap udstedt af Danske Handicaporganisationer eller en lægeerklæring eller en erklæring/attest udstedt af en offentlig myndighed.

Det er stemmemodtageren, der vurderer, om betingelsen er opfyldt og dermed, om personlig bistand kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper.

Hvis det vurderes, at personlig bistand *ikke* kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper – fordi en eller begge af ovenstående betingelser ikke er opfyldt – skal vælgeren i stedet tilbydes, at personlig bistand ydes af en personligt udpeget hjælper sammen med en stemmemodtager, eller at personlig bistand ydes af en eller to stemmemodtagere.

Beslutningen om, hvorvidt personlig bistand til brevstemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper, er ikke en afgørelse i forvaltningslovens forstand. Der er således ikke pligt for stemmemodtageren til at begrunde beslutningen herom over for vælgeren, til at give klagevejledning eller til – efter anmodning – at meddele beslutningen skriftligt.

Hvis en vælger er utilfreds med en beslutning om, hvorvidt personlig bistand til brevstemmeafgivningen kan ydes alene af en personligt udpeget hjælper, har vælgeren mulighed for at indgive en valgklage, se lovens § 103. Stemmemodtageren bør efter omstændighederne i medfør af den almindelige vejledningspligt vejlede vælgeren om denne klagemulighed, som indebærer, at Folketinget træffer afgørelse i sagen.

Om reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på afstemningsdagen henvises i øvrigt til afsnit 7.4.

8.2.6.3. Personlig bistand til udfyldning af stemmesedlen

En vælger har mulighed for at få personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen. Personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen kan kun ydes, hvis vælgeren *umiddelbart* over for den eller dem, der yder personlig bistand, *utvetydigt* kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme, se lovens § 61, stk. 6.

En sådan tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme, kan også gives ved brug af tegnsprog (herunder taktill tegnsprog), såfremt vælgeren alene kan kommunikere ved brug af tegnsprog (herunder taktill tegnsprog), se afsnit 8.2.6.2.

Hvis personlig bistand til brevstemmeafgivningen ydes *alene af stemmemodtageren*, vil det være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede for det tilfælde, at en vælger skal have personlig bistand til at udfylde stemmesedlen. De stemmemodtagere, der har ydet personlig bistand, påfører følgebrevet ordene »Personlig bistand ydet til udfyldning af stemmesedlen« el.lign. samt deres underskrifter (ikke deres initialer). Den af stemmemodtagerne, der ikke har ydet personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen samt udfyldning og underskrivelse af følgebrevet, attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet.

Hvis personlig bistand til brevstemmeafgivningen ydes af *en stemmemodtager og en person, der er udpeget af vælgeren selv*, og vælgeren ligeledes ønsker personlig bistand til udfyldning af brevstemmesedlen, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes umiddelbart over for *både* stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv.

I tilfælde af uenighed mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at brevstemmeafgivningen må afbrydes. Den fornødne personlige bistand til vælgerens brevstemmeafgivning, herunder til udfyldning af brevstemmesedlen, må herefter gives af en eller to stemmemodtagere, medmindre vælgeren frabeder sig personlig bistand.

Om reglerne om personlig bistand til afkrydsning af stemmesedlen på afstemningsdagen henvises i øvrigt til afsnit 7.4.4.

8.2.6.4. Personlig bistand til udfyldning og underskrivelse af følgebrevet og yderkuverten

Hvis vælgeren ikke er i stand til selv at udfylde og underskrive den del af følgebrevet, som vælgeren skal udfylde og underskrive, kan vælgeren også få personlig bistand hertil, se lovens § 61, stk. 4. Selve udfyldningen og underskrivelsen af følgebrevet skal ske i overværelse af en stemmemodtager. Hvis der

ydes personlig bistand til udfyldning og underskrivelse af følgebrevet, foregår dette ved, at en stemmemodtager eller den person, der er udpeget af vælgeren selv, skriver under på det sted på følgebrevet, der er beregnet til vælgerens underskrift, med sit eget navn efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn, mens en (anden) stemmemodtager attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet. Stemmeafgivningen kan kun attestere på følgebrevet af en stemmemodtager.

Den, der attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet, må ikke samtidig underskrive følgebrevet på vælgerens vegne. Hvis der (alene eller med en stemmemodtager) ydes personlig bistand af en person, som vælgeren selv har udpeget, skal den del af følgebrevet, som vælgeren skal udfylde og underskrive, derfor udfyldes og underskrives af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Kan den person, vælgeren har udpeget, ikke underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, eller har vælgeren ikke udpeget nogen, må en anden stemmemodtager tilkaldes for at løse denne opgave. I det tilfælde, hvor den personlige bistand til udfyldning og underskrivelse af følgebrevet ydes af en stemmemodtager, må en anden stemmemodtager ligeledes tilkaldes til at attestere stemmeafgivningen på følgebrevet.

Det er også stemmemodtageren, der skal identificere vælgeren og yde vælgeren vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.2.5.2.

I tilfælde af uenighed mellem en eventuelt personligt udpeget hjælper og en stemmemodtager kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at brevstemmeafgivningen må afbrydes. Den fornødne personlige bistand til vælgerens brevstemmeafgivning må herefter gives af en eller to stemmemodtagere, medmindre vælgeren frabeder sig personlig bistand.

Vælgeren kan endvidere få personlig bistand til at udfylde yderkuverten, hvis der ikke anvendes følgebrev og yderkuvert fra KMD's system. Stemmemodtageren hjælper vælgeren med – på grundlag af den foreviste legitimation – at udfylde rubrikken på yderkuvertens bagside med vælgerens fulde navn, fødselsdato og bopæl samt skriver adressen på yderkuverten til den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten (dvs. normalt den kommune, hvor

vælgeren er bopælsregistreret i CPR 15 dage før afstemningsdagen).

8.2.6.5. Mulighed for at vognbrevstemme

Brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentre og lignende, kan efter behov ske uden for brevstemmeafgivningsstedets lokaler, f.eks. på parkeringspladsen ved borgerservicecentret – en såkaldt vognbrevstemme. En vælger har dog ikke krav på at kunne brevstemme uden for brevstemmestedets lokaler.

Det er meget vigtigt, at brevstemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får mulighed for at finde ud af, hvad vælgeren har stemt.

Personlig bistand kan som hidtil ydes ved brevstemmeafgivning uden for brevstemmestedets lokaler. Brevstemmeafgivning uden for brevstemmestedets lokaler må derfor tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til brevstemmeafgivningen sker *uden for hørevidde af andre* end vælgeren selv og den eller de medvirkende stemmemodtagere og/eller den hjælper, som vælgeren selv har udpeget.

Vælgere, der foretager brevstemmeafgivning umiddelbart uden for brevstemmestedets lokaler, skal også have mulighed for at få hjælp til stemmeafgivningen ved brug af hjælpemidler, i det omfang et hjælpemiddel efter sin art kan anvendes uden for lokalerne. Det vil således være tilfældet for de sorte penne, de (stand)luppe, der ikke er fastgjort, samt overlægspladen til stemmesedlen.

8.3. Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse

Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse gennemføres af institutionerne selv fra onsdag den 11. maj 2022 til lørdag den 28. maj 2022 (de sidste 3 uger før afstemningsdagen, dog senest den tredjesidste hverdag, herunder lørdag), se lovens § 56. Der er fastsat nærmere regler om afstemningens tilrettelæggelse og gennemførelse i bekendtgørelse nr. 1139 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning på sygehuse henholdsvis i bekendtgørelse nr. 50 af 17. januar

2019 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse.

8.4. Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og bekendtgørelse nr. 1137 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvortil der henvises.

Bemærk særligt den fortegnelse over kommunalbestyrelsens opgaver, som er opregnet i § 3 i de nævnte bekendtgørelser.

8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning

8.4.1.1. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen

Enhver vælger, der bor eller opholder sig i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan brevstemme i boformen eller boligen. Se også folketingsvalglovens § 54, stk. 2.

De boformer og boliger, der er nævnt i bekendtgørelsens § 1, stk. 2, kan inddeles i følgende tre grupper:

- 1) Beboere på plejehjem og i beskyttede boliger, i kvindekrisecentre (servicelovens § 109, se lov bekendtgørelse nr. 170 af 24. januar 2022 med senere ændringer) samt i (almene) plejeboliger, udstøttede private plejeboliger og friplejeboliger har under alle omstændigheder ret til at brevstemme i boformen eller boligen.
- 2) Beboere i boformer for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer m.v. (servicelovens § 107, §

108, stk. 1, og § 184) samt i øvrige (almene) ældreboliger, lette kollektivboliger m.v. har som udgangspunkt ret til at brevstemme i boformen eller boligen. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at brevstemmeafgivning i de nævnte boformer i stedet skal ske efter reglerne om brevstemmeafgivning i hjemmet, se § 1, stk. 3, i bekendtgørelsen og afsnit 8.4.1.2.

- 3) Vælgere, der opholder sig på opholdssteder uden for vælgerens bolig, hvor kommunen giver tilbud om personlig hjælp, omsorg og pleje m.v., har som udgangspunkt ret til at brevstemme på opholdsstedet. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at der ikke skal foretages brevstemmeafgivning på de nævnte opholdssteder. Det betyder, at vælgeren i stedet kan brevstemme i hjemmet efter reglerne herom.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid inden afstemningen skal finde sted, bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen. Vælgerne skal samtidig gøres bekendt med, at de i stedet for at brevstemme har mulighed for at afgive deres stemme ved personligt fremmøde på afstemningsstedet på valgdagen. Se § 3, stk. 1, nr. 3, i bekendtgørelsen.

Brevstemmeafgivning efter disse regler kan ske fra onsdag den 11. maj 2022 til lørdag den 28. maj 2022 (de sidste 3 uger før afstemningsdagen, dog senest tredjesidste hverdag før afstemningsdagen, herunder lørdag), se lovens § 56.

8.4.1.2. Særligt om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem

Vælgere, der på grund af sygdom eller manglende forlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet, kan brevstemme hjemme, medmindre de har mulighed for at brevstemme i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelse om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Se lovens § 54, stk. 4.

Brevstemmeafgivning i vælgerens hjem kan ske fra onsdag den 11. maj 2022 til lørdag den 28. maj 2022 (de sidste 3 uger før afstemningsdagen, dog senest

tredjesidste hverdag før afstemningsdagen, herunder lørdag), se lovens § 56.

Ansøgning om at brevstemme i eget hjem kan tidligst indgives onsdag den 4. maj 2022 (4 uger før afstemningsdagen), se bekendtgørelsens § 4, stk. 1. Sidste frist for at ansøge om at brevstemme i eget hjem er kl. 18 fredag den 20. maj 2022 (tolv dage før afstemningsdagen). Se lovens § 54, stk. 4, 2. og 3. pkt. Kommunalbestyrelsen kan dog fastsætte en senere frist for at ansøge om at brevstemme i hjemmet, dog senest lørdag den 28. maj 2022, som er den sidste dag, hvor der kan brevstemmes, se lovens § 54, stk. 4, 4. pkt.

En evt. senere frist skal fastsættes generelt for alle vælgere i kommunen, der ønsker at brevstemme i eget hjem. Fristen for indgivelse af ansøgning skal fastsættes under hensyntagen til, at vælgeren skal kunne nå at brevstemme i hjemmet, inden fristen for brevstemmeafgivning udløber lørdag den 28. maj 2022.

En beslutning om fastsættelse af en senere frist kan træffes også efter udløbet af den gældende frist og gælder i givet fald generelt for alle ansøgninger om brevstemmeafgivning i eget hjem, der modtages efter udløbet af den i loven fastsatte frist.

Ansøgningen skal indgives til opholdskommunen, der ikke nødvendigvis er den samme som bopælskommunen. Ansøgningen kan indgives skriftligt eller på anden vis, f.eks. telefonisk eller ved hjælp af en elektronisk selvbetjeningsløsning, hvis en sådan løsning tilbydes af kommunen. En skriftlig ansøgning kan indgives på et ansøgningsskema, der udleveres af kommunen (borgerservicecentret), se § 4, stk. 3, i bekendtgørelsen. Skemaet kan også hentes på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <https://valg.im.dk/valgmyndigheder>, hvor det vil blive lagt i løbet af april måned. Ansøgningsskemaet findes i to udgaver: én med fortrykt frist for indlevering af ansøgningsskemaet (til kommuner, der ikke forlænger ansøgningsfristen i forhold til loven) og én, hvor kommunen selv skal anføre fristen (til kommuner, der ønsker at forlænge ansøgningsfristen i forhold til loven). Hvis vælgeren benytter ansøgningsskemaet, skal ansøgningen være dateret og egenhændigt underskrevet af vælgeren. Hvis vælgeren ikke er i stand til at underskrive ansøgningsskemaet egenhændigt, kan en anden person underskrive med eget navn i vælgerens sted (underskrift

efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn), se § 4, stk. 4, i bekendtgørelsen.

Nederst på ansøgningsskemaet findes en rubrik til eventuelle bemærkninger, hvor ansøgeren eller den, der hjælper vedkommende med at udfylde ansøgningsskemaet (f.eks. den der yder personlig og praktisk hjælp eller hjemmesygeplejen), kan gøre relevante bemærkninger, f.eks. om at vælgeren er på dagcenter på bestemte dage hver uge, om at vedkommende ikke selv kan åbne døren eller andre ting, der vil være relevante for kommunen og/eller stemmemodtageren at vide.

Af hensyn til udlevering og efterfølgende modtagelse af ansøgningsskemaet skal der mindst ét sted i kommunen holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden fristens udløb, dvs. kl. 18 fredag den 20. maj 2022 (tolv dage inden afstemningen), medmindre kommunen har fastsat en senere frist.

Kommunalbestyrelsen skal gennem annoncering i de stedlige dagblade eller lokalaviser sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og de nærmere betingelser herfor, se § 3, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelsen. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at vælgere, der får personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningsskema af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller en person fra hjemmesygeplejen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget. Den, der udleverer ansøgningsskemaet, skal også hjælpe vælgeren med at udfylde og indsende skemaet, hvis det er nødvendigt. Se § 3, stk. 1, nr. 2, i bekendtgørelsen.

Det er kommunen, der skal foretage vurderingen af, om den enkelte vælger må antages at opfylde betingelserne for at brevstemme i hjemmet, se § 3 i bekendtgørelsen. Denne vurdering skal således ikke foretages af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller af en person fra hjemmesygeplejen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.

I det omfang der går længere tid imellem, at ovennævnte vælgere, som må antages at opfylde betingelserne for at brevstemme i hjemmet, får besøg af hjemmepleje m.v., bør kommunen ved brev oplyse vælgerne om muligheden for at brevstemme i hjemmet og evt. vedlægge et ansøgningsskema.

Ansøgere, der opfylder betingelserne for at stemme i hjemmet, skal have underretning herom tillige med angivelse af datoen for, hvornår afstemningen i hjemmet vil finde sted, og så vidt muligt med det omtrentlige klokkeslæt herfor. I underretningen til ansøgerne skal der ligeledes gives oplysning om, at de ikke kan påregne at blive opsøgt på ny af stemmemodtagerne, såfremt de ikke er hjemme på den angivne dato for afstemningen i hjemmet. Se § 7 i bekendtgørelsen. En ansøgning, der imødekommes, kan, uanset om denne er indgivet telefonisk eller skriftligt, i alle tilfælde besvares telefonisk.

Ansøgere, der ikke opfylder betingelserne for at brevstemme i hjemmet, herunder har indgivet ansøgning efter fristens udløb, skal have skriftlig underretning herom med angivelse af grunden til, at deres anmodning om at stemme i hjemmet ikke har kunnet imødekommes, se § 6 i bekendtgørelsen. Et afslag skal således, uanset om ansøgningen er indgivet skriftligt eller telefonisk, under alle omstændigheder gives skriftligt.

8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere

To tilforordnede vælgere, der er valgt af kommunalbestyrelsen, udpeges som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, se lovens § 55, stk. 2, 1. pkt., og afsnit 5.3.

Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at *den ene* af de to stemmemodtagere udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, se lovens § 55, stk. 2, 2. pkt. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at træffe bestemmelse herom. Kommunalbestyrelsen kan endvidere bestemme, at en stemmemodtager udpeget blandt ansatte i kommunens forvaltning kun skal være stemmemodtager bestemte steder, f.eks. i vælgerens hjem, og ikke ved brevstemmeafgivning andre steder. Kommunalbestyrelsen kan også bestemme, at en sådan ordning skal gælde generelt for al brevstemmeafgivning de nævnte steder.

En stemmemodtager, der udpeges blandt kommunens personale, behøver ikke selv bo i kommunen.

Den anden af de to stemmemodtagere skal derimod udpeges blandt tilfornordnede vælgere. Det er forudsat i valglovgivningen, at de personer, der skal fungere som brevstemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i vælgerens hjem, skal udpeges blandt de tilfornordnede vælgere efter samme principper som de tilfornordnede vælgere (eventuelt valgstyrere), der udpeges til at hjælpe til med afstemningen på valgdagen.

Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen, hvis der kun udpeges ansatte i kommunen som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem. Brevstemmeafgivningen de nævnte steder må med andre ord ikke gennemføres alene med kommunalt ansat personale som stemmemodtagere, medmindre disse udpeges som tilfornordnede vælgere efter reglerne herom.

§ 10 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 4 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen indeholder en række begrænsninger i, hvem der kan udpeges som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i vælgerens hjem samt i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Disse begrænsninger er som følger:

- 1) Personer, der er ansat til at yde personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet, samt personer fra hjemmesygeplejen kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager i vælgerens hjem eller i de boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvor de gør tjeneste. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.
- 2) For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen gælder den særlige begrænsning, at ansatte knyttet til vedkommende boform eller bolig ikke kan udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager.

- 3) I tilfælde, hvor begge stemmemodtagere er udpeget blandt de tilfornordnede vælgere, skal stemmemodtagerne så vidt muligt være udpeget af forskellige grupper i kommunalbestyrelsen.

De begrænsninger, der er nævnt under pkt. 1 og 2, gælder, uanset om de pågældende måtte være valgt som tilfornordnede vælgere eller udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. De nævnte begrænsninger gælder derimod ikke, hvis vælgeren udpeger den pågældende som hjælper til stemmeafgivningen, se afsnit 8.4.4.

8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem

Vælgeren skal vise den nødvendige legitimation til stemmemodtagerne, medmindre vælgerens identitet på anden måde kan fastslås med sikkerhed. Vælgerens valgkort vil som udgangspunkt kunne benyttes som legitimation, hvis der ikke i øvrigt er anledning til tvivl om vælgerens identitet. Vælgeren skal i dette tilfælde oplyse sin fødselsdato, dvs. dag, måned og årstal, eller fremlægge anden ID, hvoraf fødselsdatoen fremgår. Det er alene vælgerens fødselsdato, der skal oplyses, men ikke CPR-nummeret. Se afsnit 8.2.5.2.

Stemmemodtagerne skal herefter udlevere brevstemmematerialet til vælgeren og sikre sig, at brevstemmeafgivningen sker umiddelbart efter, at brevstemmematerialet er udleveret. Se § 13, stk. 1 og 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 9 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Se afsnit 8.2.5.3 om vælgerens udfyldning af brevstemmematerialet.

Hvis brevstemmemodtageren ikke har mulighed for at sætte myndighedens stempel på følgebrevet, således som den fortrykte tekst til brug for attestation foreskriver, skal myndighedens navn skrives med blokbogstaver.

Foregår brevstemmeafgivningen i vælgerens egen bolig, må pårørende, besøgende eller andre, bortset fra stemmemodtagerne og en eventuel hjælper, vælgeren har udpeget, ikke være til stede i det lokale,

hvor brevstemmeafgivningen finder sted, medmindre vælgeren udtrykkeligt tilkendegiver sit ønske herom. Foregår brevstemmeafgivningen ikke i vælgerens egen bolig, men i et særligt lokale i tilknytning til eller i umiddelbar nærhed af boligen, skal stemmeafgivningen tilrettelægges således, at eventuel personlig bistand til stemmeafgivningen sker uden for hørevidde af andre end vælgeren og stemmemodtagerne og/eller en eventuel personligt udpeget hjælper. Stemmемodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes. Se § 13, stk. 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 6, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmемodtagerne skal om fornødent give vælgeren vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning, herunder om mulighederne og betingelserne for hjælp til stemmeafgivningen, se § 20 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 16 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. For reglerne om personlig bistand til brevstemmeafgivningen henvises i øvrigt til afsnit 8.2.6.

Stemmемodtagerne skal sørge for, at vælgeren i forbindelse med stemmeafgivningen har adgang til at gøre sig bekendt med den vejledning om brevstemmeafgivning ved folkeafstemningen, som Indenrigs- og Boligministeriet senest i begyndelsen af april sender til alle kommunalbestyrelser, se § 21, stk. 1, nr. 4, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 17, stk. 1, nr. 4, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmемodtagerne og de personer, der yder personlig bistand, må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme, se lovens § 62, stk. 1, 1. pkt. Stemmемodtagerne må heller ikke fortælle uvedkommende, om en vælger har brevstemt, eller oplyse andet om en vælgers stemmeafgivning, se lovens § 62, stk. 1, 2. pkt.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., udfylder vælgeren stemmesedlen, uden at andre ser det, og dermed uden at andre kan se, hvad vælgeren har stemt. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning i visse

boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem, se dog afsnit 8.4.4 om de tilfælde, hvor vælgeren skal have hjælp til stemmeafgivningen. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, efter vælgerens udtrykkelige ønske herom er til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted. Vælgeren kan ikke bestemme, at andre skal se, hvad vælgeren har stemt. Vælgeren kan således ikke give afkald på sin stemmehemmelighed. Stemmемodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes.

8.4.4. Hjælp til brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem

Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem findes i lovens § 61, stk. 4 og 6, sammenholdt med § 19 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen, følgebrevet eller yderkuverten, eller hvis vælgeren i øvrigt ønsker personlig bistand i forbindelse med brevstemmeafgivningen, skal stemmemodtagerne yde den fornødne hjælp. Hjælp til brevstemmeafgivningen kan ydes ved personlig bistand og ved brug af hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved brevstemmeafgivningen, se lovens § 61, stk. 4, 2. pkt.

Retten til at forlange hjælp ved brevstemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der har behov for hjælp til brevstemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Hvis der er ydet personlig bistand til at udfylde stemmesedlen, skal dette fremgå af følgebrevet, idet følgebrevet skal påføres ordene »Personlig bistand ydet til udfyldning af stemmesedlen« eller lignende, efterfulgt af underskrift (ikke initialer) af den eller dem, der har ydet personlig bistand. Se § 19, stk. 6,

i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Vælgeren har ret til at forlange, at den personlige bistand ydes af en stemmemodtager og en person, som vælgeren selv har udpeget. Den personlige bistand ydes i dette tilfælde af den personligt udpegede hjælper *i stedet* for den ene af stemmemodtagerne.

Vælgeren kan i visse tilfælde forlange, at personlig bistand ydes alene af én person, som vælgeren selv har udpeget, dvs. uden at der tillige skal medvirke en stemmemodtager. To betingelser skal være opfyldt, for at den personlige bistand kan ydes alene af en person, som vælgeren selv har udpeget: 1) Vælgeren skal *udtrykkeligt og utvetydigt tilkendegive et ønske herom*, og 2) ønsket skal være begrundet i en *umiddelbart konstaterbar eller dokumenterbar fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse*, se lovens § 61, stk. 4, 4. pkt. Der henvises til afsnit 8.2.6.2 for en uddybende beskrivelse af betingelserne.

Den personlige bistand til udfyldningen af brevstemmeseddel, følgebrev eller yderkuvert ydes enten i *forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, eller alene af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Det er dog en stemmemodtager, der sikrer sig vælgerens identitet, foretager attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning og giver vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen m.v. Hvis vælgeren ikke er i stand til at underskrive følgebrevet, underskriver den personligt udpegede hjælper eller, hvis dette ikke er muligt, stemmemodtageren følgebrevet på vælgerens vegne. Se § 19, stk. 8, sidste pkt., i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 8, sidste pkt., i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bistand henvises i øvrigt til afsnit 8.2.6 og afsnit 7.4.

En vælger må kun få personlig bistand til at udfylde stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for stemmemodtagerne *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, se lovens §

61, stk. 6. Modtager vælgeren hjælp af en stemmemodtager og en personligt udpeget hjælper, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes både over for stemmemodtageren og den personligt udpegede hjælper. Se nærmere afsnit 7.4.2.

Se afsnit 8.2.6 om fremgangsmåden ved ydelse af hjælp ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme. Se afsnit 8.2.5.5 om hjælpemidler, der skal stilles til rådighed ved stemmeafgivningen.

8.5. Brevstemmeafgivning på mindre øer

Vælgere, der bor på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan brevstemme på øen over for en eller flere vælgere, som kommunalbestyrelsen har udpeget som brevstemmemodtagere, se lovens § 54, stk. 5, og § 55, stk. 3.

På Christiansø kan der brevstemmes hos øens administrator inden for de frister, der i øvrigt gælder for brevstemmeafgivning her i landet.

8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg

8.6.1. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet

Ved folkeafstemningen kan enhver vælger ligesom ved andre valg brevstemme på folkeregistrene på Færøerne og i Grønland samt på danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet (ambassader, konsulater m.v.), se lovens § 57, stk. 1 og 2.

Der kan også brevstemmes hos en stemmemodtager udpeget af Indenrigs- og Boligministeriet, se lovens § 57, stk. 2.

Indenrigs- og Boligministeriet giver forud for hvert valg kommunalbestyrelserne meddelelse om, hvilke personer eller stillingsindehavere der er udpeget som stemmemodtagere i udlandet enten permanent eller alene til det pågældende valg. Stemmemodtagerne i udlandet udpeges enten efter indstilling fra Forsvarsministeriets Personalestyrelse eller Udenrigsministeriet.

De permanente stemmemodtagere i udlandet, der er udpeget efter indstilling fra Forsvarsministeriets Personalestyrelse, er bemyndiget til at udpege en eller flere personer blandt det tjenstgørende personel til at varetage opgaven som brevstemmemodtager på vegne af den permanente stemmemodtager ved et bestemt valg. Der bør udpeges mere end en stemmemodtager hvert sted, således at stemmemodtageren ikke skal attestere sin egen brevstemme. Navnene på de personer, der ved et bestemt valg rent faktisk fungerer som stemmemodtagere i udlandet, indberettes af Forsvarsministeriets Personalestyrelse til Indenrigs- og Boligministeriet inden afstemningen. Ministeriet videregiver disse oplysninger til kommunerne til brug for den gennemgang, valgstyrrerne foretager af, hvorvidt de afgivne brevstemmer kan tages i betragtning, inden valghandlingen begynder på afstemningsdagen.

De personer (stillingsindehavere), der er *permanent udpeget som brevstemmemodtagere på Færøerne og i Grønland* af Indenrigs- og Boligministeriet, er:

På Færøerne

- 1) Rigsombudsmanden eller den fuldmægtig ved rigsombuddet, som rigsombudsmanden har bemyndiget hertil
- 2) Landfogeden (politimesteren)
- 3) Sysselmændene
- 4) Chefen for Forbindelseselement Færøerne

I Grønland

- 1) Forbindelsesofficeren, Forbindelseselement Thule
- 2) Chefen for Slædepatruljen Sirius
- 3) Stationslederen på Station Nord
- 4) Stationslederen, Sirius' Station Daneborg
- 5) Stationslederen, Station Grønnedal
- 6) Stationslederen, Station Kangerlussuaq
- 7) Stationslederen, Station Mestersvig

- 8) Stationslederen, Prins Christianssund
- 9) Stationslederen, Danmarkshavn
- 10) Regionschefen ved Grønlands Lufthavnsvæsen, Narsarsuaq
- 11) Flyvepladslederen, Constable Pynt

8.6.2. Brevstemmesteder og brevstemmemodtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg

Søfolk og passagerer på danske skibe i udenrigsfart kan brevstemme på skibet, se lovens § 58. Skibsføreren eller den, skibsføreren har udpeget, fungerer som stemmemodtager. Der kan ikke brevstemmes på danske skibe i indenrigsfart.

Personer, der er ansat på danske havanlæg, kan brevstemme på havanlægget, se lovens § 58. Dette gælder danske havanlæg både på dansk område og uden for dansk område. Chefen for havanlægget eller den, chefen har udpeget, fungerer som stemmemodtager.

8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der brevstemmes fra 3 måneder før afstemningsdagen, dog tidligst når der er den fornødne klarhed over afstemningstemaet, se lovens § 100, stk. 1, jf. § 57, stk. 3, og § 58, stk. 2. På danske havanlæg på dansk område kan der brevstemmes fra onsdag den 11. maj 2022 til lørdag den 28. maj 2022 (de sidste 3 uger før afstemningsdagen, dog senest tredjesidste hverdag før afstemningsdagen, herunder lørdag). Se lovens § 58, stk. 4.

Folketingsvalgloven indeholder ingen regler om sidste frist for brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område. Brevstemmerne skal imidlertid være afgivet i så god tid forud for valgdagen, at de kan være sendt hjem og modtaget i kommunen, inden afstemningen på afstemningsdagen begynder.

8.6.4. Brevstemmematerialet

Brevstemmematerialet er det samme, som bruges her i landet, se afsnit 8.1.1.

8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning

Den praktiske fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen er den samme som fremgangsmåden på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende, se lovens § 61 og afsnit 8.2.5.

Hvis brevstemmemodtageren ikke har mulighed for at sætte myndighedens stempel på følgebrevet, som den fortrykte tekst til brug for attestation foreskriver, skal myndighedens navn skrives med blokbogstaver.

8.7. Modtagelse og kontrol af brevstemmer. Brevstemmeprotokol

Reglerne om kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v. samt om valgstyrrernes kontrol og gennemgang af disse findes i lovens §§ 64-66.

8.7.1. Oprettelse af brevstemmeprotokol

8.7.1.1. Brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Før hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (*brevstemmeprotokol*). Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Indenrigs- og Boligministeriet har ladet fremstille, se § 6 i cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er optaget som *bilag 4* til vejledningen. Brevstemmeprotokoller kan købes hos Stibo Complete (tidligere Rosendahls), Vandtårnsvej 83A, 2860 Søborg, telefon: 43 22 73 00, e-mail: kundeservice@stibocomplete.com.

8.7.1.2. Elektronisk brevstemmeprotokol

Kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol, se lovens § 64, stk. 1, 3. pkt. Den brevstemmeprotokol, som kommunalbestyrelsen skal føre, omfatter i modsætning

til digitale valglister alle kommunens afstemningsområder, og en elektronisk brevstemmeprotokol kan derfor ikke indskrænkes til enkelte af disse.

Anvendelse af en elektronisk brevstemmeprotokol er frivillig. Det er kommunalbestyrelsen selv, der skal betale eventuelle merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol.

Den elektroniske brevstemmeprotokol skal indeholde de samme oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol (se cirkulæret om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, der er optaget som *bilag 4*), og vil kunne varetage de opgaver, som brevstemmeprotokollen benyttes til ved afstemningens afholdelse efter gældende lovgivning. Adgangen til at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol betyder endvidere, at det i så fald er en elektronisk brevstemmeprotokol, der skal opbevares af kommunalbestyrelsen efter afstemningens afholdelse i overensstemmelse med arkivlovens regler om opbevaring af materiale, der alene foreligger i elektronisk form, se nærmere afsnit 10 om opbevaring og kassation af valgmateriale.

Der er ikke noget krav om, at brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvilke vælgere der har brevstemt. Der er omvendt ikke noget til hinder for, at kommunen som et supplement til brevstemmeprotokollen fører lister over de vælgere, der har brevstemt, blot listerne bliver destrueret, når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort klager over afstemningen, se lovens § 104, stk. 3.

I det omfang kommunen anvender en digital valgliste, hvor der løbende foretages en elektronisk foreløbig afmærkning af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra (se afsnit 4.8), kan det være hensigtsmæssigt løbende at overføre oplysninger om de foreløbigt afmærkede vælgere til brevstemmeprotokollen som hjælp ved opgørelsen af, hvor mange brevstemmer der er modtaget for hvert afstemningsområde.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der skal oprettes et særskilt elektronisk system til at udarbejde, anvende og opbevare brevstemmeprotokollen, hvis oplysninger skal kunne samkøres med et elektronisk system til udarbejdelse, anvendelse og opbeva-

ring af valglisten. Kommunalbestyrelsen kan i stedet beslutte, at de oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol, der er udarbejdet af Indenrigs- og Boligministeriet, indføres i et elektronisk system til valglistens udarbejdelse, anvendelse og opbevaring eller en liste over de vælgere, der har indsendt brevstemme. Dog skal kommunalbestyrelsen i så fald sørge for, at de oplysninger, som efter valglovgivningen og den fortrykte brevstemmeprotokol skal indføres i brevstemmeprotokollen, til enhver tid kan udskrives i overensstemmelse med udformningen af den fortrykte brevstemmeprotokol.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig – og KMD eller en anden it-leverandør skal som databehandler – gennemføre passende tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger omkring behandlingen af personoplysninger, jf. nærmere databeskyttelsesforordningens artikel 32.

Kommunalbestyrelsen skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de oplysninger, der er indført i den elektroniske brevstemmeprotokol, også findes på papir i tilfælde af systemnedbrud eller lignende. Det gælder, uanset om oplysningerne i den elektroniske brevstemmeprotokol alene svarer til oplysningerne i den manuelle brevstemmeprotokol, eller om den elektroniske brevstemmeprotokol herudover indeholder oplysninger om de vælgere, der har indsendt brevstemme.

8.7.2. Modtagelse, registrering og opbevaring af brevstemmer

Modtagelsestidspunktet skal skrives på yderkverten for de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager, se lovens § 64, stk. 1.

Hver dag skal det antal brevstemmer, kommunalbestyrelsen modtager den pågældende dag, anføres i brevstemmeprotokollen sammen med den dato, hvor de er modtaget. Endvidere skal antallet af brevstemmer, der sendes videre til andre kommuner, anføres i brevstemmeprotokollen med datoen for modtagelsen og datoen for videresendelsen. Hvis vælgeren efter sin bopælsangivelse på yderkverten bor i en anden kommune, skal kommunalbestyrelsen straks sende brevstemmen videre til denne kommune, se lovens § 64, stk. 2.

Når perioden for brevstemmeafgivning begynder onsdag den 20. april 2022, skal kommunalbestyrelsen sørge for, at de eventuelle brevstemmer, som kommunen allerede måtte have modtaget fra vælgere, der har brevstemt i udlandet, og som senere har anmeldt flytning til en anden kommune, sendes videre til denne, se lovens § 64, stk. 3, og afsnit 8.2.5.4.

Kommunalbestyrelsen skal samle og opgøre antallet af brevstemmer, der er modtaget for hvert afstemningsområde i kommunen, hvor afsenderne efter deres bopælsangivelse på yderkverterne er optaget på valglisten, se lovens § 64, stk. 4. Der skal i brevstemmeprotokollen indføres en række nærmere oplysninger herom.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de modtagne brevstemmer opbevares betryggende. Yderkverterne må først åbnes af valgstyrene eller under overværelse af valgstyrene i forbindelse med valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne.

8.7.3. Aflevering af brevstemmer til valgstyrene på afstemningsstederne

Kommunalbestyrelsen skal efter lovens § 64, stk. 4, sørge for, at brevstemmerne inden afstemningens begyndelse på afstemningsdagen er afleveret til valgstyrene på afstemningsstedet i det pågældende afstemningsområde, se dog nedenfor.

8.7.3.1. Brevstemmer, der modtages umiddelbart før afstemningens begyndelse

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen afhenter post tirsdag den 31. maj 2022 (dagen før afstemningsdagen) samt på afstemningsdagen onsdag den 1. juni 2022, inden afstemningen begynder, efterser sin postkasse for at sikre, at de brevstemmer, der er afsendt fra udlandet m.v., rettidigt kan afleveres til vedkommende valgstyrene. Se afsnit 3.2 om levering, afhentning og omdeling af post.

Brevstemmer, der modtages i kommunen på afstemningsdagen, inden afstemningen begynder, skal straks bringes ud til valgstyrene på det pågældende afstemningssted. Brevstemmer, der modtages i kommunen på afstemningsdagen, efter afstemningen er begyndt, skal samme dag bringes ud til valgstyrene på det pågældende afstemningssted, men kommer ikke i betragtning. Det afgørende for,

om en brevstemme kommer i betragtning, er, om denne er modtaget hos valgstyrrerne på det pågældende afstemningssted inden afstemningens begyndelse, se lovens § 66, stk. 3.

8.7.3.2. Hvis der er modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde

Er der modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde, skal brevstemmerne efter kommunalbestyrelsens beslutning overføres til et afstemningsområde, hvor der er modtaget mindst fem brevstemmer, og afleveres til valgstyrrerne for dette afstemningsområde. Dette skyldes hensynet til sikring af stemmehemmeligheden. Det er valgstyrrerne for sidstnævnte afstemningsområde, der undersøger, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Se lovens § 64, stk. 5.

I brevstemmeprotokollen skal der indføres oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer fra afstemningsområder, hvor der var modtaget færre end fem brevstemmer, er overført, samt oplysning om, fra hvilke afstemningsområder de pågældende brevstemmer blev overført.

8.7.3.3. Hvis en brevstemme ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde

Kan en brevstemme ikke henføres til et bestemt afstemningsområde ud fra oplysningerne om afsenderen på yderkuverten, skal kommunalbestyrelsen endvidere beslutte, hvilket afstemningsområde brevstemmen skal henregnes til i henseende til valgstyrrernes kontrol af, om brevstemmen kan komme i betragtning, se lovens § 64, stk. 6.

I brevstemmeprotokollen skal der indføres oplysning om, til hvilket afstemningsområde den eller de brevstemmer, der ikke kunne henføres til et bestemt afstemningsområde, blev overført.

8.7.4. Valgstyrrernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer

8.7.4.1. Generelle regler

Valgstyrrerne skal gennemgå de modtagne brevstemmer på afstemningsdagen inden afstemningens begyndelse. Gennemgangen skal om nødvendigt ske en eller to dage før afstemningsdagen. Der

skal medvirke mindst to valgstyrrere for hvert afstemningsområde ved gennemgangen, undersøgelsen og afgørelsen af, om en brevstemme kan komme i betragtning, se lovens § 65, stk. 1.

Der må til gennemgangen af brevstemmerne fra hvert afstemningsområde *alene* medvirke valgstyrrere fra det pågældende afstemningsområde, men gennemgangen af brevstemmerne behøver ikke at foregå på selve afstemningsstedet. Det er således også muligt f.eks. at åbne yderkuverterne centralt ét sted i kommunen med en elektrisk brevåbner, når blot gennemgangen af brevstemmerne foregår umiddelbart herefter og i tilknytning til det sted, hvor yderkuverterne er åbnet.

For afstemningsområder, hvortil der er overført eller henregnet brevstemmer, se afsnit 8.7.3.2-3, omfatter gennemgangen også de brevstemmer, der er overført eller henregnes til afstemningsområdet.

8.7.4.2. Foreløbig afmærkning på valglisten af vælgere, der har brevstemt

Valgstyrrerne gennemgår brevstemmerne inden afstemningsdagen og afmærker de vælgere på valglisten, der har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning. De gældende regler forudsætter, at denne afmærkning af vælgerne først sker, når valgstyrrerne har gennemgået de modtagne brevstemmer og konstateret, hvilke brevstemmer der kan komme i betragtning, da kun vælgere, der har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning, skal afmærkes på valglisten, se nedenfor. Der er dog ikke noget i vejen for, at der inden valgstyrrernes gennemgang kan ske en *foreløbig* afmærkning på valglisten af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra, efterhånden som disse modtages. Det skal dog være muligt at identificere de pågældende vælgere uden at åbne yderkuverten, da yderkuverten først må åbnes ved valgstyrrernes gennemgang af brevstemmerne, se lovens § 65, stk. 1. Den foreløbige afmærkning skal blot slettes, hvis det viser sig, at den pågældende brevstemme, som er foreløbigt afmærket på den digitale valgliste, ikke kan komme i betragtning.

En foreløbig afmærkning kan lette arbejdet i forbindelse med valgstyrrernes gennemgang af brevstemmerne, da man på forhånd har konstateret, om de pågældende vælgere er optaget på valglisten, ligesom arbejdet med valgstyrrernes afmærkning af

valglisten kan begrænses til at fjerne afmærkninger for de vælgere, hvis brevstemme ikke er taget i betragtning.

En sådan foreløbig afmærkning af valglisten vil kunne ske, uanset om man bruger en valgliste på papir eller en digital valgliste. Afmærkning på en valgliste af papir vil først kunne begyndes, når kommunen har modtaget papirvalglisten senest 8 dage før afstemningen, hvorimod afmærkningen på en digital valgliste vil kunne ske fra et tidligere tidspunkt, da kommunen vil kunne råde over denne kort tid efter skæringsdatoen for udskrivelse af valglisten (15.-dagen eller 7.-dagen før afstemningsdagen).

8.7.4.3. *Hvornår kan en brevstemme komme i betragtning?*

Ved gennemgangen af brevstemmerne åbnes yderkuverterne, og det undersøges, om brevstemmerne kan komme i betragtning, se lovens § 65, stk. 1.

En brevstemme kan *ikke komme i betragtning*, se lovens § 65, stk. 2, hvis

- 1) afsenderen ikke er opført på valglisten,
- 2) afsenderen er død inden afstemningsdagen,
- 3) yderkuverten indeholder flere end ét følgebrev og én konvolut,
- 4) der ikke er anvendt det foreskrevne brevstemmemateriale, se afsnit 8.1.1,
- 5) den foreskrevne fremgangsmåde (udfyldning, attestation, underskrivelse m.v.) ved brevstemmeafgivningen ikke har været fulgt, eller
- 6) brevstemmen ikke er afgivet inden for de frister, der er nævnt i loven.

Har vælgeren afgivet mere end én brevstemme, der kan komme i betragtning, er det den sidst afgivne brevstemme, der kommer i betragtning, se lovens § 65, stk. 3.

Hvis vælgeren har afgivet to brevstemmer, hvoraf kun den sidste ikke kan tages i betragtning, skal den næstsidste brevstemme tælle med i stedet. Hvis der er afgivet tre eller flere brevstemmer, hvoraf kun den sidste ikke kan tages i betragtning, skal den

sidst afgivne af de øvrige brevstemmer, der opfylder kriterierne for at blive taget i betragtning, tælle med. Der er ikke hjemmel i bestemmelsen til at se bort fra de tidligere afgivne brevstemmer alene som følge af, at den sidst afgivne brevstemme ikke kan tages i betragtning. De ældre brevstemmer skal således selvstændigt vurderes efter kriterierne i lovens § 65, stk. 2, om, hvornår en brevstemme ikke kan tages i betragtning.

Med hensyn til brevstemmematerialet, se nr. 4) ovenfor, bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om der ved brevstemmeafgivningen er anvendt følgebrev, som er udskrevet fra KMD's system, og der ved en *administrativ fejl* er udskrevet et følgebrev til en anden type valg end folkeafstemning. Det skal således ikke komme vælgeren til skade, at administrationen har begået en fejl. Det er dog en forudsætning, at der ikke er anledning til tvivl om, at der er tale om en administrativ fejl.

Med hensyn til de brevstemmer, hvor den foreskrevne fremgangsmåde ikke har været fulgt, se nr. 5) ovenfor, bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om følgebrevet mangler stempel på attestationen, hvis der ikke er tvivl om, at brevstemmen er afgivet på et af de steder, hvor der kan brevstemmes, eller at brevstemmen er afgivet til en stemmemodtager, der er udpeget af Indenrigs- og Boligministeriet.

Brevstemmen kan dog ikke tages i betragtning, hvis følgebrevet ikke er underskrevet af vælgeren, eller hvis følgebrevet både mangler myndighedens stempel og stemmemodtagerens underskrift, dvs. hele attestationen. Dette gælder også, hvis der anvendes et følgebrev udskrevet fra KMD's system.

Brevstemmer, der *modtages af valgstyrelserne efter afstemningens begyndelse*, skal have påtegnet modtagelsestidspunktet (dato og klokkeslæt) og kommer ikke i betragtning, se lovens § 66, stk. 3. Yderkuverterne åbnes ikke.

8.7.4.4. *Hvis en brevstemme ikke kan komme i betragtning*

Når en brevstemme *ikke kan komme i betragtning*, anføres årsagen hertil på yderkuverten, og den uåbnede konvolut og følgebrevet skal lægges ned i yderkuverten igen, se lovens § 66, stk. 2. Der skal ikke foretages nogen afmærkning på valglisten. Er der

foretaget en foreløbig afmærkning, slettes den, se afsnit 8.7.4.2.

Om de situationer, hvor brevstemmer, der er taget i betragtning ved afstemningens begyndelse, ikke skal tages i betragtning, fordi valgstyrene efter afstemningens begyndelse modtager bekræftet underretning om, at vælgeren er afgået ved døden eller har mistet sin valgret, se afsnit 8.7.4.6.

Det anføres i afstemningsbogen, hvor mange af brevstemmerne der ikke er taget i betragtning fordelt efter årsagen hertil.

8.7.4.5. Hvis en brevstemme kan komme i betragtning

Når en brevstemme *kan komme i betragtning*, sættes et mærke ved vælgerens navn på valglisten, der angiver, at vælgeren har afgivet brevstemme, se lovens § 66, stk. 1.

Når en brevstemme, der er overført til afstemningsområdet fra et andet afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer, kan komme i betragtning, skal valgstyrene optage den pågældende vælger på valglisten og påføre valglisten en bemærkning om årsagen til optagelsen på valglisten. Valgstyrene skal endvidere, inden afstemningen begynder, meddele valgstyrene fra det oprindelige afstemningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde. Valgstyrene for det oprindelige afstemningsområde skal endvidere på valglisten anføre årsagen til, at vælgeren er slettet af valglisten, og i hvilket afstemningsområde vælgeren i stedet er blevet optaget på valglisten. Se lovens § 64, stk. 5.

I tilfælde, hvor en brevstemme, der er henregnet til et bestemt afstemningsområde i medfør af lovens § 64, stk. 6 (dvs. hvor man ikke på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten af brevstemmen kan afgøre, i hvilket afstemningsområde afsenderen er optaget på valglisten), kan komme i betragtning, og hvor den pågældende vælger viser sig at være optaget på valglisten i et andet afstemningsområde end det, hvortil brevstemmen er henregnet, skal valgstyrene optage den pågældende vælger på valglisten for det pågældende afstemningsområde. Valgstyrene skal skrive en bemærk-

ning på valglisten om grunden til, at vælgeren er optaget på valglisten, samt, inden afstemningen begynder, meddele valgstyrene for det oprindelige afstemningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde.

Der skal ikke udskrives erstatningsvalgkort for de vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning. I stedet kan følgebrevene til brevstemmerne anvendes til at kontrollere antallet af vælgere, der ifølge valglisten har afgivet brevstemme, se afsnit 9.2.3.

8.7.4.6. Håndtering og opbevaring af brevstemmer på valgdagen

Når en brevstemme kan komme i betragtning, lægges den uåbnede konvolut og følgebrevet ind i yderkuverten igen. Brevstemmer, der kan komme i betragtning, opbevares, indtil afstemningen er afsluttet. Når afstemningen er afsluttet, tages konvolutterne ud af yderkuverterne og lægges i en stemmekasse, se dog nedenfor. Konvolutterne åbnes først i forbindelse med stemmeoptællingen. Se lovens § 66, stk. 1.

Brevstemmer, der kan komme i betragtning, skal i perioden, efter at disse er gennemgået, og indtil afstemningen er afsluttet, opbevares på en sådan måde, at det alene er valgstyrene eller eventuelt tillige en person, der er særlig bemyndiget af valgstyrene, der har adgang til brevstemmerne.

Der må i denne periode kun ske håndtering af brevstemmer, hvis det er nødvendigt som følge af andre regler i loven. For eksempel kan det være nødvendigt at tage brevstemmen frem i forbindelse med afgørelsen af, om en vælger, der møder frem for at afgive stemme på valgdagen, skal afvises som følge af, at vedkommende har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning, se lovens § 67. Brevstemmen skal i denne situation tages frem for at kontrollere, om afmærkningen på valglisten af, at vælgeren har brevstemt, er korrekt.

Ved håndtering af en brevstemme, inden afstemningen er afsluttet, må konvolutten med stemmesedlen *under ingen omstændigheder* åbnes.

Hvis valgstyrene efter afstemningens begyndelse modtager bekræftet underretning om, at en vælger,

der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning, er afgået ved døden inden afstemningsdagen, kan den pågældendes brevstemme ikke komme i betragtning. Brevstemmen skal derfor tages frem, påtegnes grunden til, at den ikke kan komme i betragtning, og lægges hen til de øvrige brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, samt registreres sammen med disse i afstemningsbogen.

Det samme gælder, hvis valgstyrelserne, efter at afstemningen er begyndt, modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der er optaget på valglisten, har mistet sin valgret inden afstemningsdagen af andre grunde (iværksættelse af værgemål med fuld fratagelse af den retlige handleevne, se værgemålslovens § 6, stk. 1, 1. pkt., fortabelse af dansk indfødsret eller flytning til udlandet).

Når konvolutterne tages ud af yderkuverterne efter afstemningens afslutning for at blive lagt ned i en stemmekasse, skal det ske under den nødvendige gensidige kontrol og i øvrigt på en sådan måde, at stemmehemmeligheden heller ikke i denne forbindelse kan blive krænket.

8.7.5. Brevstemmer, der modtages i kommunen efter valgdagen

Brevstemmer, der modtages i kommunen fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, registreres i brevstemmeprotokollen i overensstemmelse med bestemmelserne i § 2, stk. 4 og 5, i cirkulæret om brevstemmeprotokollens indhold og udformning, se *bilag 4*. Retningslinjerne for kassation af brevstemmemateriale, herunder af brevstemmer, der er modtaget efter valgdagen, er nærmere beskrevet i afsnit 10.

9. Opgørelse af afstemningen i opstillingskredsen

På valgaftenen tælles stemmerne op på de enkelte afstemningssteder, se afsnit 9.1. Senest dagen efter fintæller valgbestyrelsen stemmerne i opstillingskredsen, se afsnit 9.5. Reglerne om opgørelse af afstemningen findes i lovens § 101, stk. 1, jf. §§ 68-74, og § 101, stk. 2. Om bedømmelse af stemmesedler, se afsnit 9.2.

9.1. Stemmeoptælling på afstemningsstedet

9.1.1. Rammerne for stemmeoptællingen på afstemningsstedet

Når afstemningen er afsluttet kl. 20, tæller valgstyrrerne og de tilfornordede vælgere stemmerne op på afstemningsstedet. Stemmeoptællingen sker efter reglerne i lovens §§ 68-70 og § 101, stk. 2, om stemmeoptælling på afstemningsstedet med de ændringer, der følger af afstemningens karakter. Se § 101, stk. 1.

Kommunalt ansat personale kan udpeges til at bistå valgstyrrerne og de tilfornordede vælgere ved stemmeoptællingen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i kommunen, kan deltage. Stemmeoptællingen skal dog ske under valgstyrernes ansvar, kontrol og instruktion. Stemmeoptællingen kan herudover ikke overlades til andre.

Stemmeoptællingen er offentlig, se lovens § 68, stk. 1, 2. pkt. Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor stemmeoptællingen foregår, afskærmes således, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne. Afskærmningen skal dog ske på en sådan måde, at offentligheden stadig kan overvære stemmeoptællingen.

9.1.2. Fremgangsmåden ved stemmeoptællingen på afstemningsstedet

På afstemningsstedet tælles op, hvor mange der har stemt for lovforslaget (Ja-stemmer), og hvor mange der har stemt imod lovforslaget (Nej-stemmer).

Tvivlsomme stemmesedler, herunder blanke stemmesedler og andre stemmesedler, der utvivlsomt er ugyldige, sorteres fra og gives til formanden for valgstyrrerne. Valgstyrrerne bedømmer derefter, om stemmesedlerne er gyldige, se afsnit 9.2. Antallet af

ugyldige stemmer optælles særskilt fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde.

9.1.3. Afslutningen af stemmeoptællingen på afstemningsstedet

Når stemmeoptællingen på afstemningsstedet er afsluttet, indføres resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen, se lovens § 70. Opgørelsen af de ugyldige stemmer fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde indføres også i afstemningsbogen, se lovens § 69, stk. 3.

Valgstyrrerne skal kontrollere optællingen af de afgivne stemmer og herunder påse, at de foreskrevne kontroller af optællingen er foretaget. Valgstyrrerne skal bl.a. sammenholde antallet af afgivne stemmesedler med det antal vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt.

Derudover skal valgstyrrerne sammenholde antallet af vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt, med antallet af valgkort, der er modtaget eller udskrevet for vælgere, der har stemt på valgdagen, og antallet af følgebrev for vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning.

Valgstyrernes opgaver med at bedømme tvivlsomme stemmesedler og underskrive afstemningsbogen samt valgstyrernes ansvar for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er foretaget, som det er foreskrevet i lovgivningen, kan ikke overlades til andre.

Valgstyrerformanden skal sørge for, at der ved stemmeoptællingen til enhver tid er et tilstrækkeligt antal valgstyrrere til stede på afstemningsstedet til, at der kan sikres en hensigtsmæssig afvikling af stemmeoptællingen. Der skal altid være et flertal af de udpegede valgstyrrere til stede på afstemningsstedet under stemmeoptællingen, se lovens § 97, stk. 1, jf. § 29, stk. 6, 2. pkt. Valgstyrrerne skal rette sig efter valgstyrerformandens anvisninger. Se lovens § 29, stk. 6, 1.-3. pkt.

Valgstyrrerne skal endvidere afstemme stemmesedelregnskabet som angivet i afstemningsbøgerne. Valgstyrrerne skal sammenholde antallet af stemmesedler, som valgstyrrerne inden valghandlingens start har modtaget fra valgbestyrelsen, og brevstemmer, der ved afstemningens afslutning var lagt ned i stemmekasserne, med antallet af afgivne, om-

byttede og ikke-udleverede stemmesedler, herunder afgivne brevstemmer. Stemmematerialet bindes derefter sammen i særskilte pakker (sammenpakkes) som angivet i afstemningsbøgerne.

I afstemningsbogen indføres alle væsentlige oplysninger om afstemningen i afstemningsområdet på valgdagen, se lovens 29, stk. 5. Det vil sige, at også væsentlige oplysninger om afstemningen, inden stemmeoptællingen gik i gang, skal indføres i afstemningsbogen. Det er derfor ikke i overensstemmelse med valglovgivningen, hvis de valgstyrelser, der underskriver afstemningsbogen, kun har været til stede under stemmeoptællingen og ikke været til stede i afstemningsperioden på noget tidspunkt.

I afstemningsbogen noteres det, i hvilke tidsrum valgstyrelserne har været til stede henholdsvis fraværende på valgstedet.

Afstemningsbogen underskrives af valgstyrelserne, se lovens § 70. Alle valgstyrelser skal, uanset om nogle eller alle valgstyrelser i løbet af dagen har været borte fra afstemningsstedet i en vis periode efter aftale med valgstyrelserformanden, være til stede, når afstemningsbogen underskrives, se lovens § 29, stk. 6, sidste pkt.

Afstemningsbogen underskrives som den afsluttende handling og kan således ikke underskrives af valgstyrelserne, før der foreligger et resultat af stemmeoptællingen.

Den underskrevne afstemningsbog og en kopi af denne afleveres til kommunalbestyrelsen sammen med det sammenpakkede stemmemateriale. Ved at skrive under på afstemningsbogen står valgstyrelserne inde for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er sket, som det er foreskrevet i lovgivningen.

Resultatet af stemmeoptællingen meddeles de tilstedeværende, og formanden for valgstyrelserne indberetter straks resultatet til formanden for valgbestyrelsen i opstillingskredsen, se lovens § 70.

Der er ikke noget i vejen for at offentliggøre resultatet, før valgstyrelserne har underskrevet afstemningsbogen, forudsat at resultatet er sikkert og kontrolleret og godkendt af valgstyrelserne som angivet ovenfor. Det er dog på den anden side ikke usagligt at vente på, at valgstyrelserne har underskrevet afstemningsbogen, før resultatet offentliggøres. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

9.2. Bedømmelse af stemmesedler

Reglerne om, hvornår stemmesedler og brevstemmesedler afgivet til folkeafstemninger er ugyldige, står i lovens § 101, stk. 2. De suppleres af reglerne i bekendtgørelse nr. 298 af 23. april 1992 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger (herefter bekendtgørelsen). Bekendtgørelsen er indsat som *bilag 4* til denne vejledning.

9.2.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet og brevstemmesedler

Bekendtgørelsen om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger indeholder i kapitel 1 (§§ 1-11) fælles regler for bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet og brevstemmesedler.

9.2.1.1. Stemmesedlen og brevstemmesedlen afmærkes med et kryds

Vælgeren afgiver sin stemme på afstemningsstedet på valgdagen ved at sætte et kryds i afkrydsningsrubrikken til højre for ordet »Ja«, hvis vælgeren stemmer for lovforslaget, og ved at sætte et kryds i afkrydsningsrubrikken til højre for ordet »Nej«, hvis vælgeren stemmer imod lovforslaget. Se lovens § 99, stk. 3.

Brevstemmeafgivningen foregår på samme måde. Der er dog ikke afkrydsningsrubrikker på brevstemmesedlen, hvorfor krydset sættes til højre for ordet »Ja« eller til højre for ordet »Nej«. Se lovens § 100, stk. 3, jf. § 99, stk. 3.

Der stilles ikke krav om, at vælgeren skal benytte et bestemt skriveredskab eller et skriveredskab af en bestemt farve.

Loven indeholder ingen definition af et kryds. I bekendtgørelsens § 7, stk. 1, er det fastsat, at der ved kryds forstås et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+).

V-formede mærker (også kaldet »hak«, »tjekmærker« eller »flueben«) sidestilles med almindelige kryds. De såkaldte »dobbeltkryds«, dvs. tegn, der må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds, sidestilles med almindelige kryds. Derfor er en stemmeseddel afmærket på denne måde gyldig,

medmindre den er ugyldig af andre grunde. Se bekendtgørelsens § 7, stk. 2, om tegn, der må anses for at være afledt af et kryds.

En asterisk (*) anerkendes derimod ikke som et gyldigt kryds. Det skyldes, at en asterisk/stjerne er et specielt mærke, som gør stemmesedlen let genkendelig.

En stemmeseddel er ugyldig, hvis den ikke er afmærket med et kryds. Se lovens § 101, stk. 2, nr. 2, jf. § 99, stk. 3. En stemmeseddel er derfor ugyldig, hvis den i stedet for med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af (ligner) et kryds. Se bekendtgørelsens § 9.

Stemmesedler, der ud over at være afmærket med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, er også ugyldige. Se bekendtgørelsens § 9.

Derudover er stemmesedler, der i stedet for eller ud over med kryds er afmærket med et overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), ugyldige. Se bekendtgørelsens § 8, stk. 1. Er stemmesedlen inden for samme felt både afmærket med kryds og med et overstreget, udvisket eller halvt kryds, er stemmesedlen dog en gyldig stemme for det pågældende alternativ, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. Se bekendtgørelsens § 8, stk. 2.

Det kan dog være vanskeligt at bedømme et kryds i de tilfælde, hvor stemmesedlen er afmærket med et meget gnidret eller fedt kryds. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis det anvendte skriveredskab er en form for (farve)blyant, der sidst på valgdagen er så nedslidt, at det er vanskeligt at sætte et tydeligt kryds. I sådanne tilfælde må valgbestyrelsen foretage en konkret vurdering af, om afmærkningen er udtryk for, at vælgeren har ønsket at sætte et kryds. Hvis stemmesedlen er afmærket på en sådan måde, at afmærkningen ikke kan antages at være udtryk for et kryds – f.eks. hvis afkrydsningsrubrikken er helt udfyldt eller helt skraveret – skal stemmesedlen bedømmes som en ugyldig stemme.

Stemmesedler, der er ugyldige, fordi de i stedet for kryds er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds, skal ikke registreres særskilt i afstemningsbogen og valgbogen, men sammen med stemmesedler, der er ugyldige, fordi de ud over med

kryds også er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds.

Der er efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse ikke grundlag for at anse en stemmeseddel for ugyldig, alene fordi den er afmærket med mere end ét kryds i samme felt. Derimod må stemmesedler, der er afmærket med mere end tre kryds i samme felt, anses for ugyldige. Se evt. den udtrykkelige bestemmelse herom i § 15, 1. pkt., i bekendtgørelse nr. 996 af 12. august 2013 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg.

9.2.1.2. »Ja« eller »Nej« er overkrydset, overstreget eller understreget

En stemmeseddel, hvor ordet »Ja« eller »Nej« er overkrydset, overstreget eller understreget, er ugyldig. Se bekendtgørelsens § 6, stk. 1.

Hvis ordet »Ja« er overkrydset eller overstreget, samtidig med at der er sat kryds i feltet for »Nej-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Nej-stemme. Hvis omvendt ordet »Nej« er overkrydset eller overstreget, samtidig med at der er sat kryds i feltet for »Ja-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Ja-stemme. Se bekendtgørelsens § 6, stk. 2.

Hvis ordet »Ja« er understreget, samtidig med at der er sat kryds i feltet for »Ja-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Ja-stemme. Hvis omvendt ordet »Nej« er understreget, samtidig med at der er sat kryds i feltet for »Nej-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Nej-stemme. Se bekendtgørelsens § 6, stk. 3.

9.2.1.3. Andre ugyldige stemmesedler og brevstemmesedler, herunder blanke stemmer

En stemmeseddel, der er blank, er ugyldig. Se lovens § 101, stk. 2, nr. 1, og bekendtgørelsens § 1.

En stemmeseddel, der er givet et særpræg, er ugyldig, se lovens § 101, stk. 2, nr. 6.

En stemmeseddel, der er helt eller delvis overstreget, er ugyldig. Se bekendtgørelsens § 2.

Derudover er en stemmeseddel, der er forsynet med kryds i såvel feltet for »Ja-stemme« som feltet for »Nej-stemme«, ugyldig. Se bekendtgørelsens § 3. Ligeledes er en stemmeseddel, der er forsynet med

kryds, der rækker ind i såvel feltet for »Ja-stemme« som feltet for »Nej-stemme«, ugyldig, medmindre den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i ét af felterne. Se bekendtgørelsens § 4. En stemmeseddel, der alene er forsynet med kryds uden for felterne for henholdsvis »Ja-stemme« og »Nej-stemme«, er også ugyldig. Se bekendtgørelsens § 5.

En stemmeseddel, der er påført ordet »Ja« eller »Nej«, er ugyldig. Se bekendtgørelsens § 10.

Derudover er en stemmeseddel, der er forsynet med påskrift eller tegning af nogen art, ugyldig. En stemmeseddel er også ugyldig, hvis der på anden måde er givet stemmesedlen et særpræg, herunder ved iturivning eller påklæbning. Se bekendtgørelsens § 11. Bestemmelsen omfatter også tilfælde, hvor stemmesedlen er givet et særpræg ved afmærkning med forskellige skriftfarver, afrivning af et eller flere stykker m.v.

Der er ikke tale om særpræg, hvis en stemmeseddel er revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af i forbindelse med, at stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller senere. Stemmesedlen er derfor ikke ugyldig af den grund.

Afmærkning af stemmesedlen med et andet skrive-redskab end det, der er lagt frem eller hængt op i stemmerummet, er heller ikke et særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig sammenlignet med almindelige skrive-redskaber. Se evt. den mere detaljerede bestemmelse herom i § 17 i bekendtgørelse nr. 996 af 12. august 2013 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg.

Afsmitning eller lignende fra skriftfarven i det skriveredskab (blyant, tusch eller kuglepen m.v.), som er brugt til at sætte krydset, er ikke påskrift. Se evt. den mere detaljerede bestemmelse herom i § 16, 2. pkt., i bekendtgørelse nr. 996 af 12. august 2013 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg.

Stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er klæbet (klistret) noget på dem, skal ikke registreres særskilt i afstemningsbogen og valgbogen, men registreres sammen med stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er tegnet eller skrevet på dem. Tilsvarende gælder for stemmesedler, der er ugyldige, fordi de er afmærket med forskellige skriftfarver, eller fordi

de er revet itu m.v. Alle de nævnte stemmesedler skal registreres under ugyldighedsgrunden i valgbogen, der hedder »Anden påskrift eller tegning eller særpræg i øvrigt (§ 11)».

Stemmesedler, der er ugyldige, fordi stemmesedlen er påført ordet »Ja« eller »Nej« (bekendtgørelsens § 10), skal derimod registreres særskilt.

9.2.2. Særligt om bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet

Bekendtgørelsen indeholder i kapitel 2 (§§ 12 og 13) særlige regler om bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet.

Afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne medfører ikke ugyldighed, hvis afmærkningen i øvrigt er gyldig efter bestemmelserne i bekendtgørelsen. Se bekendtgørelsens § 12.

En stemmeseddel er ugyldig, hvis det må antages, at den ikke er udleveret på afstemningsstedet, jf. lovens § 101, stk. 2, nr. 3. Se bekendtgørelsens § 13.

9.2.3. Særligt om bedømmelse af brevstemmesedler

Bekendtgørelsen indeholder i kapitel 3 (§§ 14-16) særlige regler for, hvornår brevstemmesedler er ugyldige.

En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis der er grund til at tro, at den ikke er tilvejebragt af indenrigs- og boligministeren. Derudover er brevstemmer, der er afgivet på brevstemmesedler til folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg eller kommunale og regionale valg, ugyldige. Se lovens § 101, stk. 2, nr. 4, og bekendtgørelsens § 14.

En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den konvolut, hvori den er indlagt, indeholder andet eller mere end én stemmeseddel. Se lovens § 101, stk. 2, nr. 5, og bekendtgørelsens § 15. En tom brevstemmekonvolut betragtes også som en ugyldig stemme.

En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den konvolut, hvori brevstemmesedlen er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning. Påklæbning med almindelig tape for at lukke konvolutten medfører dog ikke ugyldighed. Se bekendtgørelsens § 16.

En brevstemmeseddel, der er givet et særpræg på anden måde end nævnt i bekendtgørelsens § 16, er også ugyldig. Se lovens § 101, stk. 2, nr. 6.

9.2.4. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

Antallet af ugyldige stemmesedler og oplysning om, hvordan disse fordeler sig på de forskellige ugyldighedsgrunde, anføres i de skemaer, der er beregnet til det i afstemningsbogen (valgstyrene) og valgbogen (valgbestyrelsen). Se bekendtgørelsens § 17, stk. 1. Paragrafhenvisningerne i skemaerne er til de paragraffer i bekendtgørelsen, hvor de forskellige ugyldighedsgrunde er beskrevet.

En stemmeseddel, herunder en brevstemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere bestemmelser i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der står først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af § 13 (ikke udleveret på afstemningssted), § 14 (ikke tilvejebragt af indenrigs- og boligministeren), § 15 (konvolut indeholder andet) eller § 16 (konvolut forsynet med påskrift eller påklæbning), skal dog altid registreres under den pågældende ugyldighedsgrund. Se bekendtgørelsens § 17, stk. 2.

9.3. Valgstyrenes afstemningsbog

Valgstyrene fører en afstemningsbog for hvert afstemningsområde. I afstemningsbogen indfører valgstyrene alle væsentlige oplysninger om afstemningen i afstemningsområdet samt afstemningens resultat, se lovens § 97, stk. 1, jf. § 29, stk. 5.

Afstemningsbogen underskrives af valgstyrene, se lovens § 70, 1. pkt. Alle valgstyrene skal derfor være til stede ved underskrivningen af afstemningsbogen, se lovens § 97, stk. 1, jf. § 29, stk. 6, sidste pkt.

Der kan benyttes de afstemningsbøger, der kan udskrives fra KMD's valgopgørelsessystem, eller som kan købes hos KMD A/S til udfyldelse i hånden.

9.4. Indberetning til Danmarks Statistik på valgaftenen

Danmarks Statistik varetager udførelsen af valgopgørelsen og udarbejdelsen af valgstatistik vedrørende folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg og folkeafstemninger. Det lovmæssige ansvar over for

Folketinget for valgopgørelsen påhviler dog indenrigs- og boligministeren efter valglovgivningen. Det er således alene udførelsen af valgopgørelsesopgaven, der er overladt til Danmarks Statistik. Ved varetagelsen af valgopgaven er Danmarks Statistik derfor undergivet Indenrigs- og Boligministeriets generelle og konkrete instruktioner i opgavens tilrettelæggelse på de områder, der relateres til administrationen af valglovgivningen.

Når formanden for valgbestyrelsen har modtaget indberetninger fra samtlige afstemningssteder i opstillingskredsen, tælles de indberettede stemmetal sammen og indberettes straks til Danmarks Statistik, se lovens § 71.

Indenrigs- og Boligministeriet sender inden valgdagen en meddelelse til valgbestyrelserne om den nærmere fremgangsmåde, der skal følges ved indberetningen af resultaterne på valgaftenen til Danmarks Statistik, herunder relevante kontaktoplysninger. Valgbestyrelserne skal indberette resultaterne både elektronisk og telefonisk til Danmarks Statistik.

Valgbestyrelserne bliver i den forbindelse bedt om at indberette navn og mobilnr. på en eller flere kontaktpersoner, som kan kontaktes af Indenrigs- og Boligministeriet og Danmarks Statistik inden for et nærmere angivet tidsrum på valgdagen, fintællingsdagen og i dagene herefter, indtil Danmarks Statistiks revision af valgbøgerne er færdig.

Ministeriet skal understrege, at det er meget vigtigt, at ministeriet og Danmarks Statistik kan kontakte valgbestyrelserne telefonisk i hele perioden, ikke mindst på valgaftenen, på de telefonnumre, som valgbestyrelsen indberetter til ministeriet. Derudover skal ministeriet understrege, at det er meget vigtigt, at den eller de pågældende kontaktpersoner har umiddelbar adgang til det udstyr, der er nødvendigt for at kunne foretage rettelser i kommunens valgsystem på fintællingsdagene, indtil vagtordningen afmeldes af Danmarks Statistik.

9.5. Fintælling i opstillingskredsen

9.5.1. Rammerne for fintællingen

Senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted, dvs. senest torsdag den 2. juni 2022, foretager valgbestyrelsen den endelige opgørelse af resultatet af stemmeafgivningen i opstillingskredsen (fintælling). I opstillingskredse, der består af flere kommuner, foregår fintællingen i kredskommunen, se lovens § 72, stk. 1. Om kredskommuner, se afsnit 5.1, 4. afsnit.

Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere og kommunalt ansat personale også skal medvirke ved fintællingen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i kommunen, kan deltage. Fintællingen skal dog ske under valgbestyrelsens ansvar, kontrol og instruktion. Fintællingen kan derudover ikke overlades til andre.

Fintællingen er offentlig, se lovens § 72, stk. 1, 3. pkt.

Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor fintællingen foregår, afskærmes således, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne. Afskærmningen skal dog ske på en sådan måde, at offentligheden stadig kan overvære optællingen.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at afstemningsbøgerne, stemmesedlerne, brevstemmematerialet samt de benyttede valglisten og valgkort er til stede ved fintællingen, se lovens § 72, stk. 2.

Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse er det forudsat i folketingsvalgloven, at fintællingen, der efter udtrykkelig bestemmelse herom i loven skal foretages af valgbestyrelsen, skal foretages på ét sted for hver opstillingskreds og ikke på de enkelte afstemningssteder. Formålet hermed er at sikre en ensartet bedømmelse af stemmesedlerne.

Ministeriet skal derfor indskærpe, at det *ikke* er i overensstemmelse med loven at foretage den endelige fintælling på afstemningsstederne i fortsættelse af den foreløbige optælling på valgaftenen.

Der er dog ikke efter folketingsvalgloven noget i vejen for, at der på afstemningsstederne på valgaftenen, ud over optællingen af stemmerne også foretages en foreløbig fintælling. En sådan foreløbig fintælling kan imidlertid ikke træde i stedet for den

fintælling, som valgbestyrelsen skal foretage senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted. En foreløbig fintælling skal under alle omstændigheder ske efter samme regler som den fintælling, valgbestyrelsen skal foretage.

Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre det foreløbige fintællingsresultat før den egentlige fintælling, forudsat at der hersker den nødvendige sikkerhed om resultatet. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at vente på, at valgbestyrelsen har foretaget den egentlige fintælling, før offentliggørelse sker. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Fintællingen skal ske senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted. Der er ikke noget i vejen for, at den egentlige fintælling påbegyndes og evt. afsluttes på selve valgaftenen, når blot fintællingen foretages af valgbestyrelsen på ét samlet sted for hver opstillingskreds.

Det er forudsat i loven, at fintællingen sker på et sted, som ligger i opstillingskredsen eller, hvis opstillingskredsen består af flere kommuner, i kredskommunen. Hvis en kommune består af flere opstillingskredse, skal fintællingen for alle opstillingskredsene ske samlet på et sted i kommunen.

9.5.2. Fremgangsmåden ved fintællingen

Fintællingen foretages efter reglerne i lovens § 73.

Valgbestyrelsen foretager en ny optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler for hvert afstemningsområde for sig efter reglerne i lovens §§ 68 og 69, se lovens § 73, stk. 1, 1. pkt., og lovens § 101, stk. 2.

Det vil sige, at valgbestyrelsen foretager en ny optælling af antallet af gyldige »Ja«-stemmer og antallet af gyldige »Nej«-stemmer. Desuden foretager valgbestyrelsen en ny optælling af antallet af blanke og ugyldige stemmesedler. Valgbestyrelsen foretager her den endelige bedømmelse af stemmesedlernes gyldighed. Se afsnit 9.1 om stemmeoptælling på afstemningsstedet og afsnit 9.2 om bedømmelse af stemmesedler.

Derefter opgør valgbestyrelsen det samlede resultat for hele opstillingskredsen af den fornyede optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler,

der er sket for hvert af afstemningsområderne. Se lovens § 73, stk. 1, 3. pkt.

9.5.2.1. Brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning

Lovens § 73, stk. 1, medfører ikke en pligt for valgbestyrelsen til i forbindelse med fintællingen at foretage fornyet vurdering af de brevstemmer, der ikke kom i betragtning. Der er imidlertid ikke noget i vejen for, at valgbestyrelsen ved fintællingen genvurderer, om disse brevstemmer skal tages i betragtning. Dette forudsætter imidlertid, at det ved eftersyn i valglisten konstateres, at den person, hvis brevstemme alligevel tages i betragtning, ikke er afkrydset i valglisten som havende stemt på valgdagen.

I det omfang ikke i betragtning tagne brevstemmer efter fornyet vurdering tages i betragtning, skal de medregnes i fintællingen. Den difference i tallene for antal vælgere, antal brevstemmer osv., som dette måtte medføre, bør efter omstændighederne forklares i valgbogens kommentarfelter.

Resultatet af denne gennemgang indføres i valgbogen sammen med en (revideret) opgørelse for opstillingskredsen under ét af antallet af brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, fordelt på årsagerne hertil.

9.5.3. Afslutningen på fintællingen

Når fintællingen er afsluttet, indføres resultatet af valgbestyrelsens fintælling i valgbogen og meddeles de tilstedeværende, se lovens § 73, stk. 6.

Der er ikke noget i vejen for at offentliggøre fintællingsresultatet, før valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, forudsat at der hersker den nødvendige sikkerhed om resultatet. Det er dog ikke usagligt at vente på, at valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, før offentliggørelse sker. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Stemmesedlerne og det øvrige stemmemateriale pakkes sammen som angivet i lovens § 74, stk. 1 og 2, og opbevares af kommunalbestyrelsen som angivet i lovens § 104. Sidstnævnte gælder kun for de kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen.

9.6. Valgbestyrelsens valgbog

Valgbestyrelsen fører en valgbog for hver opstillingskreds. I kommuner, der består af flere opstillingskredse, skal valgbestyrelsen føre en valgbog for hver opstillingskreds i kommunen. I valgbogen indfører valgbestyrelsen alle væsentlige oplysninger om afstemningen i opstillingskredsen samt resultatet heraf, se lovens § 28, stk. 3. Valgbogen underskrives af hele valgbestyrelsen, se lovens § 74, stk. 1, 1. pkt.

Valgbøger kan udskrives fra KMD A/S' valgopgørelsessystem eller købes hos KMD A/S til udfyldelse i hånden.

9.7. Indsendelse af kopi af valgbogen til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet

Så snart fintællingen er afsluttet, skal formanden for valgbestyrelsen indsende en kopi af valgbogen til Danmarks Statistik og til Indenrigs- og Boligministeriet. Ved »kopi« forstår en bekræftet fotokopi, dvs. en fotokopi eller udskrift af valgbogen, som valgbestyrelsesformanden eller en person, der af valgbestyrelsesformanden er bemyndiget dertil, attesterer er i overensstemmelse med originalen.

Den attesterede kopi af valgbogen skal sendes til Indenrigs- og Boligministeriet og Danmarks Statistik som scannet pdf med sikker (krypteret) e-post til valg@im.dk og valg@dst.dk. Det er ikke nødvendigt også at sende den med posten.

Samtidig skal der indsendes to annullerede stemmesedler til Indenrigs- og Boligministeriet, dvs. to originale stemmesedler, der ikke er udleveret. Bemærk, at ministeriet skal have tilsendt de to originale stemmesedler med posten. Det er således ikke tilstrækkeligt at sende en scannet stemmeseddel pr. e-post eller lignende. Stemmesedlerne skal sendes som Quickbrev.

Kopien af valgbogen (og de to annullerede stemmesedler til ministeriet) skal så vidt muligt være modtaget i Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet dagen efter fintællingen, se lovens § 74, stk. 3.

Indenrigs- og Boligministeriet giver forud for afstemningen valgbestyrelsen meddelelse om den

nærmere fremgangsmåde ved indsendelse af valgbogen, herunder fremgangsmåden for den elektroniske indsendelse af valgbogen til Danmarks Statistik m.v.

9.8. Rettelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen samt eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen

9.8.1. Fejl og mangler i valgbogen

Inden valgbestyrelsen sender valgbogen til Danmarks Statistik og til Indenrigs- og Boligministeriet, skal valgbestyrelsen sikre sig, at der ikke er fejl og mangler i valgbogen.

Bliver valgbestyrelsen efter afsendelsen af valgbogen til Danmarks Statistik og til Indenrigs- og Boligministeriet opmærksom på, at der er fejl eller mangler i valgbogen, skal valgbestyrelsen snarest muligt underrette Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet herom. Derudover skal valgbestyrelsen indsende rettelsesblade til valgbogen til både Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet, hvis det er nødvendigt.

9.8.2. Eventuel fornyet fintælling efter indsendelse af valgbogen

Efter Indenrigs- og Boligministeriets opfattelse er valgbestyrelsen afskåret fra uden særlig anledning at foretage en fornyet gennemgang af stemmesedlerne, efter at valgbestyrelsens valgbog er underskrevet og indsendt til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet.

Hvis valgbestyrelsen finder anledning til at foretage en fornyet fintælling, efter at valgbogen er underskrevet og indsendt til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Boligministeriet, skal Indenrigs- og Boligministeriet i alle tilfælde kontaktes forud for den nye fintælling.

9.8.3. Anmodninger om fornyet fintælling

Hvis valgbestyrelsen modtager anmodninger om foretagelse af fornyet fintælling, skal sådanne henvendelser betragtes som en klage over afstemningen. Sådanne henvendelser skal derfor straks videresendes til Indenrigs- og Boligministeriet med henblik på, at de derefter kan blive behandlet af Folketinget, se lovens § 103. Anmodningen skal betragtes som en klage over folkeafstemningen, uanset om

valgbestyrelsen foretager en fornyet fintælling på baggrund af anmodningen.

10. Opbevaring og kassation af valgmateriale

Valgmateriale opbevares af kommunalbestyrelsen i overensstemmelse med reglerne i lovens § 104. I opstillingskredse, der består af flere kommuner, opbevares valgmaterialet af kommunalbestyrelsen i *kredskommunen* (se afsnit 5.1, 4. afsnit om kreds-kommuner). Hver kommunalbestyrelse opbevarer dog en kopi af afstemningsbøgerne og øvrigt valgmateriale, som kommunalbestyrelsen har modtaget.

Når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, skal valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne samt brevstemmematerialet tilintetgøres, se lovens § 104, stk. 3. Benyttes digitale valglister og/eller elektroniske brevstemmeprotokoller, skal disse også tilintetgøres efter reglerne i lovens § 104.

Valgmaterialet (valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne og brevstemmematerialet) kan efter kommunalbestyrelsens bestemmelse anvendes til forskning og statistik i overensstemmelse med reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Valgmateriale, der anvendes til forskning og statistik, skal tilintetgøres, når valgmaterialet ikke længere er nødvendigt til de nævnte formål, se lovens § 104, stk. 4.

Øvrigt valgmateriale, herunder valgbøgerne, afstemningsbøgerne og kopierne af afstemningsbøgerne, opbevares efter reglerne i arkivloven, se Rigsarkivets bekendtgørelse nr. 184 af 26. januar 2018 om bevaring og kassation af papirarkivalier i kommunerne.

Tilintetgørelse af brevstemmer og opbevaring af brevstemmer, der modtages efter valgdagen, skal fortsat ske efter de principper, der var angivet i §§ 5 og 6 i det tidligere cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Det vil sige, at brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager efter valgdagen, men inden afstemningen er endeligt opgjort, påtegnes om datoen for modtagelsen, registreres i brevstemmeprotokollen og opbevares, indtil afstemningen er endeligt opgjort. De pågældende brevstemmer skal herefter tilintetgøres sammen med det øvrige valgmateriale, der skal tilintetgøres i henhold til reglerne i

lovens § 104. Cirkulæret er nu erstattet af cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, se *bilag 5*.

Når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, sender Indenrigs- og Boligministeriet meddelelse herom til valgbestyrelserne og kommunalbestyrelserne med oplysning om, at valgmateriale kan tilintetgøres, medmindre det anvendes til forskning og statistik.

11. Afholdelse af udgifter ved afstemningen

Reglerne om afholdelse af udgifterne ved folkeafstemninger findes i lovens § 105.

Udgifterne til folkeafstemninger afholdes af kommunerne, se lovens § 105, stk. 1, 1. pkt. Udgifter, der forskudsvis er afholdt af kredskommunen, fordeles af valgbestyrelsens formand på opstillingskredsens kommuner i forhold til det senest offentliggjorte folketal i kommunen henholdsvis i vedkommende del af kommunen, se lovens § 105, stk. 1, 2. pkt.

Kommunerne skal refundere staten udgifterne til det brevstemmemateriale, kommunen rekvirerer til brug for brevstemmeafgivningen i kommunen, se lovens § 105, stk. 2, 2. pkt. Kommunerne bliver derfor faktureret af Stibo Complete (tidligere Rosendahls) for det materiale, der bestilles.

Udgifterne til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning på sygehuse, i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse, på skibe og havanlæg samt i udlandet afholdes af Indenrigs- og Boligministeriet.

Portoudgifter til forsendelse af brevstemmer afholdes af den myndighed, den institution, det skib eller det havanlæg, som stemmemodtageren repræsenterer, se lovens § 105, stk. 3.

12. Formularer m.v. til brug ved afstemningen

Brevstemmemateriale og brevstemmeprotokoller kan købes hos Stibo Complete (tidligere Rosendahls), Vandtårnsvej 83A, 2860 Søborg, telefon: 43 22 73 00, e-mail: kundeservice@stibocomplete.com.

Der kan hentes et skema til at ansøge om at brevstemme i hjemmet på Indenrigs- og Boligministeriets valghjemmeside: <http://valg.im.dk/valgmyndigheder> under fanen for folkeafstemningen fra medio april. Ansøgningsskemaet findes i to udgaver: én med fortrykt frist for indlevering af ansøgningsskemaet (til kommuner, der ikke forlænger ansøgningsfristen i forhold til loven) og én, hvor kommunen selv skal anføre fristen (til kommuner, der ønsker at forlænge ansøgningsfristen i forhold til loven). Samme sted kan hentes et skema til at ansøge om at skifte afstemningssted for personer med handicap eller nedsat førlighed m.v.

Indenrigs- og Boligministeriet, den 7. april 2022

Nikolaj Stenfalk

/ Christine Boeskov

Oversigt over bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger og skrivelser om folkeafstemninger

Folkeafstemningen om Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar den 1. juni 2022 afholdes efter reglerne om folkeafstemninger i kapitel 12 i lov om valg til Folketinget (lovbekendtgørelse nr. 294 af 7. marts 2022) samt de bekendtgørelser m.v., som Indenrigs- og Boligministeriet har udstedt i henhold til loven.

Denne oversigt omfatter bekendtgørelser, cirkulærer og vejledninger af betydning for afholdelsen af folkeafstemningen. Forskrifter uden betydning for afholdelsen af folkeafstemninger, herunder vedrørende folketingsvalglovens afsnit II om vederlag og pension m.v., er ikke medtaget.

Bekendtgørelser

- Bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989 om valgagitation, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998 (supplerer reglerne om plakatsætning i §§ 84 og 85 i lov om offentlige veje m.v. (vejloven), jf. lov nr. 1520 af 27. december 2014 med senere ændringer, og §§ 66 a og 66 b i lov om private fællesveje (privatvejsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1234 af 4. november 2015 med senere ændringer)
- Bekendtgørelse nr. 298 af 23. april 1992 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger
- Bekendtgørelse nr. 1137 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen
- Bekendtgørelse nr. 1138 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem
- Bekendtgørelse nr. 1139 af 18. oktober 2017 om brevstemmeafgivning på sygehuse
- Bekendtgørelse nr. 1242 af 29. oktober 2018 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgret uanset ophold i udlandet
- Bekendtgørelse nr. 1499 af 12. december 2018 om hjælpemidler, der skal stilles rådighed ved stemmeafgivningen
- Bekendtgørelse nr. 31 af 7. januar 2019 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger
- Bekendtgørelse nr. 50 af 17. januar 2019 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse
- Bekendtgørelse nr. 660 af 13. maj 2020 om optagelse på valglisten til Europa-Parlamentsvalg og visse folkeafstemninger af personer, der har valgret uanset ophold i et land uden for riget, der ikke er medlem af Den Europæiske Union (tredjeland), på Færøerne eller i Grønland
- Bekendtgørelse nr. 1257 af 26. august 2020 om forretningsorden for Valgnævnet

Cirkulærer

- Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Vejledninger

- Vejledning nr. 9913 af 29. oktober 2018 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet (Til alle kommunalbestyrelser)

Skrivelser

- Skrivelse nr. 9706 af 27. oktober 2008 om Danmarks Statistiks overtagelse af valgopgørelsen (Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser, statsforvaltninger og formanden for Bornholms valgbestyrelse)

Oversigt over ændringer af reglerne om folkeafstemninger siden folkeafstemningen i 2015 om omdannelse af retsforbeholdet til en tilvalgsordning

Siden folkeafstemningen den 3. december 2015 om omdannelse af retsforbeholdet til en tilvalgsordning er der gennemført enkelte ændringer af folketingsvalgloven med tilhørende bekendtgørelser, der har særlig relevans for afholdelsen af folkeafstemninger. Ændringerne er beskrevet nedenfor.

De ændringer, der siden folkeafstemningen den 3. december 2015 er gennemført for folketingsvalg, og som af denne grund også gælder for folkeafstemninger, er ikke beskrevet her.

1. Valgret til folkeafstemninger i Danmark for visse personer, der har bopæl på Færøerne eller i Grønland

Ved lov nr. 175 af 21. februar 2017 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet, lov om kommunale og regionale valg, lov om offentlige veje m.v. og lov om private fællesveje (Hjælp til stemmeafgivning, valgret til Europa-Parlamentsvalg m.v. for personer med midlertidigt ophold i andre dele af riget, folkeafstemninger i henhold til særlig lov, ophængningstidspunkt for valgplakater m.v.) blev det præciseret, at personer, der har fast bopæl på Færøerne eller i Grønland, og som har valgret til Folketinget på Færøerne eller i Grønland, som udgangspunkt ikke har valgret til folkeafstemninger, der ikke afholdes på Færøerne eller i Grønland.

De pågældende kan dog efter ansøgning blive optaget på en særlig nordatlantvalgliste i Københavns Kommune, hvis de opfylder en af betingelserne for at blive anset for at have fast bopæl i Danmark i henseende til folkeafstemningen. Betingelserne svarer til dem, der gælder for optagelse af udlandsdanskere på folketingsvalglisten efter folketingsvalglovens § 2.

Se folketingsvalglovens §§ 96-96 b med tilhørende bekendtgørelse nr. 660 af 13. maj 2020 om optagelse på valglisten til Europa-Parlamentsvalg og visse folkeafstemninger af personer, der har valgret uanset ophold i et land uden for riget, der ikke er medlem af Den Europæiske Union (tredjeland), på Færøerne eller i Grønland.

2. Anvendelse af folketingsvalglovens regler ved folkeafstemninger, der afholdes efter særlig lov

Ved den nævnte lov nr. 175 af 21. februar 2017 fastsattes det endvidere, at også landsdækkende folkeafstemninger, der afholdes efter særlig lov, skal afholdes direkte efter folketingsvalglovens kapitel 12 om folkeafstemninger, medmindre andet følger af den særlige lov, se folketingsvalglovens § 94, 2. pkt. Inden lovændringen gjaldt folketingsvalglovens regler om folkeafstemninger alene for folkeafstemninger afholdt i henhold til grundloven. Ændringen indebærer ikke indholdsmæssige ændringer af regelgrundlaget for folkeafstemninger, da hidtidige folkeafstemninger afholdt efter særlig lov i det væsentligste er blevet afholdt efter folketingsvalglovens regler i kraft af en henvisning i den pågældende særlige lov.

3. Vejledningstekster og grafisk illustration på stemmesedlerne

Ved bekendtgørelse nr. 31 af 7. januar 2019 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger (se bilag 3) ændredes reglerne om stemmesedlernes indhold og udformning ved folkeafstemninger. Ændringerne svarer til ændringerne af stemmesedlerne ved de øvrige valgtyper, idet der bl.a. er tilføjet bestemmelser om vejledningstekster og grafisk illustration.

Bekendtgørelse nr. 31 af 7. januar 2019 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger

I medfør af § 98, stk. 2, i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 1426 af 8. december 2017, fastsættes:

§ 1. Afholdes der folkeafstemning om ét lovforslag eller én lov, skal stemmesedlerne til afstemningen udformes i overensstemmelse med reglerne i §§ 2-9.

Stk. 2. Afholdes der samme dag mere end en afstemning, skal der anvendes særskilte stemmesedler til hver afstemning. Stemmesedlerne til hver afstemning skal udformes i overensstemmelse med reglerne i §§ 2-9.

§ 2. Stemmesedlerne skal være af karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². De skal ved et anbragt knæk være til at sammenfolde således, at de kan nedlægges af vælgerne i stemmekassen, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt. Knækket skal være anbragt sammenfaldende med den fede, vandrette streg, der er nævnt i § 5.

§ 3. Afholdes der en folkeafstemning om ét lovforslag eller én lov, skal stemmesedlerne være hvide.

Stk. 2. Afholdes der samme dag mere end en folkeafstemning, skal stemmesedlerne til hver afstemning være af forskellig farve. Farverne for de forskellige stemmesedler bestemmes af økonomi- og indenrigsministeren.

§ 4. På stemmesedlerne anføres øverst til højre med små typer en betegnelse for den opstillingskreds, til hvilken de er bestemt. Umiddelbart under denne betegnelse anføres, ligeledes med små typer, dato og år for afstemningen. Umiddelbart under betegnelsen for dato og år for afstemningen, begyndende fra stemmesedlens venstre kant, anføres med fede typer titlen og med almindelige typer en eventuel undertitel på det lovforslag eller den lov, der stemmes om.

Stk. 2. Umiddelbart under den i stk. 1, 3. pkt., nævnte tekst og umiddelbart over den fede, vandrette streg, der er nævnt i § 5, anføres følgende vejledningstekst med fede typer: »Sæt X i én af rubrikkerne.«

Stk. 3. Umiddelbart til venstre for den i stk. 2 nævnte tekst og umiddelbart over den fede, vandrette streg, der er nævnt i § 5, indsættes en illustration af en stor hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik. Umiddelbart under den foregående tekst og illustration af en hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik, anføres med almindelige typer: »Du må ikke udfylde rubrikken med andet end et X, da din stemmeseddel så bliver ugyldig. Du kan få byttet din stemmeseddel, hvis du skriver forkert.«

Stk. 4. De i stk. 2 og 3 nævnte vejledningstekster skal være af en sådan størrelse, at de fremtræder synlige og nemme at læse.

§ 5. Umiddelbart under de i § 4, stk. 2 og 3, nævnte tekster anbringes en fed, vandret streg.

§ 6. Under den i § 5 nævnte streg skal stemmesedlerne indeholde et særskilt felt for henholdsvis »Ja-stemme« og »Nej-stemme«. Feltet for »Nej-stemme« anbringes under feltet for »Ja-stemme« og adskilles fra dette ved en fed, vandret streg. Feltet for »Nej-stemme« afsluttes med stemmesedlens nederste kant. Felterne for »Ja-stemme« og »Nej-stemme« skal være lige store.

§ 7. I feltet for »Ja-stemme« anføres ordet »Ja«. Ordet »Ja« trykkes med store, fede typer. Til højre for ordet »Ja« og i passende afstand fra dette anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Rubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds i rubrikken. Ordet »Ja« og rubrikken skal stå i midten af feltet for »Ja-stemme« med lige lang afstand til begge sider.

§ 8. I feltet for »Nej-stemme« anføres ordet »Nej«. Ordet »Nej« trykkes med store, fede typer. Til højre for ordet »Nej« og i passende afstand fra dette anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Rubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds i rubrikken. Ordet »Nej« og rubrikken skal stå i midten af feltet for »Nej-stemme« med lige lang afstand til begge sider.

§ 9. Alle de vandrette streger, der er nævnt i bekendtgørelsen, skal gå tværs over stemmesedlen fra kant til kant.

§ 10. Ud over det, der er nævnt i de foregående paragraffer, må intet ord eller bogstav og intet navn, tal eller tegn være påført nogen stemmeseddel ved tryk eller skrift eller på anden måde.

§ 11. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. februar 2019.

Stk. 2. Bekendtgørelse nr. 185 af 8. marts 2011 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger ophæves.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, den 7. januar 2019

Simon Emil Ammitzbøll-Bille

/ Christine Boeskov

Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

(Til alle kommunalbestyrelser)

I medfør af § 64, stk. 1, og § 100 i lov om valg til Folketinget, se lovbekendtgørelse nr. 261 af 18. april 2001, § 26, stk. 5, i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet, se lovbekendtgørelse nr. 264 af 18. april 2001, og § 70, stk. 1, i lov om kommunale valg, se lovbekendtgørelse nr. 263 af 18. april 2001, fastsættes:

§ 1. Forud for hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (brevstemmeprotokol).

§ 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes de modtagne brevstemmer på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen fordeler sig på brevstemmer modtaget fra kommunens folkeregister, fra stemmemodtagere på plejehjem m.v. og i ældreboliger og i vælgerens hjem, samt fra postvæsenet (dvs. brevstemmer, der er afgivet på andre kommuners folkeregistre, på sygehuse, i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, på danske repræsentationer i udlandet m.v.).

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen, der er videresendt til andre kommuner, samt datoen for videresendelsen.

Stk. 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 og 2 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 for så vidt angår brevstemmer, der modtages fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor eventuelle klager over valget er endeligt afgjort.

Stk. 5. De i stk. 1-4 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen på de dage, hvor kommunalbestyrelsen modtager de pågældende brevstemmer.

§ 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes det samlede antal brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, og som ikke er videresendt til andre kommuner, efter afsenderens bopælsangivelse på yderkuverterne fordeler sig på de enkelte afstemningsområder i kommunen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde.

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 3. De i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen dagen før valgdagen henholdsvis på valgdagen.

§ 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer fra afstemningsområder, hvor der er modtaget færre end 5 brevstemmer, er overført, og fra hvilke afstemningsområder de pågældende brevstemmer er overført, se folketingsvalglovens § 64, stk. 5, og den kommunale valglovs § 70, stk. 4.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen senest på valgdagen.

§ 5. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde, er henregnet i henseende til valgstyrrernes kontrol af, om brevstemmerne kan komme i betragtning, se folketingsvalglovens § 64, stk. 6, og den kommunale valglovs § 70, stk. 5.

§ 6. Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Indenrigsministeriet har ladet fremstille.

§ 7. §§ 1-6 finder tilsvarende anvendelse ved folkeafstemninger.

§ 8 Cirkulæret træder i kraft den 15. maj 2001.

Stk. 2. Samtidig ophæves cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

Indenrigsministeriet, den 8. maj 2001

Karen Jespersen

/ Anne Birte Pade

Bekendtgørelse nr. 298 af 23. april 1992 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger

I medfør af § 101, stk. 3, i lov nr. 271 af 13. maj 1987 om valg til Folketinget og efter forelæggelse for Folketingets Udvalg til Valgs Prøvelse fastsættes:

Kapitel 1

Fælles regler for stemmesedler afgivet på afstemningsstedet og brevstemmesedler

§ 1. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 101, stk. 2, nr. 1.

§ 2. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er helt eller delvis overstreget.

§ 3. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er forsynet med kryds i såvel feltet for »Ja-stemme« som feltet for »Nej-stemme«.

§ 4. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er forsynet med kryds, der rækker ind i såvel feltet for »Ja-stemme« som feltet for »Nej-stemme«.

Stk. 2. Hvis den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i eet af felterne, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende alternativ (»Ja« eller »Nej«), medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 5. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er forsynet med kryds uden for felterne for henholdsvis »Ja-stemme« og »Nej-stemme«.

§ 6. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt ordet »Ja« eller »Nej« er overkrydset eller overstreget, jf. dog stk. 2. Tilsvarende gælder, såfremt ordet »Ja« eller »Nej« er understreget, jf. dog stk. 3.

Stk. 2. Hvis ordet »Ja« henholdsvis »Nej« er overkrydset eller overstreget samtidig med, at der er sat kryds i feltet for »Nej-stemme« henholdsvis »Ja-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Nej-stemme henholdsvis Ja-stemme, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis ordet »Ja« henholdsvis »Nej« er understreget samtidig med, at der er sat kryds i feltet for »Ja-stemme« henholdsvis »Nej-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Ja-stemme henholdsvis Nej-stemme, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 7. Ved et kryds forstås et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+).

Stk. 2. Tegn, der må anses for at være afledt af et kryds, eller som må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds, bedømmes efter samme regler som kryds.

§ 8. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den i stedet for eller foruden med kryds er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis stemmesedlen er forsynet med kryds inden for samme felt som det overstregede, udviskede eller halve kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende alternativ, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 9. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den i stedet for eller foruden med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds.

§ 10. En stemmeseddel, der er påført ordet »Ja« eller »Nej«, er ugyldig.

§ 11. En stemmeseddel, der er forsynet med anden påskrift end »Ja« eller »Nej« eller med tegning af nogen art, er ugyldig. Tilsvarende gælder, hvis der på anden måde er givet stemmesedlen et særpræg, herunder ved iturivning eller påklæbning.

Kapitel 2

Særligt om stemmesedler afgivet på afstemningsstedet

§ 12. Afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne medfører ikke i sig selv ugyldighed.

§ 13. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er udleveret på afstemningsstedet, jf. lovens § 101, stk. 2, nr. 3.

Kapitel 3

Særligt om brevstemmesedler

§ 14. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at brevstemmesedlen ikke er tilvejebragt af indenrigsministeren til brug ved folkeafstemninger.

§ 15. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, indeholder andet eller mere end een stemmeseddel, jf. lovens § 101, stk. 2, nr. 5.

§ 16. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning. Påklæbning med klar tape for at lukke konvolutten medfører dog ikke ugyldighed.

Kapitel 4

Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

§ 17. I afstemningsbogen henholdsvis valgbogen anføres, hvor mange stemmesedler valgstyrelserne henholdsvis valgbestyrelsen har anset for ugyldige og grundene hertil.

Stk. 2. En stemmeseddel, herunder en brevstemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere af bestemmelserne i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der er anført først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af §§ 13, 14, 15 og 16 registreres dog altid under den pågældende ugyldighedsgrund.

Kapitel 5

Ikrafttræden

§ 18. Bekendtgørelsen træder i kraft den 12. maj 1992.

Indenrigsministeriet, den 23. april 1992

Thor Pedersen

/ Anne Birte Pade

Opslag over afstemningstemaet (til stemmerummene)

Vejledning ved folkeafstemningen onsdag den 1. juni 2022

Der stemmes om det forslag til lov om Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar ved at afskaffe EU-forsvarsforbeholdet, der er vedtaget af Folketinget.

Den, der stemmer for lovforslaget, sætter X ved Ja	Den, der stemmer imod lovforslaget, sætter X ved Nej
---	---

Der må kun sættes ét X på stemmesedlen.